

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Reda PAULIUKONIENĖ

**SENJORŲ TURIZMO ORGANIZAVIMAS
(Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos
pavyzdžiu)**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA

Reda PAULIUKONIENĖ

SENJORŲ TURIZMO ORGANIZAVIMAS
(Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos
pavyzdžiu)

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)

Magistro darbo autorius **Reda PAULIUKONIENĖ**

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas **doc.dr. Irina ŽALIENĖ**.....

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Reda PAULIUKONIENĖ

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu

Vadybos ir verslo administravimo magistro studijų baigiamasis darbas. Mokslinė vadovė doc.dr. Irina ŽALIENĖ. Šiaulių Universitetas, socialinių mokslų fakultetas, vadybos katedra – Šiauliai, 2009 – 70 puslapių, 33 paveikslai, 14 lentelių.

Turizmas Lietuvoje yra viena iš paslaugos rūšių, kuri šiuo metu labai sparčiai vystosi. Kadangi kiekvienais metais didėja atvykstančių į Lietuvą vyresnio amžiaus užsienio turistų skaičius, tai siekiant pritraukti kuo daugiau turizmo vartotojų, būtina įvertinti senjorų turizmo sistemos būklę. Senjorų turizmo organizavimo tobulinimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinantis sėkmingą turizmo sistemos funkcionavimą.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti senjorų turizmo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.

Tyrimo objektas – senjorų turizmo sistema .

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti turizmo sampratą, sistemą bei jas veikiančias aplinkas;
2. Ištirti turizmo formas, tipus , bei nustatyti turizmo subjektą ir objektą;
3. Apžvelgti senjorų turizmo organizavimo ypatumus;
4. Išanalizuoti turizmo paslaugų marketingo kompleksą;
5. Aptarti tyrimo metodologiją ir tyrimo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu;
6. Pristatyti rekomendacijas senjorų turizmo tobulinimui

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė;
- Periodinių, statistinių leidinių analizė;
- Anketinė apklausa ir tyrimo rezultatų analizė.;
- Duomenų sisteminimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Tyrimo rezultatai: atlikus Lietuvos ir senjorų turizmo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu yra pasiūlytos rekomendacijos senjorų turizmo organizavimo tobulinimui.

SUMMARY

Reda PAULIUKONIENĖ

The Organization of Senior Tourism in Lithuanian Union of Seniors "Bočiai" in Case of Ukmergė District Community

Theses of a Master of social sciences, management and business administration. Scientific advisor associated Professor Irina ŽALIENĖ. Department of Social sciences, University of Šiauliai. –Šiauliai, 2009 - 70 pages, 33 pictures, 14 tables.

Tourism in Lithuania is one of the sorts of services, which today is developing very rapidly. Every year more and more of senior tourists came to our country and in order to attract them it is necessary to evaluate the state of Lithuanian tourism system for seniors. The evaluation of the organization of senior tourism is one of the most important factors, which guarantee the successful functioning of the tourism system.

The aim of the research –to analyze the organization of senior tourism in Lithuanian Union of seniors “Bočiai”in case of Ukmergė district community.

The object of the research – the tourism system of senior.

The tasks of the research:

1. To present the conception, forms and environment of tourism ;
2. To analyze the forms, types and establish the subject and object of tourism;
3. To survey the singularity of seniors tourism;
4. To analyze the complex of marketing;
5. To present the research methodology and research the organization of senior’s tourism in case of Ukmergė district community;
6. To prepare recommendations for the improvement of the organization the tourism system of senior.

The methods of the research:

- Analysis of scientific literature.
- Analysis of legal acts.
- Analysis of statistical documents.
- The systematize, interpretation and summation of results questionnaires.

Results of the research: after the research of senior’s tourism in Lithuania and in Lithuanian Union of seniors “Bočiai” in case of Ukmergė district community, there were present the recommendations for the improvement of the organization the tourism system of senior.

TURINYS

SANTRAUKA	3
ĮVADAS	8
1. SENJORŲ TURIZMO ORGANIZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI	11
1.1. Turizmo esmė, sistema ir ją veikiančios aplinkos.....	11
1.2. Turizmo subjektai ir formos.....	15
1.3. Senjorų turizmo organizavimo ypatumai	22
1.3.1. Senjorų amžiaus laikotarpio samprata.....	22
1.3.2. Senjorų kelionių specifika.....	27
1.3.3. Senjorų turizmo organizavimo poreikiai	30
1.3.4. Turizmo paslaugų marketingo kompleksas.....	36
2. TYRIMO METODOLOGIJA IR ORGANIZAVIMAS	40
3. TYRIMO REZULTATAI IR INTERPRETACIJA	44
3.1. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos veiklos analizė..	44
3.2. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos valdybos narių apklausos analizė.....	46
3.3. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos senjorų apklausos analizė.....	50
3.4. Lietuvos senjorų turizmo sistemos būklės vertinimas pagal SSGG.....	60
IŠVADOS	62
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	67
PRIEDAI	71
1 priedas: Detalesnė turizmo sampratos analizė	73
2 priedas: Turizmo infrastruktūros elementai.....	74
3 priedas: Turizmo kryptys	78
4 priedas: Socialinio turizmo teisinė bazė.....	79
5 priedas: Anketa Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ organizacijos valdybos nariams.	81
6 priedas: Anketa senjorams.....	83
7 priedas: Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos Įstatai.....	87
8 priedas: Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Įstatai.....	96

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Pagrindiniai turizmo sampratų kitimo aspektai.....	12
2.pav. Turizmo struktūrinės dalys.....	12
3. pav. Turizmo sistemos struktūra.....	13
4 pav. Struktūrinis turizmo modelis.....	14
5 pav. Turizmo sistemą veikia išorinės aplinkos.....	15
6 pav. Pagrindiniai turistų tipai	16
7 pav. Vartotojo veiksniai įtakoiantys vartotojų pasirinkimą.....	18
8 pav. Turizmo formos, kategorijos, rūšys.....	19
9 pav. Turizmo kryptys	20
10 pav.Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007 m pagal turizmo tikslus.....	26
11 pav. Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007 m pagal lytį.....	26
12 pav. Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007 m pagal amžiaus grupes.....	26
13 pav. H.Murray poreikių klasifikavimas kelionių atžvilgiu.....	31
14 pav. Senjorų turizmo organizavimo ypatumai.....	32
15 pav.Turizmo verslo planavimo procesas.....	37
16 pav.Anketos vieta tyrimo procese.....	41
17 pav. „Bočių“ bendrijos veikla.....	44
18 pav. Turizmo paslaugų pasiūla senjorams organizacijoje.....	46
19 pav. Senjorų bendrijos „Bočiai” bendradarbiavimas su kelionių agentūromis- kelionių organizatoriais.....	47
20 pav. Prioritetų išskyrimas organizuojant keliones autobusu.....	47
21 pav. Informacija apie kelionių senjorams planavimą.....	48
22 pav. Problemos planuojant keliones senjorams atskirose organizacijose.....	49
23 pav. Priemonės taikomos organizacijoje sktinant senjorus keliauti.....	49
24 pav. „Bočių” bendrijos veiklos, išdėstytos pagal respondentų vertinimus.....	51
25 pav. „Bočių” bendrijos veiklos vertinimai atsižvelgiant į respondentų amžių	52
26 pav. Informacija apie keliones per 3 metus.....	52
27 pav. Inforamcija apie respondentų pajamų ir kaliavimo ryšį.....	52
28 pav. Respondentų kelionės tikslai.....	54
29 pav. Respondentų kelionės tikslų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes.....	54
30 pav. Respondentų norai su kuo keliauti.....	56
31 pav. Respondentų norai su kuo keliauti pagal amžiaus grupes.....	57
32 pav. Respondentų norai su kuo keliauti pagal lytį.....	57
33 pav. Labiausiai senjorus – respondentus dominanti informacija apie turizmo paslaugas.....	60

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė: Lietuvos turistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ir lytį.....	25
2 lentelė: Vyresniųjų žmonių psichografinis vaizdas (iki 2010 m.).....	28
3 lentelė: Marketingo komplekso elementai paslaugų sferai (7P).....	38
4 lentelė: Ukmergės rajono „Bočių“ bendrijos veiklos.....	45
5 lentelė: Informacija apie respondentus – organizacijų valdybos narius, dalyvavusius tyrime.....	46
6 lentelė: Organizacija rengdama tikslų kelionės aprašymą senjorams nurodo.....	50
7 lentelė: Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių.....	50
8 lentelė: Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą Lietuvos pensininkų sąjungoje “Bočiai”.....	51
9 lentelė: Respondentų pajamos per mėnesį.....	51
10 lentelė: Respondentų pasiskirstymas pagal paklausos lygius.....	55
11 lentelė: Informacija apie Lietuvos kelionių agentūrų teikiamas specialiąsias paslaugas.....	58
12 lentelė: Senjorų specialūs poreikiai ir pageidavimai kelionių metu.....	58
13 lentelė: Respondentų vertinimai apie kelionių kokybę.....	59
14 lentelė: Lietuvos senjorų turizmo sistemos būklės SSGG vertinimas.....	61

IVADAS

Temos naujumas. Turizmas – viena perspektyviausių ir dinamiškiausių ekonomikos šakų pasaulyje. Jis apima vidutiniškai septynis procentus bendrųjų investicijų, suteikia 350 mln. darbo vietų pasaulyje. Jo dalis pasaulio bendrajame nacionaliniame produkte siekia virš 6 procentų, o mokestinėse pajamose virš 5 procentų.

Turizmas Lietuvoje yra viena iš paslaugos rūšių, kuris šiuo metu sparčiai vystosi. Kadangi kiekvienais metais didėja atvykstančių užsienio turistų skaičius į šalį, todėl siekiant pritraukti kuo daugiau turizmo vartotojų, būtina įvertinti Lietuvos turizmo sistemos būklę. Turizmo sistemos būklės įvertinimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, užtikrinantis sėkmingą turizmo sistemos funkcionavimą.

Greitai augantis pagyvenusio amžiaus žmonių skaičius atspindi istorinio precedento neturintį socialinį fenomeną. Pagal JTO prognozes 2025 m. pasaulyje šią populiaciją sudarys daugiau kaip 1 milijardas žmonių, kurie bus perkopę 60 metų amžių (18 proc. visų gyventojų), o Lietuvoje - apie 25 proc. visų gyventojų. Tai nulemia naujų visuomeninių problemų atsiradimą, todėl analizuoti kelionių organizavimą pensininkams turizmo verslui naudinga. Kadangi šios problemos tiesiogiai įtakoja tiek viso pasaulio bendruomenės, tiek ir Lietuvos tolimesnį vystymąsi, būtina išsamiai analizuoti pasireiškiančius probleminius veiksnius bei ieškoti efektyvių jų sprendimo būdų. Senatvės problema tampa visos visuomenės problema.

Vis didėjantis vyresnio amžiaus žmonių skaičius didina jų svarbą visuomenei. Senjorų turizmas, kaip socialinio turizmo dalis gali būti reikšmingas kaip socialinė paslauga ir bendruomeniškumo stiprinimo priemonė. Jis įgalina garbaus amžiaus bendruomenės narius neapsiriboti vien savo, tegu ir svarbiais interesais. Ieškodami aktyvaus dalyvavimo visuomenės gyvenimo būdų, jie galėtų pasinaudoti socialinio turizmo idėja, pagelbėti sau pačiam ir silpnesniai kaimynui. (Bikmonienė ir kt., 2004)

Daugelyje gyvenimo sričių pagyvenusių žmonių interesai tampa dėmesio centru. Perspektyvus vyresniojo amžiaus žmonių rinkos dydis ir augimo potencialas – rinkos segmente turintis daugiau laiko ir pinigų – turizmo poreikių teikėjus verčia plėsti paslaugų ratą. (Ginevičius, Hausmann, Schafir, 2007).

Mokslinė problema. Anksčiau nebuvo skirtas dėmesys teikti turizmo paslaugas tikslinėms vyresniųjų žmonių grupėms. Nepaisant ekonominių sunkumų turizmo organizatoriai nereagavo į vyresniojo amžiaus žmonių grupę. Kaip ir prieš kelerius metus į senjorus žvelgiama kaip į apdorotą „sezono tikslinę grupę“, nors ji vis daugiau tampa svarbia rinkos dalimi. Požiūris į pagyvenusius žmones yra mūsų visų požiūris į save, savo ateitį, visos visuomenės dabartinį funkcionavimą ir

išlikimą. Būtina nagrinėti pagyvenusių žmonių - senjorų, kaip potencialių turizmo paslaugos vartotojų, galimybes bei sunkumus organizuojant jų turizmą.

Darbo tikslas: išanalizuoti senjorų turizmo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti turizmo sampratą, sistemą bei jas veikiančias aplinkas;
2. Iširti turizmo formas, tipus, bei nustatyti turizmo subjektą ir objektą;
3. Apžvelgti senjorų turizmo organizavimo ypatumus;
4. Išanalizuoti turizmo paslaugų marketingo kompleksą;
5. Aptarti tyrimo metodologiją ir tyrimo organizavimą (Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės bendrijos pavyzdžiu);
6. Atlikti Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos senjorų turizmo organizavimo tyrimą.

Darbo metodai:

- Mokslinės literatūros analizė;
- Periodinių, statistinių leidinių analizė;
- Anketinė apklausa ir tyrimo rezultatų analizė.;
- Duomenų sisteminimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Tyrimo praktinis reikšmingumas. Tyrimo duomenys atspindi senjorų turizmo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos požiūriu. Šio tyrimo metu gautus rezultatus organizuojant senjorų turizmą galima būtų panaudoti ir kitose nevyriausybinėse organizacijose, dirbančiose su senjorais.

Atliekant tyrimą naudoti šaltiniai: Teorinėje dalyje remtasi lietuvių ir užsienio autorių moksline literatūra, publicistiniais straipsniais, internetiniais šaltiniais, Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos informacija, anketiniu tyrimu. Empirinių tyrimų pagrindą sudaro pirminiai, tyrimo metu surinkti duomenys.

Darbo atsiribojimai. Tiriant senjorų turizmo organizavimą Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu apsiribojama tik pačių senjorų ir bendrijos valdybos narių anketine apklausa. Dėl lėšų ir laiko stokos nebuvo įmanoma atlikti empirinio kelionių organizatorių tyrimo.

Darbo struktūra. Darbą sudaro tris dalys.

Pirmoji – senjorų turizmo organizavimo teoriniai aspektai. Šioje dalyje kalbama apie turizmo esmę, jo tipus ir struktūrą, senjorų turizmo organizavimo ypatumus.

Antroji dalis – tyrimo metodologija ir organizavimas.

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

Trečioji dalis - tiriamoji darbo dalis – Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos tyrimas. Šioje darbo dalyje lyginami bei apibendrinami anketinės apklausos duomenys.

Darbo apimtis 70 puslapių ir 8 priedai. Šiame darbe pateikti 33 paveikslai ir 14 lentelių.

1. SENJORŲ TURIZMO ORGANIZAVIMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Turizmo esmė, sistema ir ją veikiančios aplinkos

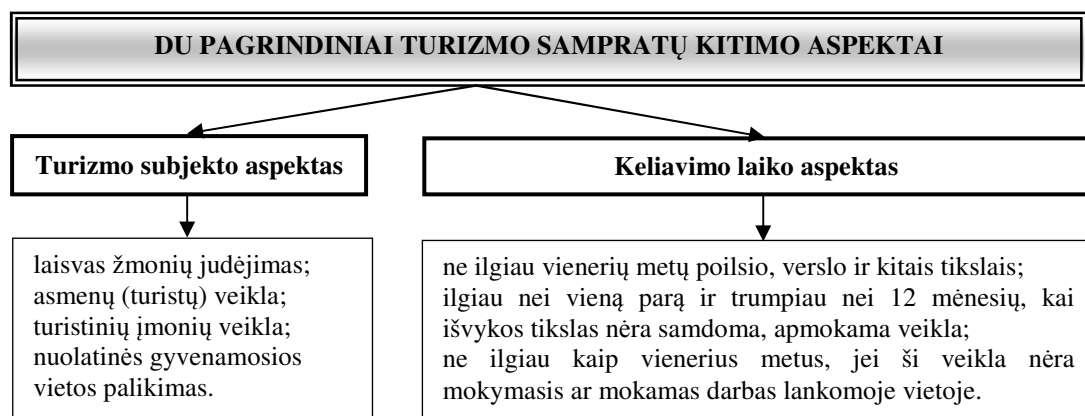
Turizmas yra viena iš žmogaus veiklos rūšių, kuri dominuoja ir įtraukia į darbą įvairių sričių specialistus: ekonomistus, geografs, politikus, aplinkosaugininkus, psichologus, sociologus, vadybininkus ir kitų profesijų žmones.

Tarptautinių žodžių žodynas turizmą apibrėžia kaip keliavimą pramogos ar pažintiniu tikslu (Tarptautinių žodžių žodynas, 2007).

Žodis „turizmas“ (kilęs iš lotynų kalbos žodžio „turn“ - sukutis, vilkutis, sukimas) reiškia kelionę iš vienos vietovės į kitą, tačiau sugrįžtant į pirmąją. Turizmas apima visas kelionių, atostogų, ekskursijų rūšis, kai žmogus palieka savo gyvenamąją vietą ilgiau negu vieną parą ir trumpiau negu dvyliką mėnesių, o kelionės tikslas nėra samdoma veikla (Damulienė, 2003)

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis turizmas apibrėžiamas kaip „pramoginis, pažintinis ar sportinis keliavimas“ (Dabartinis lietuvių kalbos žodynas, 2002). Pasak Tarptautinio žinyno (1983), „turizmas – viena iš aktyvaus poilsio formų“. Pasaulio turizmo etikos kodekse turizmas nurodomas kaip „veikla, dažniausiai siejama su poilsiu ir pramogomis, sportu ir galimybe naudotis kultūra bei gamta“ (Pasaulio turizmo etikos kodeksas, 2004). Tačiau turizmas yra viena efektyviausių žmogaus rekreacinių poreikių tenkinimo priemonių. Turizmo prigimtis sietina su rekreacinių poreikių tenkinimu ir noru pažinti aplinką, gauti naujus potyrius, tai gamtinis, kultūrinis, socialinis ir politinis reiškiny. Detalesnė turizmo sampratos analizė pateikta 1 priede.

Laikui bėgant turizmo samprata keitėsi. Išanalizavus turizmo sampratos apibrėžimus galima teigti, jog nuo 1989 m. turizmo samprata kito tik iš dalies (žr.1 pav.).

1 pav. Pagrindiniai turizmo sampratų kitimo aspektai

Šaltinis: sudaryta autorės.

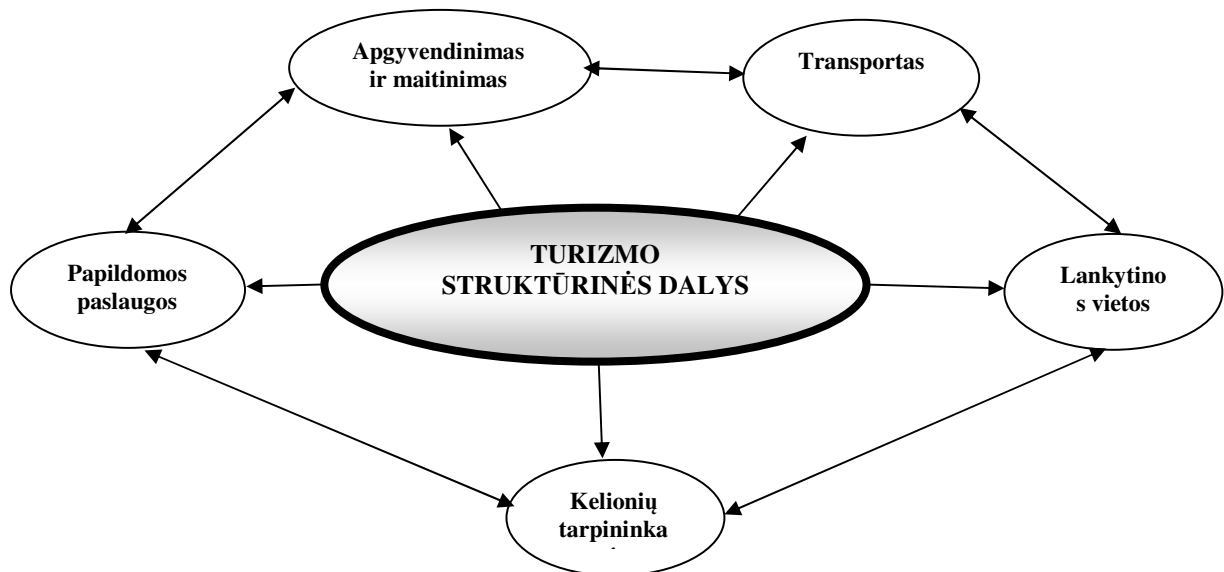
Kiekviena turistinė kelionė tampriai susieta su paslaugų organizavimu ir teikimu. Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme (1998 m.) turizmo paslauga apibrėžiama kaip fizinių ir juridinių asmenų veikla, kuria tenkinami turistų kelionės organizavimo, apgyvendinimo, maitinimo, vežimo, informacijos, pramogų ir kiti poreikiai.

Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo pakeitimo įstatyme (2002 m.) turizmo paslauga jau apibrėžiama kaip „veikla, susijusi su turistų poreikių tenkinimu, suteikiant turistams kelionės organizavimo, transporto, apgyvendinimo, maitinimo, informacijos ar specialias paslaugas.“

Paslaugų gamyba ir teikimas, o taip pat ir daugelis tarpusavyje susijusių veiklos sričių visuma (maitinimas, apgyvendinimas, mažmeninė prekyba, transportas, pramogos ir t.t.) sudaro turizmo struktūrą, t.y. vieną sudėtingiausių erdvinių organizacijų struktūrų. Turizmo struktūra yra analogiška bet kokios ūkinės veiklos struktūrai, tačiau ji pasižymi ypatinga įvairove, integruotumu, daugiaplaniškumu.

Įvairiose šalyse yra skirtingi turizmo struktūriniai modeliai.

Pagal J. Ch. Holloway (1999), galima išskirti tokias turizmo struktūrines dalis (sektorius) pateiktus 2 pav.

2 pav. Turizmo struktūrinės dalys

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis J.Ch.Holloway, 1999

Siekiant patenkinti įvairius turistų poreikius bei įtvirtinti tam tikrą vietą rinkoje, tarp įvairių turizmo struktūrinių dalių labai svarbus glaudus bendradarbiavimas.

Vienas iš svarbiausių veiksnių, darančių poveikį turizmui yra tas, kad turizmas sukurtas žmogui, o ne žmogus turizmui. Šis veiksnys yra suprantamas, kaip vertinimas žmogaus, kaip turistų, poreikių, jų kelionių motyvavimą bei elgseną. Turizmas savo ruožtu įtakoja visuomenės

gyvenimo gerinimą, žmonių poreikių formavimą ir požiūrį į kultūrinės vertybes. (Папирян Г., 2000).

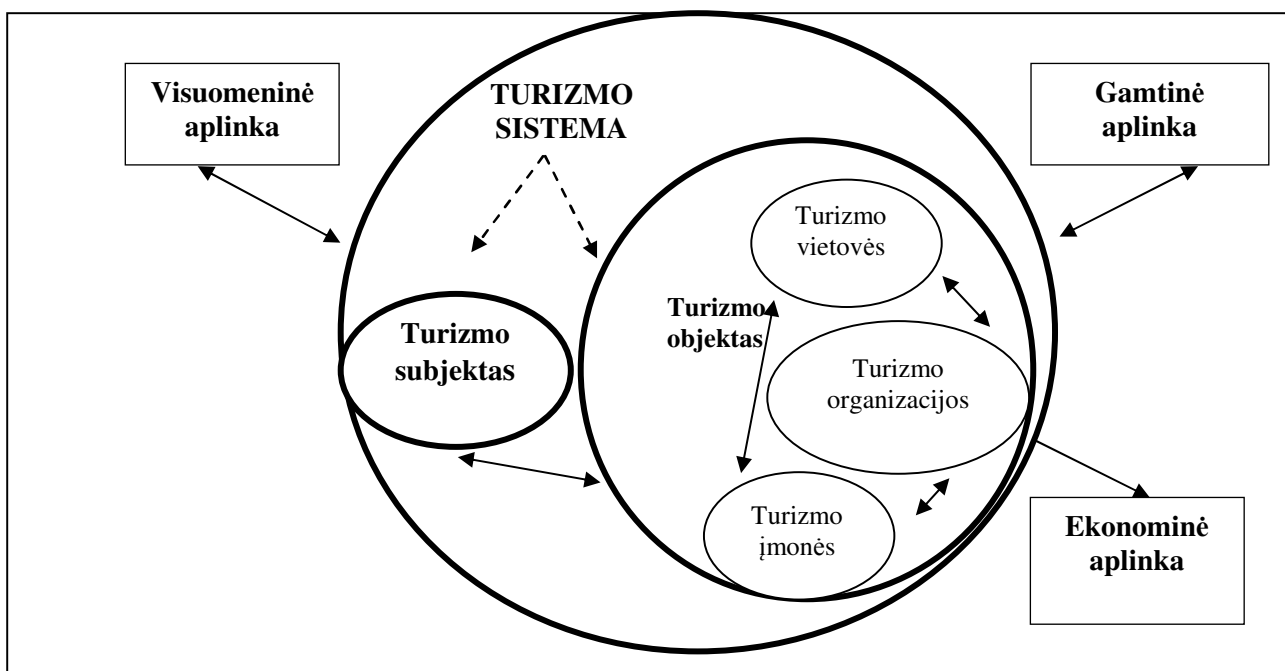
Gera gamtinė aplinka yra viena iš būtinų turizmo egzistavimo sąlygų. Natūralūs gamtos ištekliai, ekologiškai švari gamtinė aplinka, klimatas – yra pagrindinės turizmo produkto sudėtinės dalys. Taip pat didelė ir svarbi yra turizmo ir ekonominės aplinkos tarpusavio priklausomybė. Ekonomikos poveikis turizmui atsiskleidžia per bendrąjį vidaus produktą, gyventojų pajamas bei išlaidas turizmui, nedarbo lygį bei kitų makroekonominių rodiklių kaitą.

Turizmo sistema – tai grupė tarpusavyje susijusių turizmo organizacijų, sudarančių vientisą funkcinę sistemą turistiniame regione, ir bent vienos turizmo organizacijos ar jų veikimą įtakojančios išorinės aplinkos pasikeitimas paliečia ir kitų sistemą sudarančių elementų veiklą.

Папирян (2000) teigimu, turizmas sisteminiu požiūriu veikia kaip ekonominė sistema, turinti atitinkamus vidinius (tarp atskirų sistemos elementų) ir išorinius (tarp turizmo sistemos ir kitų šalies ūkinių sistemų) ryšius.

Дурович А.П., Кабушкин Н.И.(2003) turizmo sistemą skirsto į dvi subsystemas (3 pav.):

- Turizmo subjektas (turistas);
- Turizmo objektas. (turistų aptarnavimo verslo firmos bei jų lankomos vietovės ir turizmo organizacijos).

3 pav. Turizmo sistemos struktūra (Папирян Г, 2000).

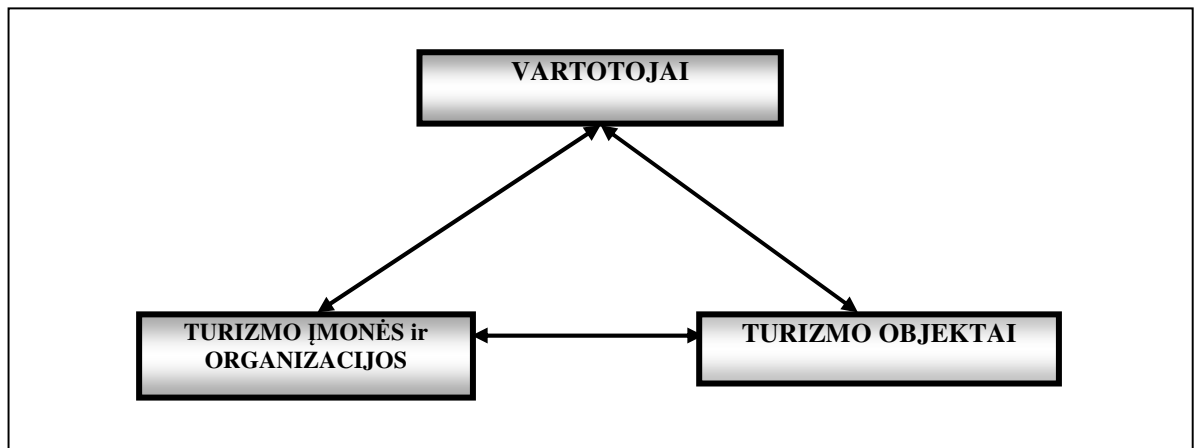
Šaltinis: Папирян, Г. А. Экономика туризма. Москва, 2000.

Turizmo subjektas suvokiamas kaip turistai, kuris ieško įvairių turizmo paslaugų ir jo gavimo būdų, siekiant patenkinti savo poreikius. Turizmo objektas suprantamas kaip visa tai, kas turizmo subjektui gali pasitarnauti kelionės tikslu.

Turizmo sistemą veikia daugybė išorinių aplinkų ir elementų, kurios labai stipriai įtakoja turizmo sistemos formavimąsi. Turizmo priklausomybė nuo šių veiksnių – viena iš žymiausių jo charakteristikų ir ypatumų. Turizmo sistema yra labai dinamiška ir nuolat kintanti. Tai išreiškiama ne vien per masinį turistų keliavimą, bet ir per nuolatinį, vis naujai atsidarantių ir užsidarantių, infrastruktūros elementų – apgyvendinimo, transporto maršrutų ir pan., kitimą.

Kiekvieno posistemio komponento požiūriu turizmas turi skirtingą reikšmę: turistui (vartotojui) jis yra įvairių paslaugų (transporto, viešbučių, pramogų ir kt.) kompleksas, sudarantis turizmo pasiūlos materialinį pagrindą. Jį lemia vartotojų poreikiai.

Pagal Дурович А.П., Кабушкин Н.И.(2003) yra siūlomas toks turizmo struktūrinis modelis (4 pav.) .

4 pav. Struktūrinis turizmo modelis.

Šaltinis: Sudaryta autorės remiantis Дурович А.П., Кабушкин Н.И (2003)

Iš 4 pav. matome, kad turizmo sistema pagal autorius susideda iš į trijų dalių – vartotojų, turizmo įmonių bei organizacijų ir turizmo objektų.

Apibendrinant galima teigti, kad:

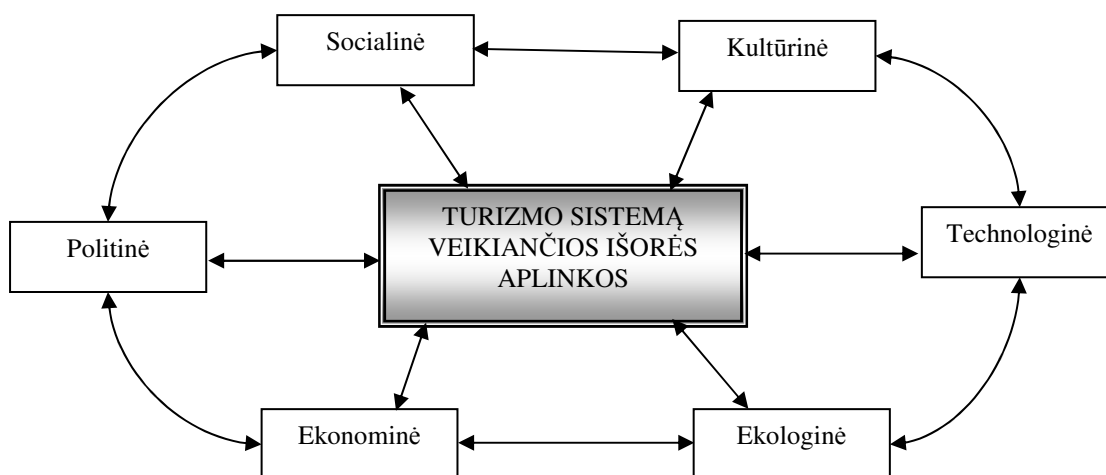
- visų pirma nors mokslinėje literatūroje yra pristatoma labai daug įvairių turizmo sampratos aiškinimų vieningos jos dar nėra suformuluotos, šiandien egzistuoja apie 50 turizmo sampratų;
- antra vertus, turizmas yra sukurtas žmogui, o ne žmogus turizmui;
- ir trečia, turizmas įtakoja visuomenės gyvenimą ir elgseną, žmonių poreikių formavimą ir požiūrį į šalies kultūrinės vertybes.

1. 2. Turizmo subjektai ir formos

Turizmo subjektą ir objektą veikia išorinės ir vidinės aplinkos, kurios pavaizduotos turizmo sistemos modelyje. Turisto elgsena, infrastruktūros elementai, turistinių regionų ir turizmo organizacijų veikla priklauso nuo šių aplinkų.

Kiekvieną aplinką sudaro atitinkamų elementų visuma, tiesiogiai ar netiesiogiai veikianti turizmo subjektą bei turizmo objektą. Aplinkos kokybė yra vienas svarbiausių turizmą skatinančių veiksnių. (Grecevičius, 2002,).

Turizmo sistemą didele dalimi įtakoja išorinė aplinka, kurios elementai pavaizduoti 5 pav.

5 pav. Turizmo sistemą veikiančios išorinės aplinkos

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Дурович А.П., Кабушкин Н.И.(2003)

Turistai, ruošdamiesi keliauti atsižvelgia į tokius veiksnius kaip šalies ar regiono gamtinius išteklius, šalies kultūrą, saugumą bei turimus turizmo infrastruktūros elementus, kurie pateikti 2 priede .

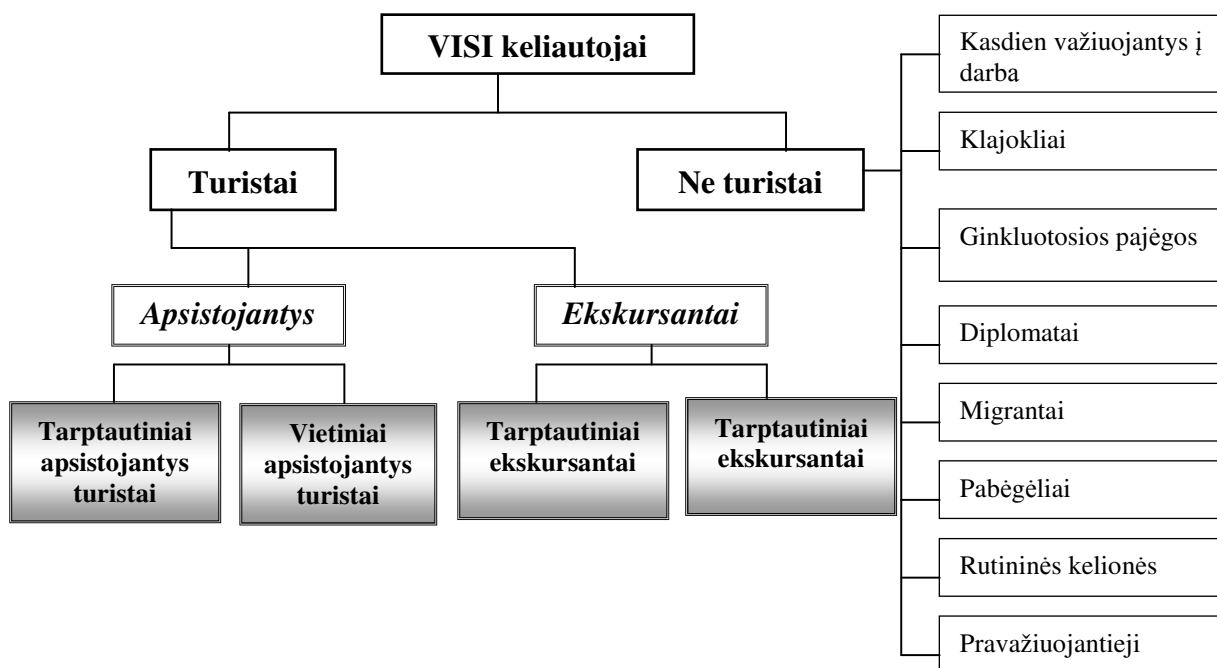
Sąveika tarp šių išorinių aplinkų veikia visos turizmo sistemos sėkmingą funkcionavimą – turizmo subjekto elgseną bei turizmo objekto veiklą. Vieną iš svarbesnių vietų turizmo sistemoje užima turizmo subjektas – turistai, kurio poreikiai lemia atitinkamą turizmo formų, rūšių ir kryptių plėtrą.

Turizmo sistemos ašis yra turizmo subjektas – turistai. Nuo jo poreikio ir apsisprendimo keliauti priklauso turizmo objekto – infrastruktūros elementų, turistinių regionų ir turizmo organizacijų veikla. Teikiant turizmo paslaugas ir formuojant paslaugų paketus būtina nustatyti vartotojų poreikius bei norus, susijusius su keliavimo tikslais.

Turizmo subjekto kelionės tikslai yra pažintiniai, poilsio, sveikatingumo, verslo ir k.t., kuriuos formuoja vartotojo poreikiai. Turistų apsisprendimą, pasirinkti vieną ar kitą šalį, taip pat

veikia išorinės aplinkos ir infrastruktūros elementai tai - saugus bei patogus transportavimas, apgyvendinimas, maitinimas, asmens saugumas svetimose šalyje bei pan.

Turizmo subjektas yra daugialypis. Remiantis D. Weaver ir kt.(2000) išskirta turistų tipų klasifikacija, turistai yra asmenys, kurie keliauja po savo šalį ar į kitas šalis pažintiniais, verslo, sveikatingumo ar kitais tikslais ir apsistoja bent vienai nakčiai už jiemis „įprastos aplinkos“. Turistais nelaikomi asmenys, kurie palieka savo nuolatinę gyvenamą vietą dėl tokių tikslų, kaip nuvykimui į darbo vietą kitoje šalyje, ar ginkluotų pajėgų išsiuntimas atlikti paskirtų užduočių į svetimą šalį, migracija ir kt. (žr. 6 pav.).

6 pav. Pagrindiniai turistų tipai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos turizmo statistika (2004) ir D. Weaver ir kt.(2000)

Tarptautiniai apsisiojantys turistai yra tie turistai, kurie atvykę į svetimą, ne savo gyvenamosios vietos, šalį joje apsistoja bent vienai nakčiai.

Tarptautiniai ekskursantai – tai tokie turistai, kurie šalyje pabūna neapsistodami nakčiai.

Vietiniai apsisiojantys turistai – tai tokie turistai, kurie paprastai apsistoja nakčiai atvykę į kelionės vietą, kuri yra jų gyvenamojoje šalyje.

Vietiniai ekskursantai – turistai vykstantys į kelionės vietą savo gyvenamojoje šalyje, tik neapsistojantys nakčiai.

Turistai skirstomi į tipus pagal dominuojančias vertybines orientacijas (R.Kubertavičienė-Jakučiūnaitė, 2000):

- Ekonominės orientacijos turistai – tai turistai, kurie ypač vertina prabangias ir gerai organizuotas keliones;

- Intelektualinės orientacijos turistai – tai turistai, kuriems ne tas pats kur keliauti, jiems svarbu žinoti, kad jų intelektas gaus peno, nukeliavus į norimą vietovę. Jie tyrinėja tai ką mato, daro apibendrinimus;
- Socialinės orientacijos turistai – tai keliautojai, kuriems nėra itin svarbu, kur keliauti, bet svarbiau su kuo keliauti ir galimybė nukeliavus mėgautis suplanuotais laisvalaikio užsiėmimais ir malonumais;
- Politinės orientacijos turistai – tai turistai, kurių keliavimo reikšmingumas yra stipriai įtakojamas statuso, valdžios, politinės naudos, gaunamos kelionės metu.

Pagal skirtingus vartotojų elgesio stilius turistai skirstomi į tokius tipus :

- Nuolaidūs/sutinkantys vartotojai – keliautojai, sekantys bendras minios pirkimo tendencijas;
- Agresyvūs vartotojai – keliautojai, apgalvotai nesilaikantys minios pirkimo tendencijų;
- Nepriklausomi vartotojai – keliautojai, kurių keliavimo kriterijai yra pačių nustatyti, išplaukiantys iš vidinių nuostatų.

Turizmo paslaugų pasirinkimas neįvyks, jei vartotojas neturės poreikio konkrečiai turizmo paslaugai. Be poreikio dažnai reikia papildomo impulso, motyvo. Pirmasis turistų apsisprendimas renkantis kelionę yra motyvacija. Atsiradus motyvacijai žmogus siekia patenkinti savo norus bei poreikius. Motyvai yra labai svarbūs, nes parodo vartotojų poreikius ir tai, ką jie nori daryti ar turėti. Ch.R.Goeldner ir kt. (2000) išskiria tokias motyvacijos kategorijas:

- Fiziniai motyvai – susiję su fiziniais poreikiais, tai sveikatos priežiūra, sportas, laisvalaikis ir t.t.;
- Kultūriniai motyvai – susiję su tradicijomis. Tai žmonių noras pamatyti ir susipažinti su istorija, kultūra, menu, vietovės įžymybėmis;
- Buvimo tarp žmonių motyvai – susiję su draugų ir giminių aplankymu, naujų žmonių sutikimu;
- Prestižo ir statuso motyvai – susiję su asmenybės tobulinimu, tęsiant mokslus norimoje srityje. Taip pat šis motyvas susijęs ir su noru būti pastebėtam ir kitų pripažintam.

Motyvacija kaip stimulus yra veikiamas vartotojų psichologinių savybių, esamų aplinkybių ir atsiradusių poreikių.

Skiriami šie turizmo subjekto motyvacijos elementai (M.Čeikauskienė, 1996):

Nepatirtų troškimų motyvacija – tai kai turistai siekia patirti kažką neįprasto, dar nepatirto.

Kelionės trauka pagal motyvacijos stiprumą. Motyvacija analizuojama remiantis individualių turistų troškimų ir potraukio tam tikroms atrakcijoms.

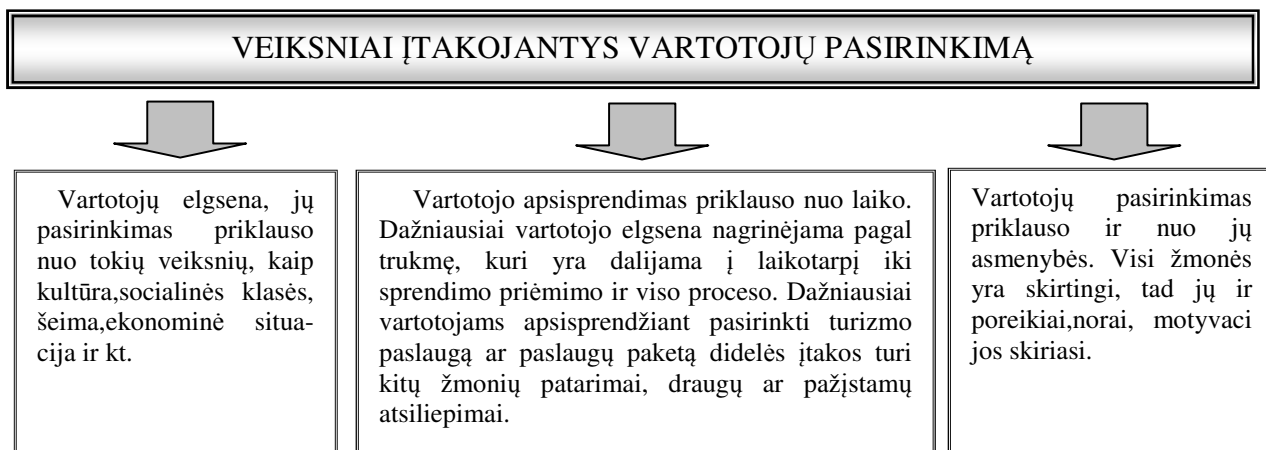
Motyvacija kaip fantazija. Šis elementas papildo du pirmuosius ir įrodo, jog turistai keliauja siekdami patirti kitos kultūros elgesio normas.

Motyvacija kaip pagrindinis kelionės tikslas. Pagrindinis motyvas keliauti yra kelionės tikslas. Ketinimai gali būti įvairūs - aplankyti draugus, gimines, leisti laisvalaikį ir pan.

Motyvacijos tipai. Tai noras patirti ekstremalius bei keistus pojūčius ir geresnių malonumų ieškojimas svetur.

Motyvacija ir turistų patirtis. Susiję su keliautojų patirtimi.

Siekiant, kad klientų poreikiai būtų patenkinti R.Urbanskienė ir kt. (2000) išskyrė veiksniai, kurie turi įtakos vartotojo pasirinkimui (žr. 7 pav.):

7 pav. Vartotojo veiksniai įtakojantys vartotojų pasirinkimą

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis R.Urbanskienė ir kt. (2000)

Išnagrinėjus veiksniai, įtakojančius į vartotojų apsisprendimą, į klientų būtina išanalizuoti turistų poreikius ir pagal tai teikti kokybiškesnes turizmo paslaugas bei turizmo paslaugų paketus. Turizmo objektui, išsiaiškinus šiuos veiksniai, yra lengviau patenkinti skirtingus turistų poreikius ir norus, sudarinėti paslaugų paketus skirtingoms socialinėms klasėms ir pan.

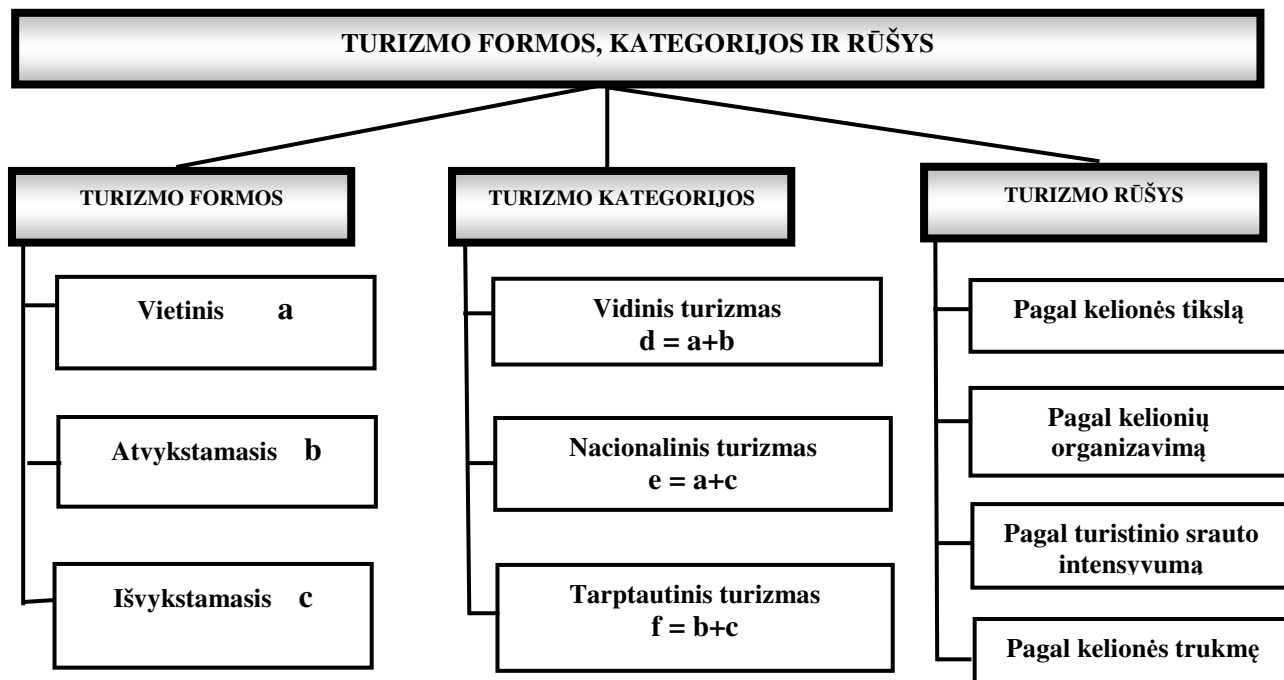
Turizmo formos, kategorijos ir rūšys pavaizduotos 8 paveiksle. Pagal tokį turizmo formų, kategorijų ir rūšių skirstymą reikėtų apsispręsti koks turizmo paslaugų paketas turi būti teikiamas atitinkamoje vietoje, kad būtų patenkinti skirtingi vartotojų poreikiai.

Vidinis turizmas – tai keliavimas savo šalies viduje.

Tarptautinis turizmas – tai kelionės į kitas šalis:

- Išvykstamasis turizmas – kai turistai palieka savo gyvenamąją šalį;
- Atvykstamasis turizmas – kai turistai atvyksta į kitą šalį;
- Vietinis turizmas – kai turistai keliauja savo šalyje.

Siekiant išsiaiškinti nuo ko priklauso vartotojų pasirenkamos kelionės vieta, kelionės trukmė ir pan., yra analizuojamos turizmo rūšys.

8 pav. Turizmo formos, kategorijos, rūšys

kur **a,b,c** – turizmo formos; **d,e,f** – turizmo kategorijos; **d=a+b**, **e=a+c**, **f=b+c**.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos turizmo statistika (2005) ir Сенин В.С. (2003). Организация международного туризма

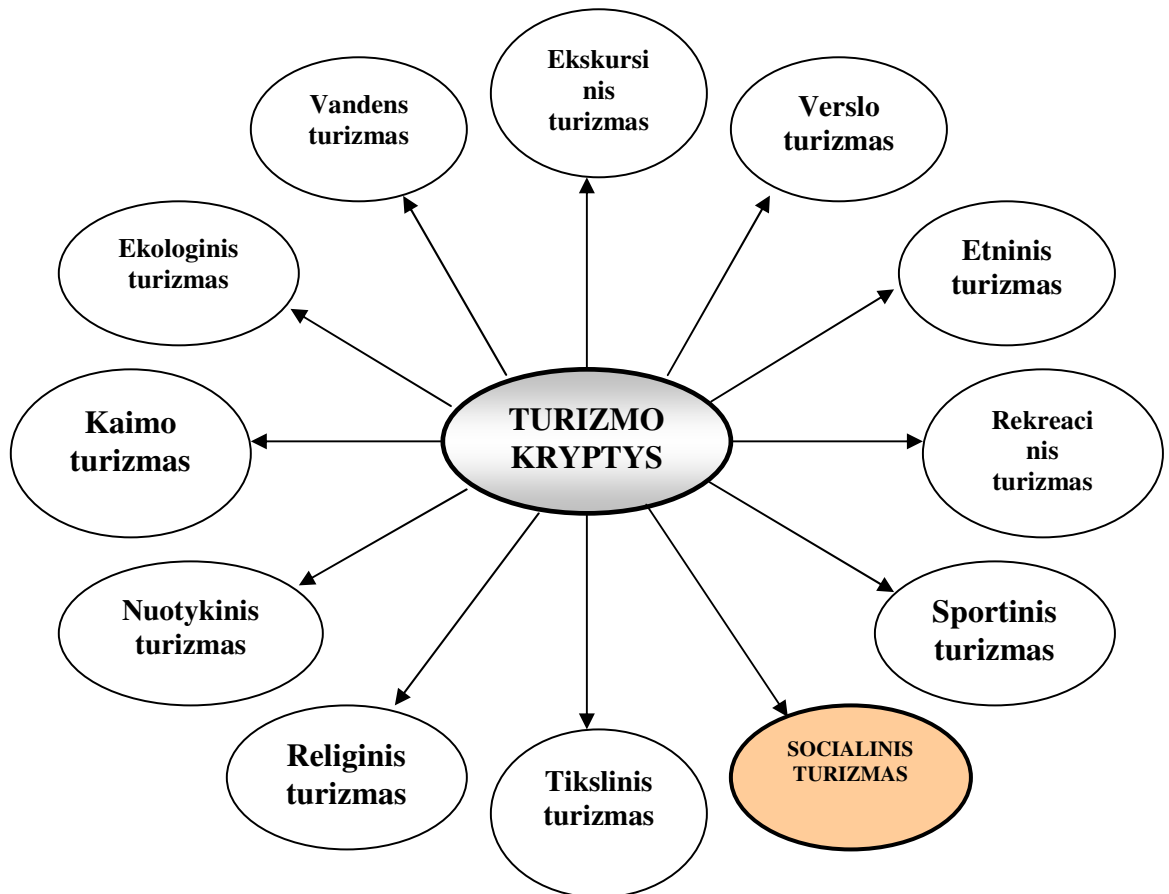
Kelionės tikslas. Turistai keliauja siekdami patenkinti savo poreikius. D.Weaver ir kt. (2000) išskiria šiuos pagrindinius tikslus dėl kurių dažniausiai keliaujama:

- rekreacijos ir malonumo;
- draugų ir giminių lankymas;
- verslo kelionės.

Rekreacija ir malonumai. Malonumai ir rekreacija apima poilsį ir atsipalaidavimą, sveikatingumą, šventes ir renginius. Turistų kelionės vietos pasirinkimas veikia ir tokius infrastruktūros elementus kaip transportą, apgyvendinimą bei kitus elementus. Šalys, kurios turi įspūdingus kraštovaizdžius, išskirtines tradicijas ir papročius, pritraukia daugybę turistų iš visų pasaulio šalių. Dideli turistų antplūdžiai, didžiulis viešbučių vietų užpildymas, nuolatinis naudojimas transporto teikiamomis paslaugomis įtakoja turizmo plėtrą.

Draugų ir giminių lankymas. Antrasis svarbus turistinių kelionių tikslas tai noras aplankyti draugus ar gimines. Priešingai nei važiuojant atostogauti ar rekreacijos tikslais, tokios kelionės vietą apsprendžia turisto giminių ar draugų gyvenamoji vieta.

Verslo kelionės. Verslo reikalai – tai trečioji turistinių kelionių priežastis. Kaip ir lankant gimines ar draugus, verslo reikalais vykstančių turistų kelionės tikslas yra atlikti pavestas dalykines užduotis. Tačiau jie naudojami visomis turizmo infrastruktūros paslaugomis, dalyvauja ekskursijose, pramogose, lanko kultūros įstaigas ir renginius. Ši veikla jiems yra antrinė ir ne visi turistai, keliaujantys verslo reikalais, pasinaudoja galimybe susipažinti su vietove, kurioje jie atsidūrė. Tačiau yra rengiamos ir skatinamosios kelionės, kurios skiriamos kaip skatinamoji priemonė darbuotojams už puikų jų darbą. Naujų viešbučių kūrimasis, su teikiamomis tokiomis paslaugomis kaip konferencijų, specializuotų susitikimų organizavimu, pritraukia daugybę verslo reikalais važiuojančių žmonių.

9 pav. Turizmo kryptys

Šaltinis: sudaryta autorės

Turistų poreikiai ir keliavimo tikslai yra labai skirtingi ir individualūs, todėl yra skiriamos pagrindinės turizmo kryptys, kurios skirtos skirtingiems vartotojų poreikiams patenkinti. Pagal

J.Swarbrooke ir kt. (1996), D.Weaver ir kt. (2000) ir А.Т.Кирилов (1996) galima išskirti tokias pagrindines turizmo kryptis (9 pav.).

Turistų poreikiai, norai ir galimybės yra labai įvairios. Vieni keliauja verslo tikslais, kiti poilsio, sporto ar religiniais tikslais. Siekdami patenkinti savo poreikius vartotojai pasirenka jiems norimą turizmo kryptį (9 pav.). Keliaujama pažinti svetimų šalių kultūrą, tradicijas (ekskursinis turizmas), keliant kvalifikaciją - tai dalyvavimas konferencijose, seminaruose ar susitikimai su verslo partneriais (verslo turizmas), į masinius renginius – į mugės, festivalius, parodas (tikslinis turizmas), laikinam persikėlimui į kaimo vietas, siekiant pailsėti nuo miesto triukšmo, nuo greito gyvenimo ritmo, nuo stresų (kaimo turizmas) ir kt. renginiais. Socialinio turizmo kryptimi naudojasi įvairios organizacijos dalyvaujančios mitinguose, demonstracijose ir pan.. Plačiau apie turizmo kryptis pristatyta 3 priede.

Pagal Кабушкин Н.И.(1995) kiekviena kelionė yra kelių turizmo krypčių derinys. Pvz. rekreacinis tikslinis turizmas derinamas su pažintiniu turizmu. Be to, priklausomai nuo kelionių organizavimo būdo, yra išskiriamas organizuotas ir neorganizuotas turizmas.

Organizuotas turizmas yra tada, kai vieno arba grupės turistų kelionė vyksta pagal suderintą maršrutą, yra suderinti atvykimo ir išvykimo laikas bei būtinų paslaugų paketas. Dažniausiai tokios kelionės apmokamos iš anksto.

Neorganizuotas turizmas- tai tokia turizmo rūšis, kada kelionių organizatoriai yra patys turistai, kurie netarpininkaujant jokiai organizacijai patys suplanuoja maršrutą, lankytinų objektų sąrašą.

Turistų elgseną įtakoja darbas, laikas, pinigai, nes nuo šių veiksnių priklauso kelionės pasirinkimas. Gaunantys dideles pajamas ypač vertina prabangias ir gerai organizuotas keliones, vartotojai kurie negali sau leisti prabangos renkasi pigesnes ir ne tokias tolimas išvykas. Žmonės, kurie neturi atostogų ar negali išvykti ilgesniam laikui, keliones planuoja savaitgaliais.

Turizmo sistemoje, turizmo subjektas – turistai, užima svarbią vietą. Nuo turistų poreikių atsiradimo, konkrečiai turizmo paslaugai ar paslaugų paketui, ima funkcionuoti turizmo objekto sudedamosios dalys. Vartotojų apsisprendimas keliauti priklauso nuo daugybės veiksnių. Turistai renkasi keliones atsižvelgdami į savo norus bei poreikius, esamus kelionės tikslus, į finansines galimybes ir pan. Turistų poreikiai nuolat keičiasi, jų išrankumas, nepasitenkinimas esamomis paslaugomis skatina naujų ir kokybiškesnių turizmo paslaugų kūrimąsi.

Turizmo objekto veikla jungia tris pagrindinius komponentus – turizmo infrastruktūros elementus, turistinį regioną ir turizmo organizacijas.

1.3. Senjorų turizmo organizavimo ypatumai

Norint aptarti senjorų turizmo organizavimo ypatumus, būtina susipažinti su senjorų amžiaus laikotarpio samprata, senjorų kelionių specifika bei suprasti su kokiais problemomis kelionėse susiduria senjorai.

1.3.1. Senjorų amžiaus laikotarpio samprata

Žmogus visą laiką visapusiškai bręsta. Kaip nurodo J. Pikūnas (1992) žmogus yra labai sudėtinga būtybė su daugeliu dimensijų bei sluoksnių, kurių kiekviena turi savo viršūnę ir sukuria savotišką dalinį „aš.“ Žmogus yra tarsi visų dalinių „aš“ panteonas, kur kiekviena dalis atranda progą užvaldyti jo sąmonę ir pakreipti jo elgseną savo kryptimi. Toms dimensijoms plėtojantis ir jų viršūnėms besivaržant dėl pirmavimo, sunku tikėtis pasiekti visišką integraciją, harmoningą elgseną, išspręsti vidinius konfliktus. Asmenybės brandimo būdus bei jų vertinimo kriterijus įvairūs autoriai apibūdina skirtingai.

Sąvoka „senjoras“ įvairiose mokslo srityse interpretuojama įvairiai, nes apibrėžti šį laikotarpį nėra lengva. Pagyvenęs amžius pirmiausia asocijuojasi su išėjimu į pensiją, kai žmogus negali taip intensyviai dirbti ir valstybė suteikia jam socialines garantijas. Įvairiose šalyse išėjimo į pensiją amžius svyruoja nuo 55 iki 67,5 metų. Iki 1995 metų Lietuvoje moterys turėjo teisę išeiti į pensiją 55-erių, o vyrai - 60-ties metų. 1994 m. priimtas Pensijų įstatymas numato laipsnišką darbinio amžiaus ilginimą per kiekvienių kalendorinius metus: iki 60 metų moterims ir iki 62,5 metų vyrams (iki 2009 m.). Tad susidaro problema tiksliai apibrėžti pagyvenusio amžiaus pradžią. (Lietuvos respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas 2005m)

Kituose šaltiniuose Bikmonienė ir kt., (2004), Žukauskiene (1996) „senjorų“ amžius apibūdinamas kaip žmogaus gyvenimo laikotarpis, kuriam būdingas socialinis aktyvumas daugiau visuomeninės, nei ekonominės veiklos prasmėmis. Istorijos eigoje susiformavo tokios sąlygos ir įpročiai, kad vyresnio amžiaus žmonės turi mokyti ir auklėti jaunesnius visuomenės narius, perduoti jiems bendras vertybes, elgesio normas, socialinius idealus. Toks pagyvenusių žmonių vaidmuo visuomenėje užtikrina žmogaus išlikimą ir visuomenės pažangą. Pagyvenusio amžiaus žmonės naudojami brandesniais gynybos mechanizmais negu tada, kai jie buvo jauni. Vis dažniau šios populiacijos nariai stengiasi spręsti problemas juokaudami arba net jas ignoruodami tam tikram laikui ir nesinaudodami represijomis, fantazijomis, neneigdami, kad tos problemos egzistuoja. Kartais žmogus, susidūręs su sunkiomis problemomis ir nebegalėdamas jų išspręsti, pasirenka savižudybę.

Psichologijos mokslas plačiai nagrinėja pagyvenusio amžiaus žmonių grupę asmenybės raidos aspektu, dažnai įvardindami analizuojamą laikotarpį kaip senatvę. Teigiama, kad žmogaus gyvenimą galima padalyti į skirtingus etapus, kurių kiekvieną lydi tam tikri vaidmenys ir psichologiniai pokyčiai, todėl kitimas vyksta visą gyvenimą, vadinasi ir senatvėje. Remiantis R. Žukauskiene (1996), senatvė kartais prasideda jau po 55 metų, tačiau tikslus laikas priklauso nuo asmens socialinio amžiaus. Raidos psichologai pažymi, kad pagyvenusio amžiaus žmonės tiksliau, rūpestingiau viską apgalvoja. Tie protiniai sugebėjimai, kuriems reikalinga greita reakcija, atmintis, su amžiumi silpnėja, tačiau, kai reikia apmąstyti, sugebėjimas priimti sprendimus ir bendros žinios išlieka stabilūs.

Z.Froidas (1992) teigė, kad subrendimas reiškia žmogaus sugebėjimą mylėti ir dirbti. Pasak jo, tai galima pasiekti tik galutinai išsprendus Edipo konfliktą, tik tada, kai sūnus giliai identifikuojasi su savo tėvu ar dukra su motina, taip pat kai asmuo perkelia didelę dalį libido ir jo Ego pasidaro labai stiprus. A.Adlerio (1931) nuomone, psichologiškai sveikas yra tas asmuo, kuris turi išvystytą socialinį interesą. Subrendęs žmogus yra labai suinteresuotas kitais žmonėmis ir jų gerove.

C. Jungas (1979) teigė, jog žmogus natūraliai siekia save realizuoti. Tai apima visą asmenybės dimensijų susidarymą ir jų suderinimą. Kolektyvinės sąmonės gelmėse glūdi visai žmonijai bendri archetipai. Visą integruojantis visiško savęs pajutimas paprastai pasireiškia antrojoje gyvenimo pusėje, esminiai pasikeitimai, lūžiai vyksta apie keturiasdešimtuosius gyvenimo metus. Po to žmogus tampa senstančiu, o vėliau pasiekia senatvę.

R.Havighurst (1948) teigimu tenka spręsti tokias užduotis:

- Prisitaikyti prie silpstančių jėgų ir sveikatos.
- Prisitaikyti prie pensininko gyvenimo ir sumažėjusių pajamų.
- Susitaikyti su partnerio ir draugų mirtimis.
- Tęsti draugystes su savo bendraamžiais.
- Įvykdyti savo socialius ir visuomeninius įsipareigojimus
- Įsitaisyti patenkinamas gyvenamąsias patalpas

E. Eriksonas (1963) pirmasis sujungė visus žmogaus gyvenimo tarpsnius nuo gimimo iki senatvės į vientisą sistemą. Žmogus, kuris sugeba intymiai bendrauti su kitais asmenimis, pajunta, kad yra subrendęs Ego stiprumas ir sugebėjimas jausti pagarbą sau ir kitiems yra visų aštuonių gyvenimo krizių pozityvaus įveikimo padarinys. Suaugęs vidutinio amžiaus žmogus, pozityviai įveikęs generatyvumo - stagnacijos krizę, jaučiasi esąs produktyvus. Nusivylimo jausmą senatvėje patiria asmuo, kuris jaučiasi nepakankamai panaudojęs savo talentą. Senieji arba priima savo

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

nugyventą gyvenimą kaip prasmingą ir drauge priima ir mirtį, arba jie desperatiškai pradeda bijoti mirties ir prarastos galimybės jų gyvenimą padaryti prasmingą.

K.Rodžersas (1989) kaip aukščiausią žmogaus raidos dimensiją įvardija natūralias žmogaus pastangas tobulinti savo gabumus, talentą ir viską savyje, kas yra humaniška, vertinga ir tikra. Visiškai funkcionuojanti asmenybė tobulėja toliau, siekia psichinės sveikatos ir visapusiškos brandos. Tokia asmenybė brangina aukščiausias vertybes ir idealus, juos įgyvendina visuomenėje.

Socialine prasme pagyvenusio amžiaus laikotarpis šiandien turi teisinį apibrėžimą: tai fizinis amžius, kada žmonės atsistatydina iš darbo ir jiems reikalingos tam tikros gerovės pašalpos, tokios kaip senatvės pensijos ir pan.(J.Vanden Zanden, 1990).

Pasaulinė sveikatos organizacija pasiūlė žmogaus amžiaus tarpsnius skirstyti taip:

iki 44- jaunas;

nuo 44 iki 59 -vidutinis;

nuo 60 iki 74 – pagyvenęs (senjoras);

nuo 75 iki 90 - senas;

daugiau kaip 90 - ilgaamžis (Kriščiūnas A. 1994).

JTO sekretoriato iniciatyva buvo sukviesta Pasaulinė asamblėja žmonijos senėjimo problemoms aptarti, kur nutarta, kad visuomenės senėjimą rodo 60 metų ir vyresnių gyventojų skaičius ir jų dalis bendrame gyventojų skaičiuje. Taigi demografiniu požiūriu senjorai yra 60-ties metų ir vyresni žmonės.

Remiantis demografiniais tyrimais, galima teigti, kad vyksta visuotinis senėjimas.: 2000 m. trims darbingiems asmenims reikėjo išlaikyti vieną pensininką.. Manoma, kad 2020 m. dviems darbingiems asmenims priklausys išlaikyti 1 pensininką, o 2040 m. trims darbingiems asmenims priklausys du pensininkus (Ginevičius, Haussmann ir Schafir, 2007).Autorių nuomone, tai reiškia, kad ateityje jaunimo rinka mažės, o vyresniojo amžiaus rinka didės. Amžiaus struktūra turi poveikį politiniams, socialiniams ir ekonominiams santykiams. Šie skaičiai rodo, kad vienu metu pasikeis laikmečio struktūra. Tų pačių autorių teigimu, Vokietijoje Federalinio statistikos biuro paskaičiavimu 2050 m. pusė šalies gyventojų bus vyresni nei 48 metų amžiaus, o trečdalis – vyresni nei 60 ar vyresnio amžiaus. Nors šiandien 100 darbingų žmonių priešpastatyti 44 pensinio amžiaus žmonės, ateityje šis skaičius gali išaugti iki 78 žmonių (Ginevičius, Haussmann ir Schafir, 2007).

Pasaulinė senėjimo asamblėja 1983 m. pasiūlė demografinį senėjimo kriterijų - 60 asmens gyvenimo metus, kaip skiriamąją liniją tarp vidutinio ir vyresnio amžiaus žmonių (I.Verseckaitė, 1998).

Šiame darbe laikomasi demografinio požiūrio, kad senjorai - tai 60 - 74 gyvenimo metai, kai žmogus atsistatydina iš darbo ir lieka tik socialiai aktyvus visuomeninės veiklos prasme. 1 lentelėje pavaizduotas Lietuvos turistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ir lytį.

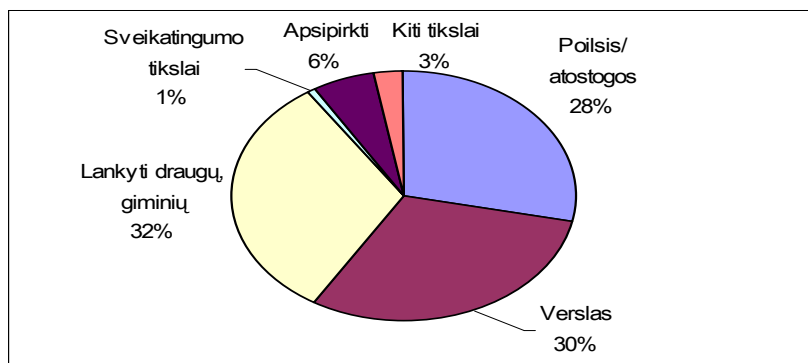
1 lentelė

Lietuvos turistų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes ir lytį.

Lytis	Amžiaus grupė	Iš viso	Poilsis/ atostogos	Verslas, profesiniai interesai	Draugu/ giminių lankyti	Sveikatinimo tikslai	Apsipirkti	Kiti tikslai
Kelionių skaičius, tūkst.								
Iš viso		1660,8	469,0	498,9	538,7	10,0	97,8	46,4
	15-24	192,4	93,9	31,4	52,7	-	1,8	12,6
	25-44	1006,8	303,5	306,3	248,9	4,2	83,7	22,2
	45-64	439,0	68,6	100,8	222,8	5,5	30	11,3
	65>	22,8	3,0	0,4	16,3	0,3	2,3	0,3
Vyrai	Iš viso	1073,2	261,8	390,8	307,3	2,8	82,2	28,3
	15-24	84,9	40,5	24,9	24,9	-	1,4	4,4
	25-44	693,9	180,8	151,8	151,8	0,7	56,9	13,8
	45-64	286,5	39,4	124,9	124,9	2,1	23,1	10,1
	65>	7,9	1,1	5,7	5,7	-	0,8	-
Moterys	Iš viso	587,6	207,2	108,0	231,4	7,3	15,7	18,1
	15-24	107,5	53,4	17,7	27,8	-	0,4	8,2
	25-44	313,1	122,8	76,3	95,1	3,6	6,8	8,5
	45-64	152,5	29,2	14,0	97,9	3,4	6,9	1,1
	65>	14,6	1,9	-	10,6	0,3	1,5	0,3
Nakvynių skaičius, tūkst.								
Iš viso		11399,1	3768,0	3043,9	3348,7	79,5	315,2	844,3
	15-24	2169,7	916,4	295,4	429,5	-	7,1	521,4
	25-44	6614,7	2318,0	2249,4	1518,5	25,4	226,2	277,1
	45-64	2464,9	511,1	494,9	1280,8	53,8	78,8	45,5
	65>	149,8	22,5	4,2	119,3	0,3	3,1	0,3
Vyrai	Iš viso	6162,0	1979,7	2243,2	1505,7	7,6	288,4	137,4
	15-24	726,8	412,9	127,8	121,8	-	4,9	59,4
	25-44	4094,0	1306,3	1721,3	811,9	1,4	213,6	39,5
	45-64	1293,1	252,4	389,9	537,7	6,3	68,4	38,5
	65>	48,1	8,1	4,2	34,2	-	1,6	-
Moterys	Iš viso	5237,1	1788,4	800,7	1842,3	71,9	26,8	707,0
	15-24	1442,9	503,5	167,6	307,7	-	2,2	462,0
	25-44	2520,7	1011,7	528,1	706,5	24,1	12,6	237,6
	45-64	1171,8	258,7	105,0	743,1	47,5	10,4	7,1
	65>	101,7	14,5	-	85,1	0,3	1,5	0,3
Kelionių skaičius procentais								
Iš viso		100	28,2	30,0	32,4	0,6	5,9	2,8
Vyrai		100	24,4	36,4	28,6	0,3	7,7	2,6
Moterys		100	35,3	18,4	39,4	1,2	2,7	3,1

Iš 1 lentelės duomenų matome, kad per 2007m. iš 1.7 mln. turistų - virš 65 metų turistų buvo tik 22.6 tūkst. žmonių (t.y. tik 1.3 proc.), kurie buvo išvykę į turistines keliones. Iš jų tik 3 tūkst. turistų buvo išvykę poilsiauti ir 0.3 tūkst. turistų buvo išvykę sveikatingumo tikslais.

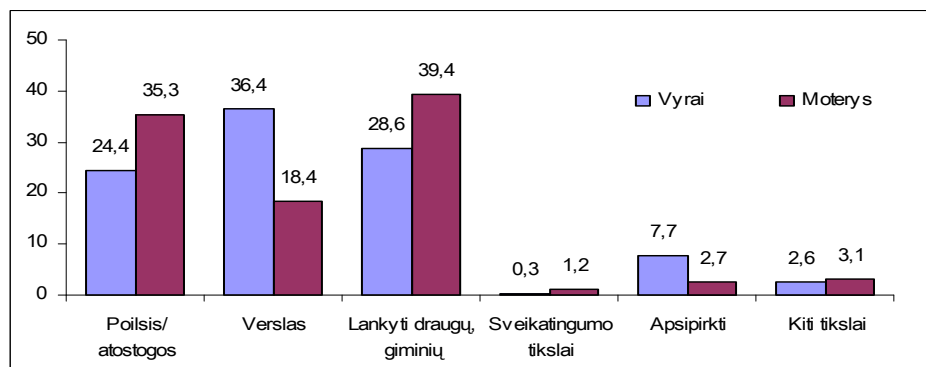
Kaip pasiskirstė Lietuvos turistai pagal kelionių tikslus Lietuvoje per 2007m. pavaizduota 10 pav.

10 pav. Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007 m. pagal turizmo tikslus.

Daugiausia, net 32 proc. vyko lankyti draugų ir giminių, 30 proc. vyko verslo klausimais ir 28 proc. vyko poilsiauti ir atostogauti

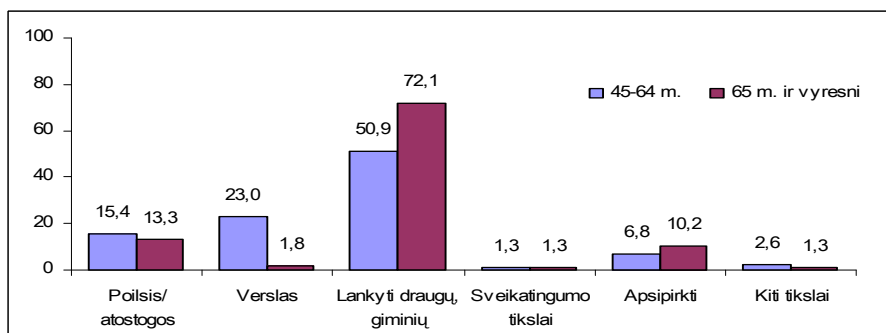
Kaip turistai pasiskirstė 2007m. pagal lytį atvaizduota 11 pav.:

11 pav. Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007m.pagal lytį.

Iš 11 pav. matome, kad poilsį- atostogas net 36,3 proc. visų turistų buvo pasirinkę moterys. Tačiau net 36,4 proc. turistų - vyrų buvo išvykę verslo klausimais.39,4 proc. visų turistų - moterys vyko aplankyti draugų ir pažįstamų,

Kaip pasiskirsto turistai pagal amžių pavaizduota 12 pav.

12 pav. Lietuvos turistų pasiskirstymas 2007m.pagal amžius grupes

Iš 12 pav. matome, kad turistų, kurių amžius 65-metai ir vyresni, daugiausia t.y. 72,1 proc. vyksta lankyti draugų ir giminių ir tik 13,3 proc. poilsiauti ir atostogauti. Turistai, kurių amžius 45-64 metai taip pat daugiausia t.y. 50,9 proc. vyksta lankyti draugų ir giminių ir 23 proc. vyksta verslo

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

klausimais. Poilsiauti – atostogauti šios amžiaus grupės turistai vyksta panašiai kaip ir turistai, kurių amžius 65 ir vyresni, t.y. 15,4 proc.

1.3.2 Senjorų kelionių specifika

Senjorų amžius ir įvairūs tam tikrų organizmo funkcijų pakitimai, judėjimo, koordinacijos sutrikimai, ar net fizinė negalia dar nereiškia, kad žmogus yra pasmerktas atsisakyti turizmo teikiamų malonumų.

Ginevičiaus, Haussmann ir Schafir (2007) teigimu „vyresniųjų“ (arba senjorų) turizmo sąvoka įgauna vis didesnę reikšmę, todėl, kad iki šiol nenustatytos amžiaus ribos ką ši sąvoka gali apimti. Pasak autorių „vyresniųjų“ turizmas apima nebedirbančius šiašiasdešimtmečius, o nenustatytos amžiaus ribos tarp vyrų ir moterų, statistiniais duomenimis pasiekę nuo 50 iki 65 metų amžių, ypač dažnai pensininkai peržengę 65 metų ribą.

Senjorai turistai dėl amžiaus ar su tam tikrais sveikatos sutrikimais kartais negali bendrauti su sveikais žmonėmis kaip su sau lygiais. Su jais turėtų būti derinamos atskiros kelionių programos. Įmonės, teikiančios turizmo paslaugas ir atsižvelgdamos į turistų senjorų amžių visada atkreipia dėmesį į tokių žmonių pageidavimus. Reikia paminėti, kad ne kiekvienam senjorui turistui būna tinkamas visas siūlomas paslaugų kompleksas.

Kadangi senjorų turizmas yra socialinio turizmo dalis, jis turi remtis tam tikra teisine baze, kuri pateikta 4 priede .

Lietuvoje priešingai negu užsienyje senjoras turistas ir jeigu dar neįgalus skamba kaip iššūkis. Čia reikia pasirūpinti ne tik pačiu keliautoju, bet ir jo pagalbinais prietaisais (pvz., vaikštyneimis, invalidų vežimėliais, ramentais ir t.t.). Todėl kelionėms automobiliais turizmo agentūros privalo siūlyti specialaus transporto paslaugas. Automobiliai turi būti pakankamai platūs ir patogūs asmenims su judėjimo sutrikimais, jei yra naudojamas vežimėlis ar kiti prietaisai dėl ribotų judesių.

Senjorų kelionių specifikai didelę įtaką daro socialiniai-ekonominiai ir psichologiniai faktoriai. Ginevičius, Haussmann ir Schafir (2007) pateikia „vyresniųjų žmonių psichografinį vaizdą iki 2010 metų“. Psichografinis vaizdas šiame kontekste, pasak autorių, reiškia „aprašymą žodžiu ir raštu grindžiamą psichologinėmis vyresnio amžiaus žmonių savybėmis ir indikatoriais“ (žr. 2 lentelė).

Kad bendravimas su senjorais būtų efektyvus, reikalinga užtikrinti geras apgyvendinimo sąlygas, lygias galimybes naudotis tam tikromis specialiomis paslaugomis. Senjorams keliautojams su klausos, regėjimo, pažinimo ir kitais sutrikimais dažniausiai suteikiama ta pati informacija

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

įvairiais būdais, kad kiekvienas turistas turėtų supratimą apie teikiamas paslaugas, siūlomas programas bei kitą aktyvią veiklą (Communication in Parks and Recreation, 2001)

Turistus apgyvendinimo įstaigos privalo užtikrinti, kad dėl įvairių pagalbinių prietaisų ar paslaugų trūkumo žmonės su specialiais poreikiais nebūtų atskirti nuo kitų keliautojų, kad su jais būtų elgiamasi taip, kaip ir su visa grupe.

Senjorų kelionių specifikai didelę įtaką daro socialiniai-ekonominiai ir psichologiniai faktoriai. Ginevičius, Haussmann ir Schafir (2007) pateikia „vyresniųjų žmonių psichografinį vaizdą iki 2010 metų“. Psichografinis vaizdas šiame kontekste, pasak autorių, reiškia „aprašymą žodžiu ir raštu grindžiamą psichologinėmis vyresnio amžiaus žmonių savybėmis ir indikatoriais“ (2 lentelė).

2 lentelė

Vyresniųjų žmonių psichografinis vaizdas (iki 2010 m.)

PSICHOLOGINĖS VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ SAVYBĖS	SAVYBIŲ INDIKATORIAI
Finansinė padėtis	✓ Finansinė padėtis geresne lyginant su jaunesnių kartų, pajamos ir išlaidos pagal amžių;
Namų struktūra	✓ Gyvenimas vyksta vieno ar dviejų asmenų namų ūkyje; ✓ Gyvenimo sąlygos gali būti gerinamos;
Mobilumas	✓ Noras bendrauti ir būti žinomu atsižvelgiama į supančią aplinką;
Švietimas	✓ Švietimo reikalingumas moterų ir vyrų tarpe sumažėjo; ✓ Išsilavinimo lygis yra labai padidintas; ✓ Nuolatinis mokymas tampa būtinybe;
Vartojimas	✓ Vyresniųjų vartojimas yra reiklus ir kritiškas; ✓ Vartojimas, kaip patirtis; ✓ Laisvalaikio išlaidų didėjimas;
Kintančias vertes	✓ Nustatytos postmodernistinės vertės: malonumas ir savarankiškai pasirinkta gyvenimo filosofija;
Amžiaus psichologija	✓ Galvojama pagal chronologines amžiaus ribas; ✓ Teigiamas savo įvaizdžio vertinimas priimant senatvės neišvengiamumą; ✓ Vis dar svarbus „jaunystės kulto“ praradimas;
Gamta ir pensininkai	✓ Papildomoji amžiaus fazė (tarp gamtininkų ir pensininkų) susiformavo; ✓ Pasikeitęs supratimas atitinkantis nuo 40 iki 50 metų;
Laisvalaikis senatvėje	✓ Noras keliauti vyresnio amžiaus žmonių senatvėje yra pasiektas; ✓ Atotrūkis tarp noro keliauti ir reikalavimų kelionėms mažas.

Šaltinis: modifikuota Ginevičius, Haussmann ir Schafir (2007)

Turizmo pramonės politika turėtų būti nukreipta į pagyvenusiu žmonių norus ir pageidavimus.

Kalbant apie pagrindinius reikalavimus apgyvendinimo patalpoms senjorams arba turintiems negalią, reikėtų paminėti, jog čia itin svarbūs higienos, sanitarijos, priešgaisrinės apsaugos reikalavimai. Kad senjorai galėtų pakankamai gerai ir patogiai jaustis, reikalingi specialiai įrengti gyvenamieji, vonios kambariai bei koridoriai, kad esant reikalui žmogus galėtų bet kur įsikibti ar atsiremti, patogiai atsisėsti.

Kad senjoras turistas galėtų pakankamai gerai jaustis kelionėse, įmonės, teikiančios turizmo paslaugas, turi skirti ypatingą dėmesį specializuotų paslaugų teikimui. Pirmiausia, turizmo ir kelionių agentūroms privalu pasirūpinti senjorais ne tik transporto priemonėse, bet ir apgyvendinimo vietose.

Senjorai turistai, keliaujantys poilsiniais-pažintiniais tikslais, dažniausia pasigenda patogaus privažiavimo prie architektūrinių paminklų, pastatų bei muziejų (Effective Communication in Parks and Recreation.,2001). Paprastai muziejai ar kiti architektūriniai pastatai nėra pritaikyti senjorams, ypač su judėjimo sutrikimais. Todėl patekti į tam tikrą architektūrinį pastatą ir judėti specialiu vežimėliu pastato viduje yra problema.

Rekreacinių programų organizatoriams pagrindinis momentas yra nuspręsti, kaip ir kokia informacija turi būti pateikta bei nustatyti efektyviausius metodus, suteikiant išsamią informaciją žmonėms su specialiais poreikiais, t.y. senjorams arba negalią turintiems žmonėms.

Tačiau teikiant įvairias paslaugas reikėtų atkreipti dėmesį į informacijos pateikimo būdą, jos ilgumą bei sudėtingumą, kad kiekvienas žmogus su skirtingais specialiais poreikiais galėtų mėgautis gaunama informacija ir pačia kelione. Kelionių programos bei atrakcijos neturi būti varginančios, žinant, jog senjoras žymiai greičiau išsenka ir patiria nuovargį dėl amžiaus ar kitokių negalavimų, nei kiti turistai. Todėl reikia pakankamai tiksliai numatyti maksimalų laiką, per kurį senjorai ne tik įsisavintų pateikiamą informaciją, suprastų jos vertingumą, bet ir liktų žvalus, nepavargę.

Dažniausiai senjorai nepageidauja būti atskirti nuo kitų turistų. Jie taip pat nori dalyvauti pramogose, mėgautis įvairiomis atrakcijomis. Todėl labai svarbus senjorų ne tik verbalinis, bet ir neverbalinis bendravimas su paslaugų teikėjais.

Išskiriant neverbalinį bendravimą, reiktų paminėti tą informaciją, kurią suteikia įvairiausi lankstinukai, bukletai, žemėlapiai, stendai ir kitos rašytinės informacijos priemonės. Rašytinę informaciją senjorams reiktų pateikti kiek kitaip, nei įprastiems turistams, t.y. aiškiau, nurodant problemas, kurios galėtų jiems atsirasti, pvz. atstumai, važiavimo trukmė, laikas tarp sustojimų ir kt. Verbalinio bendravimo metu, svarbu, kad tiek įvairių apgyvendinimo, tiek maitinimo vietų darbuotojai privalo suteikti reikalingą ir tikslią informaciją. Taip pat svarbu žinoti, kaip pasiteirauti atvykusio senjoro turisto su specialiais poreikiais apie jo pageidavimus bei įvertinti, ar jo poreikiai buvo visiškai patenkinti.(Making Europe Accessible for Tourists with Disabilities. Handbook for the Tourism Industry. European Commission Directorate - General XXIII-Tourism Unit. Brussels, Luxembourg, 1996).

Darbuotojai turi išsiaiškinti, ar senjoras turistas pageidauja papildomo dėmesio bei specialios pagalbos. Kartais vyresni turistai nori, kad su jais būtų elgiamasi kaip ir su bet kuriais kitais turistais. Darbuotojai, patenkindami šį turisto poreikį, turi atsižvelgti į tokį pageidavimą.

Ginevičius, Haussmann ir Schafir (2007) pastebi, kad ne visi senjorams turistams skirti pasiūlymai sulaukia tokios jų paklausos, kokios tikimasi. Pvz., Vokietijos keliones organizuojančios įstaigos siūlo pagyvenusiems žmonėms atostogoms nuvykti prie Baltijos jūros, aplankyti Vokietijos vidurio kalnus, Alpių ragą Austrijoje, taip pat pabuvoti Maljorkoje, bet šie pasiūlymai ne visada paklausūs. Arba specialūs organizatorių pasiūlymai pensininkų, pagyvenusių žmonių savaitgaliams taip pat bergždžiai stengėsi atrasti rinką. Tuo pačiu, išvykų paketai su pasiūlymais dalyvauti sveikatingumo, grožio šventėse, gydytis, lieknėti (ne tik pensininkams ir vyresniojo amžiaus žmonėms), papirko pagyvenusius žmones. Rengiant ir įgyvendinant keliones vyresniojo amžiaus žmonėms, pastebėta, kad šiuo metu pagyvenusių žmonių kartai būdingos judresnės kelionės.

1.3.3. Senjorų turizmo organizavimo poreikiai

Tiriant turizmo vartotojų rinką labai svarbu išmanyti vartotojų poreikius. Turizmo verslas niekada nebus efektyvus, jei paslaugų teikėjas gerai nežinos žmonių poreikių, lūkesčių, reakcijos. Vartotojų poreikiai svarbūs turizmo rinkos paslaugų teikėjams, nes jie formuoja paklausą ir veiklos kryptį (Svetikienė, 2002).

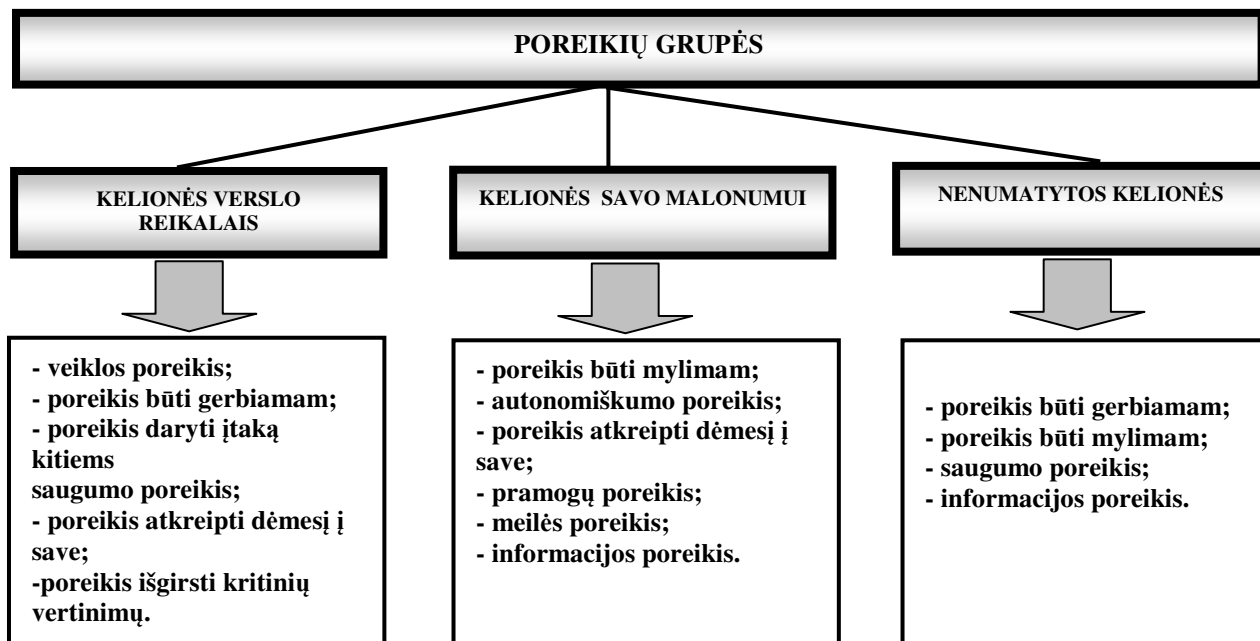
Reikia atkreipti dėmesį, kad McIntoch & Goldior (1998) teigimu, pasaulyje daugumą keliautojų sudaro asmenys virš 60 metų amžiaus: vyresnio amžiaus žmonės su negalia, santykiškai sveiki garbingo amžiaus keliautojai arba net jaunesnio amžiaus pensininkai ir laikinų sveikatos sutrikimų turintys žmonės. Keliautojų skaičius kasmet viršija 35 milijonus. Tarp jų daugiausia sergančių širdies ligomis, antroje vietoje – vadinami turistai „su lazdele“, o trečioje – senyvo amžiaus santykiškai sveiki žmonės, toliau – keliaujantys vežimėliuose, persirgę infarktais, po didelių ir sunkių operacijų, diabetikai, besinaudojantys protezais, aklieji ir kurtieji, psichikos ligoniai ir t.t.

Vartotojų poreikius ir norus galima išsiaiškinti keliais būdais (Кабушкин, 1999):

- juos galima nustatyti intuityviai. Sėkmingai teikti paslaugą galima panaudojant puikią idėją, kuri negrindžiama nei vadovaujantis vartotojų poreikiais, nei kruopščiais rinkos tyrimais. Pirminį įžvalgumą lemia verslininko žinios ir jo praktinės veiklos patirtis.
- jie gali būti atskleisti naudojant marketingo tyrimus, kai sistemingai ir tvarkingai renkami, analizuojami ir interpretuojami duomenys.

Kai teikiamų paslaugų kokybė atitinka arba viršija turistų lūkesčius, turistai lieka patenkinti. Ir atvirkščiai – nerealūs, nepagrįsti lūkesčiai, informacijos stoka sukuria labai daug įvairiausių problemų.

Kindurys (1998) pateikia H. Murray išskirtas šias keliautojams būdingas poreikių grupes (13 pav.):

13 pav. H.Murray poreikių klasifikavimas kelionių atžvilgiu

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Kindurys, (1998).

Siekiant kuo geriau patenkinti vartotojų poreikius, tikslinga vartotojus suskirstyti į segmentus, nes rinkos segmentavimas leistų sukurti tokį marketingo kompleksą, kuris geriausiai atitiktų pasirinktos vartotojų grupės (segmento) poreikius. Segmentavimo procesas susideda iš tokių veiksmų kaip (Kindurys, 1998):

- rinkos segmentavimo problemos nustatymas;
- požymių sąrašo sudarymas;
- kokybės ir kiekybės analizės;
- apibrėžto rinkos segmentavimo įvertinimo.

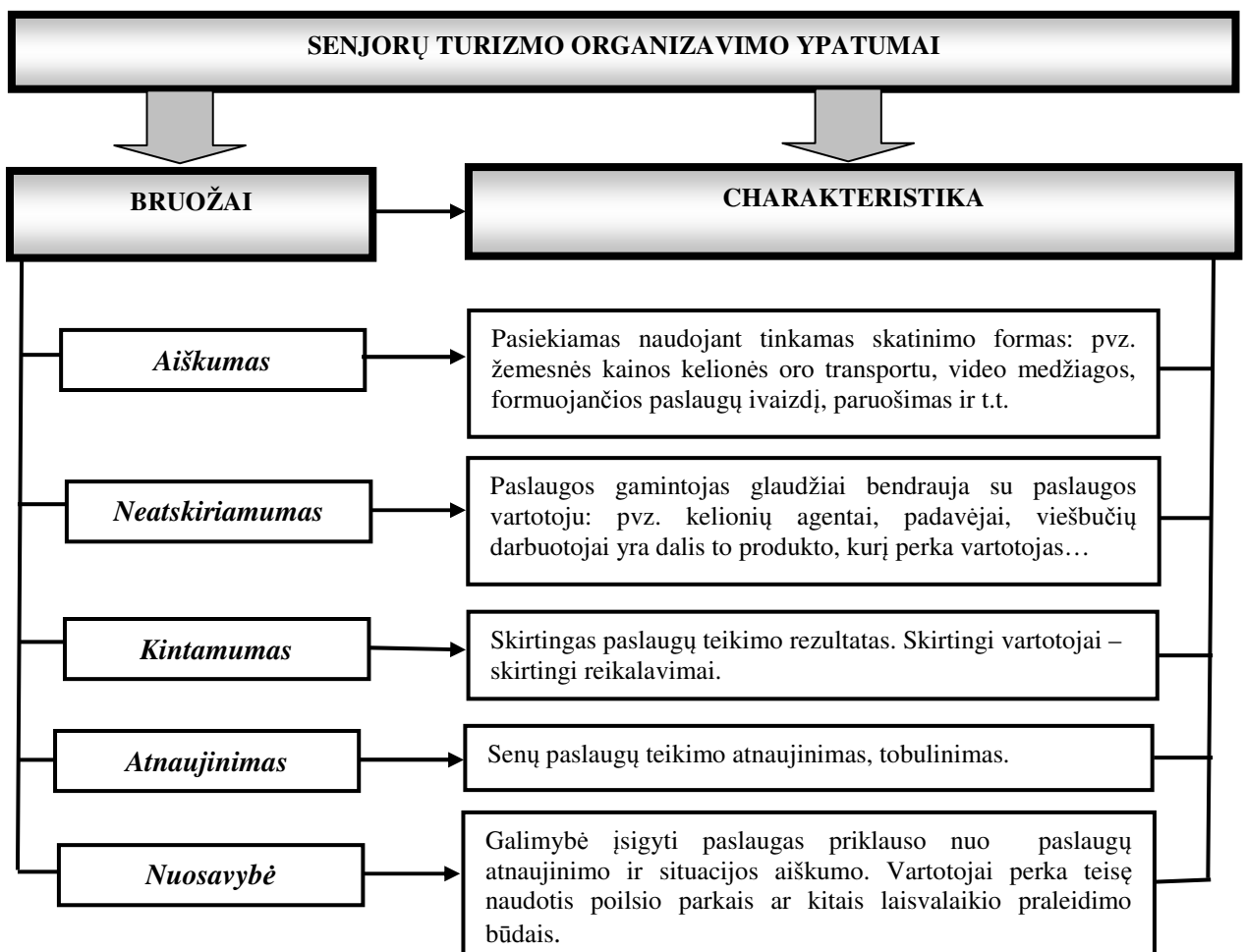
Turizmo įmonės tikslinė rinka – tai konkrečios vartotojų grupės, kurioms paslaugų teikėjai stengiasi siūlyti savo produktą. Paslaugų srities įmonė gali turėti keletą tikslinių rinkų, tik norint jas aptarnauti reikia tiksliai apibrėžti ir įvertinti vartotojų demografines, socialines, ekonomines, geografines charakteristikas, gyvenimo stilių, poreikius ir kokios naudos jie siekia (Svetikienė, 2002).

Taigi, turizmo paslaugų segmentavimo požymiai sudaro prielaidas teigti, kad siekiant sėkmingai veikti, rinka turi būti segmentuojama pagal daugelį požymių t.y. taikant kombinuotą segmentavimą. Turizmo paslaugų įmonė orientuodamasi į tikslinę apibrėžtą vartotojų rinką gali tikėti įgyti gerą reputaciją ir gerą įvaizdį.

Turizmo ir poilsio organizavimas yra esminis verslas paslaugų sferoje. Savo ruožtu, paslaugos teikimas – senjorų turizmo organizavimo pagrindas, nes poilsio paslauga sukuriama ir naudojama vienu metu.

Tačiau pradedant senjorų turizmo paslaugų teikimą svarbu išspręsti keletą uždavinių. Tai organizaciniai uždaviniai sukuriant bazę, gamybiniai uždaviniai užtikrinant kokybiškų paslaugų sukūrimą ir pateikimą, ekonominiai uždaviniai bei socialiniai uždaviniai susiję su personalo darbo sąlygomis ir atlygiu už darbą (I.Vainienė 2001).

Aktyvėjant rekreacijai bei atsirandant didesniai senjorų turizmo poreikiui, turizmo įmonės papildo savo teikiamų paslaugų sąrašą kuo įdomesnėmis turistinėmis veiklos formomis. Kalbant apie senjorų turizmo paslaugų organizavimą, svarbu atkreipti dėmesį į tam tikrus turizmo organizavimo bruožus, pateiktus 14 pav.

14 pav. Senjorų turizmo organizavimo ypatumai

Šaltinis: modifikuota pagal Getz .D , Page St.J. (2002)

Tiek senjorai, tiek turizmo paslaugas organizuojantis personalas - kelionių agentai, parduodami kelionių paketus, viešbučio tarnautojai, aptarnaujantys turistus – tampa turizmo

produkto sudėtine dalimi. Visas procesas, reikalingas sukurti ir teikti tam tikras paslaugas, vėliau tampa esminiu vartotojų pasitenkinimo paslauga pasiekimo rodikliu (Getz, D., Page St.J. 2002)

Turizmo paslaugų teikimo pagrindą sudaro standartizacija ir paslaugų kokybės įdiegimas. Dažnai įmonės siūlo kokybiškas standartines paslaugas, kad vartotojas nenusiviltų, negalėjęs pasinaudoti specialiomis, tik jam reikalingomis paslaugomis. Tačiau reikia turėti omenyje, kad paslaugų teikimo rezultatas, kaip ir vartotojų poreikiai, yra skirtingas. Todėl svarbus yra paslaugų kintamumo užtikrinimas, ypač neįgaliųjų turizmo srityje, kur specialiųjų paslaugų teikimas turi ypatingą paklausą.

Prie paslaugų kintamumo galima priskirti ir paslaugų atnaujinimą. Tai yra esamų turizmo paslaugų tobulinimas, senų, nebeteikiamų paslaugų atnaujinimas ir pateikimas turizmo rinkai. Net ir seniai pamirštos, nenaudojamos valtyys ar net vienos nakvynės paslaugos gali praplėsti teikiamų paslaugų sąrašą ir taip pritraukti turizmo paslaugų vartotojus. Didžiausia paslaugų atnaujinimo varomoji jėga yra tokie faktoriai, kaip oras ar šalies ekonominės sąlygos, sukuriančios paklausą turizmo paslaugų kintamumui rinkoje. Norint išsiaiškinti konkurencijos lygį rinkoje, nemažai dėmesio turi būti skiriama ir senjorų turizmo planavimui. Planavimas padeda ne tik siekti tikslo, bet ir užtikrina vartotojų pasitenkinimo paslaugomis pasiekimą (Getz, D., Page St.J. 2002).

Joks turizmo verslo organizavimas ar planas nebus baigtas be tinkamos vertinimo sistemos bei veiklos valdymo ir kontrolės – monitoringo. Šiuo atveju svarbūs yra reguliarūs turizmo įmonės verslo organizavimo vertinimai tikslų siekimui užtikrinti, grįžtamasis ryšys, neigiamų faktorių įtaka verslo organizavimui iš verslo aplinkos. Visa tai padeda kontroliuoti turizmo išteklių atnaujinimą, būsimos įmonės biudžeto nustatymą ir įvairius finansinius svarstymus.

Turizmo verslas vis daugiau reikšmės teikia vyresnio amžiaus žmonių grupei kaip tikslinei rinkai. Potencialūs vyresnio amžiaus žmonės, galintys išleisti daugiau pinigų, vis labiau viliojami reklamomis. Tačiau šis potencialas nėra taip lengvai pasiekiamas. Turizmas taip pat turi atitikti vyresnio amžiaus žmonių poreikius ir reikalavimus. Nepaisant to, vyresnio amžiaus žmonių grupė sudaro nemažą turizmo rinkos dalį. Tarp pensininkų ypač populiarios kelionės, susijusios su studijomis, lavinimusi ir kultūra. Programoje, skirtoje vyresnio amžiaus žmonėms, siūloma ilgesnių kelionių į užsienį ir po šalį, dažnesnės trumpos išvykos, taip pat kelionės, susijusios su aktyvia veikla ir aštriais pojūčiais. Todėl turizmo verslo plėtojėjai turėtų atkreipti dėmesį į šios patrauklios rinkos keliamus iššūkius.

Didelės įtakos turizmui turės pokyčiai Europos demografinėje struktūroje. Vyresnių žmonių (65 metų ir vyresnių) ir toliau daugės, kadangi palyginus su ankstesnėmis kartomis gyventojų sveikatos priežiūra gerėja, vidutinė gyvenimo trukmė ilgėja ir perkamoji galia didėja. Todėl turėtų smarkiai padidėti vyresnių kaip 50 metų turistų skaičius.

Kartu su šios amžiaus grupės turistų reikšmingu pagausėjimu pasikeis turizmo rūšių paklausa. Tikimasi, kad labiausiai išaugs gydomasis turizmas ir turizmas, susijęs su kultūros ir gamtos paveldu.

Vokietijos kelionių įstaigų darbuotojų pastebėjimais paskutinių metų išryškėjo keistas reiškinys: senieji keliautojai vertina ilgesnes keliones, jie suteikia prioritetą miestų apžvalgai, sveikatinimo kompleksams, aštriems pojūčiams. Nustatyta, kad senoliams nėra labai svarbu kelionės ilgis, trukmė, daugiau vertinamas pragyvenimas ir gerovė. Todėl turizmo įmonės pradėjo kurti „S-klasės“ keliones prabangiais „Mercedes“ markės automobiliais senjorams, įgyvendindami poilsio kokybės reikalavimus ir tokių būdų atrasdami rinką (Ginevičius, Haussmann ir Schafir, 2007).

Nors Europa yra labiausiai lankomas pasaulio regionas, tarptautinių turistų srautai auga mažesniu tempu nei pasaulio vidurkis. Atsiranda ir toliau plečiasi naujos, siūlančios modernius produktus ir paslaugas vietovės, kurios dar labiau didina ES patiriamą konkurenciją pasaulyje. Be to, daugelis pripažįsta, kad turizmas gali tapti savo sėkmės auka, jei jis nesivystys tvariai. Nekontriuojama turizmo plėtra gali kelti grėsmę bioįvairovei, ekosistemos funkcionavimui, gamtos ištekliams ir neatsinaujinančiam kultūros paveldui arba netgi urbanistinių vietovių funkcionavimui. Ekonominis, socialinis ir ekologinis tvarumas yra pagrindiniai vietovių konkurencingumo ir jų gyventojų gerovės bei darbo vietų kūrimo ir gamtos bei kultūros vietų išsaugojimo ir pagerinimo veiksniai.

Turizmas – tai veikla, kuri apima įvairius atstovus ir politikos priemones įvairiais lygmenimis. Jie tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai turi įtakos ir jiems daro įtaką turizmo plėtra. Norint skatinti darnią ir tvarią turizmo plėtrą būtinas dialogas tarp sektoriaus socialinių partnerių, atstovų ir valstybės valdymo institucijų.

Be to, reikalinga visų atstovų partnerystė kiekvienu sprendimu, susijusiu su turizmu, priėmimo proceso lygmeniu. Partnerystė turėtų būti pagrindinė veiksmų dalis visais lygmenimis, t.y. Europos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos; valstybiniu ir privačiu.

Sunkumams, su kuriais susiduria Europos turizmo sektorius, įveikti reikalinga darni ES politika. Šioje politikoje pagrindinis dėmesys turi būti skirtas aiškiems ir realiems tikslams, kurie būtų bendri sprendimų priėmėjams, darbdaviams ir darbuotojams bei vietos gyventojams. Politikoje turėtų būti numatyta, kaip geriausiai išnaudoti turimus išteklius ir pasinaudoti visomis galimomis sinergijomis. Ši politika turėtų pratęsti jau atliktus veiksmus, joje turėtų būti aiškiai siūloma papildoma vertė nacionalinei ir regioninei politikai ir priemonėms. Todėl bet kokia Europos turizmo politika turėtų papildyti valstybėse narėse vykdomą politiką.

Europos komisija ketina įgyvendinti atnaujintą Europos turizmo politiką, remdamasi iki šiol turima patirtimi ir atsakydama į šiandienos iššūkius. Pagrindinis šios politikos tikslas –

padidinti Europos turizmo pramonės konkurencingumą ir sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų darniai augant turizmo pramonei Europoje ir visame pasaulyje.

Igyvendindama šią politiką, Europos Komisija glaudžiai bendradarbiaus su valstybių narių valdymo institucijomis ir turizmo pramonės atstovais.

Daugelyje politikos sričių reguliavimas gali būti ypač svarbus turizmo pramonės ir turistinių vietovių konkurencingumui. Kai yra kelios politikos, turinčios įtakos turizmui, reikia aktyviai skatinti geresnį reguliavimą tiek nacionaliniu, tiek Europos lygmeniu.

Europos komisija savo komunikate dėl geresnio ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo reguliavimo išdėstė nuomonę dėl tolesnio geresnio reguliavimo skatinimo siekiant gerinti Europos konkurencingumą. Jame pagrindinis dėmesys skiriamas:

1. poveikio vertinimo naudojimo gerinimui ir plėtimui naujiems pasiūlymams. Šis integruotas požiūris užtikrina, kad vertinant pasiūlymų, turėsiančių įtakos turizmo sektoriui, poveikį visada bus atsižvelgta į šį sektorių;
2. siūlomiems teisės aktų projektams, laukiantiems peržiūros;
3. esamų Europos teisės aktų supaprastinimui. Tai apima tokius teisės aktus kaip Kelionių paketų direktyvą ir Pakaitinio naudojimosi direktyvą; pastarajai teikiama pirmenybė.

Europos Komisija ir toliau reguliariai konsultuojasi su visomis Šalimis ir jų atstovais, kaip ateinančiais metais turėtų būti vystoma supaprastinamo programa. Turizmo sektoriaus atstovai kviečiami aktyviai dalyvauti tobulinant reguliavimo aplinką. Šie uždaviniai taip pat turėtų būti sprendžiami nacionaliniu lygmeniu, kad turizmo pramonė išvengtų didėjančios administracinės naštos.

Turizmas turėjo nemažai naudos iš finansinės paramos, siūlomos per įvairias Europos finansines priemones. 2007 – 2013 m. laikotarpiu turizmo verslo, paslaugų ir infrastruktūros plėtra bus remiama iš ES struktūrinių fondų ir kitų ES programų.

Turizmo sektoriaus sudėtingumas ir jo atstovų įvairovė reikalauja visų bendradarbiavimo planuojant ir įgyvendinant susijusias Europos politikas ir priemones. Bendrijos institucijos, nacionalinės valdymo institucijos, profesinės organizacijos, darbdaviai ir darbuotojai, Nevyriausybinės organizacijos ir mokslinių tyrimų institucijos turi bendradarbiauti visais lygmenimis, siekdami pagerinti konkurencingumą ir parodyti Europos turizmo svarbą. Bendradarbiavimo ir partnerystės vystymas pagal atnaujintą politiką gali būti reguliariai peržiūrėtas Europos turizmo forumuose.

Europos bendrijų komisijos 2007m spalio 12d. komunikate „Europos demografijos ateitis: iššūkį paversti galimybe“ pristatoma, ką ir kaip Komisija ketina daryti turizmo srityje ypač kas liečia senjorus, t.y. vyresnio amžiaus žmones, pagal esamą ES įstatyminę bazę siekiant geriau

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

išnaudoti sektoriaus potencialą ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui darniu būdu. Be to, jame pabrėžiama, kaip įvairūs atstovai gali prisidėti prie Bendrijos veiksmų. Atnaujintoje politikoje atkreipiamas dėmesys į visus pagrindinius Europos politikos kūrimo aspektus ir numatomas visų suinteresuotų asmenų konstruktyvus bendradarbiavimas. Jos sėkmė priklauso nuo visų atstovų atsako ir aktyvaus dalyvavimo.

Dėl savo perkamosios galios ir didelio noro keliauti vyresniojo amžiaus žmonės – tai patraukli rinka turizmo verslui plėtoti. Ne tik užsienio, bet ir Lietuvos kelionių organizatoriai norint išsilaikyti krizės sąlygomis, privalo kurti turizmo rinkos produktus, atsižvelgdama į specialius pageidavimus bei poreikius.

1.3.4. Turizmo paslaugų marketingo kompleksas

Organizuojant senjorų turizmą labai svarbi jo marketinginė pusė. Pagal N. Borden . marketingo kompleksas – tai sprendimų ir rinkos poveikio priemonių visuma, kurią naudoja įmonė, norėdama sužadinti pageidaujamą reakciją tikslinėje rinkoje, tenkinti vartotojų norus bei reikmes ir pasiekti savus tikslus (Pranulis, 1998).

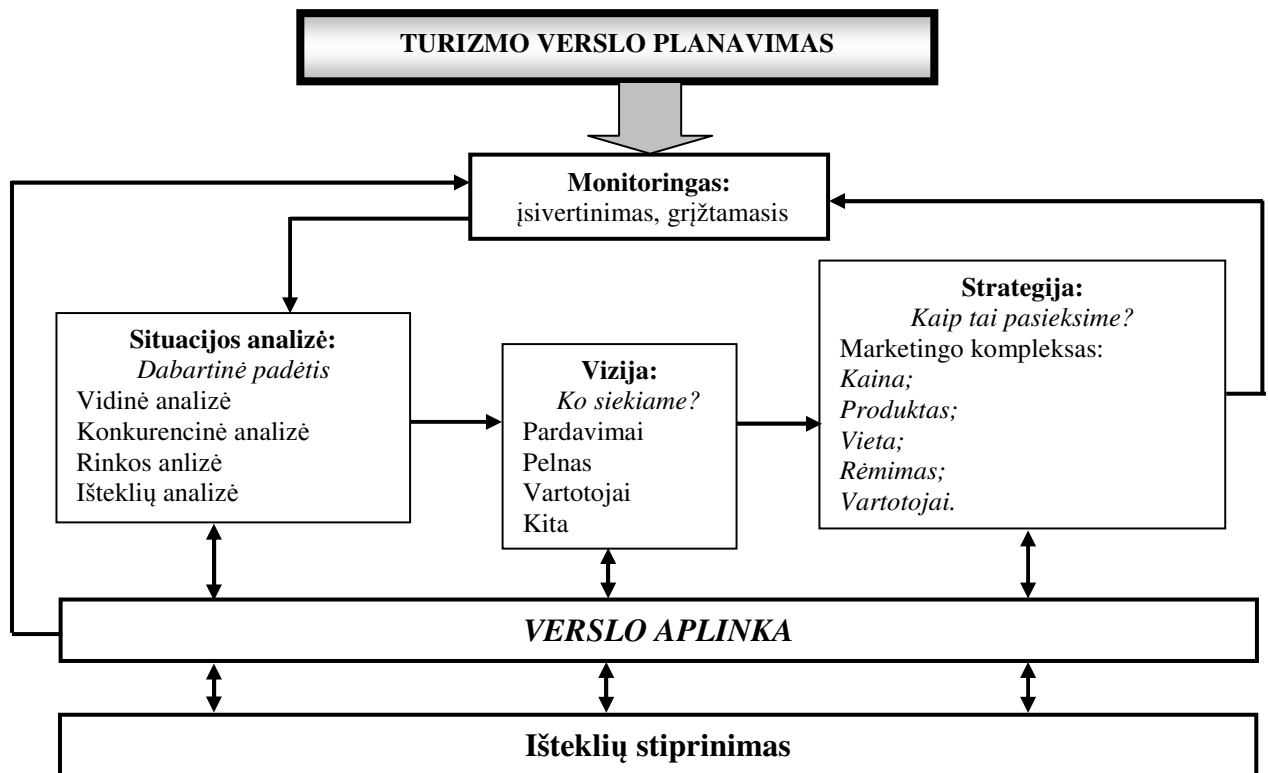
Senjorai, turizmo paslaugas organizuojantis personalas yra turizmo produkto sudėtinė dalis. Visas turizmo produkto kūrimo procesas, reikalingas sukurti ir teikti tam tikras paslaugas, yra esminis vartotojų pasitenkinimo paslauga rodiklis .

Turizmo paslaugų teikimo pagrindą sudaro standartizacija ir paslaugų kokybė. Įmonės siūlo kokybiškas standartines paslaugas, kad vartotojas nenusiviltų, negalėjęs pasinaudoti specialiomis, tik jam reikalingomis paslaugomis. Vartotojų poreikiai yra skirtingi, kaip ir paslaugų teikimo rezultatas, todėl yra svarbus paslaugų kintamumo užtikrinimas.

Paslaugų kintamumui galima priskirti ir paslaugų atnaujinimą- esamų turizmo paslaugų tobulinimas, senų, nebeteikiamų paslaugų atnaujinimas ir pateikimas rinkai. Net kurį laiką kelionių organizatorių pamirštos atrakcijos gali papildyti teikiamų paslaugų įvairovę ir taip pritraukti turizmo paslaugų vartotojus. Didžiausia paslaugų atnaujinimo priežastimi tampa šalies ekonominės sąlygos, sukuriančios paklausą turizmo paslaugų kintamumui rinkoje .

Kaip teigia Getz, D., Page St.J.(2002) siekiant išsiaiškinti konkurencijos lygį rinkoje, reikia skirti dėmesį ir senjorų turizmo planavimui. Planavimas padeda ne tik siekti tikslo, bet ir užtikrina vartotojų pasitenkinimo paslaugomis pasiekimą .

Sutinkant su I.Janulienė (2002) senjorų ir neįgaliųjų asmenų turizmo verslo planavimas susideda iš keturių dalių, kurios turi būti analizuojamos verslo sėkmei užtikrinti. Jos apima situacijos analizę, organizacijos viziją, jos pasiekimo strategijas bei valdymą ir kontrolę .Platesnis planavimo apibūdinimas pateikiamas schemoje (žr. 15 pav.).

15 pav. Turizmo verslo planavimo procesas

Šaltinis sudaryta autorės remiantis (Getz, D., Page St.J.)

Šis planavimo procesas įtraukia 1978 m. McCarti pasiūlytą marketingo kompleksą (kainą, produktą, vietą, rėmimą) turizmo paslaugų sėkmei užtikrinti.

Александрова (2001) teigia, kad įvairiose pasaulio šalyse turizmas kaip socialinis reiškinys remiamas labai įvairiai. Šveicarijoje ir Prancūzijoje paplitusi vadinamoji atostogų čekių sistema. Čekius platina specialios organizacijos (Prancūzijoje - Nacionalinė atostogų tarnyba, Šveicarijoje - kooperacijos pagrindais įkurta Keliautojų kasa). Šveicarijoje dotuojami 5- 25 % atostogų čekio kainos, priklausomai nuo gyventojų pajamų dydžio, Prancūzijoje – 20-80 %. Belgijoje panašias funkcijas atlieka profesinės sąjungos. Danijoje jos, bendradarbiaudamos su privačiomis organizacijomis, parenka pigesnes poilsio vietas. Vengrijoje keliautojai su nuolaida gali įsigyti traukinių bilietus. Norvegai savo piliečiams suteikia nuolaidų vietinėms kelionėms. Lenkijoje specialiomis nuolaidomis naudojami keliaujantys ir poilsiaujantys darbininkai.

Папирян (1999) pažymi, kad „4P“ koncepciją pasiūlė Melartey (produktas, pateikimas, kaina, rėmimas).

Tačiau, kaip teigia Žalys ir kt. (2005), jau 1981 m. B.H.Booms ir M.J.Bitner bandė įrodyti, kad „4P“ koncepcija (marketingo kompleksas) labiau tinkama gamybos sferai, o paslaugų sferai, tarp jų turizmui, reikia papildomai įvesti „3P“: žmonės, fiziniai požymiai ir procesas. Jie taip pat manė, kad „4P“ koncepcija neapima visos paslaugų industrijos, nes joje neįvertintas žmogiškasis

faktorius. Detalesnis papildytos marketingo komplekso dalies aprašymas yra pateikiamas 3 lentelėje (Bagdonienė, Hopenienė, 2004).

3 lentelė

Marketingo komplekso elementai paslaugų sferai (7P)

Marketingo komplekso elementai	Sprendimų sritis	
4P KONCEPCIJA		
Produktas	produkto savybės; kokybės lygis; priedai;	įpakavimas; garantijos; produkto linija; ženklinimas
Vieta	pateikimo kanalų tipai; demonstravimas; tarpininkai; pardavimo vieta;	transportavimas; sandėliavimas; kanalų valdymas;
Rėmimas	rėmimo priemonių derinys; pardavimų skatinimas; pardavėjai(skaičius, atranka, mokymai, skatinimas)	reklama(taikiniai, žiniasklaidos tipai, reklamos tipai); pranešimo teisingumas; viešieji santykiai;
Kaina	lankstumas; kainų lygis; terminai	diferencijavimas; įvairios nuolaidos;
3P KONCEPCIJA		
Dalyviai	darbuotojai (samda,mokymas, motyvavimas, atlyginimas už darbą, komandinis darbas)	vartotojai(švietimas ir mokymas); komunikacija(kultūra ir vertybės); darbuotojų tyrimai
Fizinis akivaizdumas	patogumai(estetinis vaizdas, funkcionalumas, aplinkos sąlygos); įrengimai, įranga; nuorodos(ženklai);	darbuotojų apranga; kiti apčiuopiamumo ženklai(rašytiniai pranešimai; vizitinės kortelės;sąskaitos(garantių raštai);
Procesas	paslaugų pobūdis(standartizuotas, individualizuotas).	proceso pobūdis(paprastas, sudėtingas); vartotojo įtraukimas.

Išanalizavus 3 lentelėje atvaizduotus paslaugų marketingo komplekso elementus ir tradicinį marketingo kompleksą (produktas, vieta, kaina, rėmimas), galima teigti, kad reikia šį marketingo kompleksą papildyti trimis svarbiais elementais:

- dalyviai;
- fizinis aktyvumas;
- procesas.

Darbuotojai ir vartotojai turi daug įtakos paslaugos suvokimui. Jei darbuotojai moka bendrauti su vartotojais, atsižvelgia į jų pastabas bei pasiūlymus, yra tvarkingai apsirengę, turi supratimą apie teikiamas paslaugas, geba konsultuoti, tai paslauga bus teigiamai vertinama iš vartotojų pusės. Atlikus tyrimus dažnai matome, kad paslaugos teikėjai yra daugiausiai kritikuojami paslaugos teikimo aplinkos subjektai.

Prie fizinio akivaizdumo priskiriami patogumai, kurie yra sukurti paslaugos teikimo aplinkoje. Dėl fizinio akivaizdumo paslaugų teikėjui atsiranda galimybės daugiau ir geriau

informuoti vartotojus apie savo tikslus, tikslinius segmentus ir siūlytinių paslaugų esminius požymius ir bruožus. Visiems ir visada aišku, kad paslauga pati savaime netampa geresne arba blogesne. Paslaugos, kokios jos bebūtų – ar individualios ar standartizuotos – yra sudėtingos ir reikalauja vartotojų aktyvaus dalyvavimo.

Visi trys papildomi paslaugų marketingo komplekso elementai- dalyviai, fizinis akivaizdumas ir procesas- yra pilnai kontroliuojami paslaugas teikiančios organizacijos. Kiekvienas iš jų arba visi kartu įtakoja į vartotojo apsisprendimą ar pasinaudoti šia paslauga ar ne, taip pat įtakoja į pasitenkinimo lygį ir lemia ar paslauga bus pakartotinai pasinaudota ar bus kreiptasi į kitus analogiškos paslaugos teikėjus.

Turizmo verslo planas nebus baigtas be tinkamos vertinimo sistemos, veiklos valdymo ir kontrolės. Svarbūs yra reguliarūs turizmo įmonės verslo organizavimo vertinimai užsibrėžtiems tikslams siekti, grįžtamasis ryšys, neigiamų faktorių įtaka verslo organizavimui iš verslo aplinkos. Tai padeda kontroliuoti turizmo išteklių atnaujinimą, būsimos įmonės biudžeto nustatymą ir įvairius finansinius svarstymus.

Turizmo verslas vis daugiau reikšmės teikia vyresnio amžiaus žmonių grupei kaip tikslinei rinkai. Potencialūs vyresnio amžiaus žmonės, galintys išleisti daugiau pinigų, vis labiau viliojami reklamomis. Tačiau šis potencialas nėra taip lengvai pasiekiamas. Turizmas taip pat turi atitikti vyresnio amžiaus žmonių poreikius ir reikalavimus. Nepaisant to, vyresnio amžiaus žmonių grupė sudaro nemažą turizmo rinkos dalį. Tarp pensininkų ypač populiarios kelionės, susijusios su studijomis, lavinimusi ir kultūra. Programoje, skirtoje vyresnio amžiaus žmonėms, siūloma ilgesnių kelionių į užsienį ir po šalį, dažnesnės trumpos išvykos, taip pat kelionės, susijusios su aktyvia veikla ir aštriais pojūčiais. Turizmo verslo plėtotojai turėtų atkreipti dėmesį į šią turizmo rinkos dalį.

Socialinio turizmo ir senjorų turizmo idėjos atskleidžia naujas realias senų ir pagyvenusių žmonių socialinio aktyvumo išsaugojimo galimybes, mažinančias socialinės atskirties pavojų. Lietuvoje taip pat galima rasti šių idėjų įgyvendinimo pavyzdžių, nors mokymosi ir dalyvavimo barjerai, finansinės galimybės, informacijos stoka nėra tam palankūs.

2. TYRIMO METODOLOGIJA IR TYRIMO ORGANIZAVIMAS

Turizmo sistemoje, turizmo subjektas – turistai, užima svarbią vietą. Nuo turistų poreikių atsiradimo, konkrečiai turizmo paslaugai ar paslaugų paketui, ima funkcionuoti turizmo objekto sudedamosios dalys. Vartotojų apsisprendimas keliauti priklauso nuo daugybės veiksnių. Turistai renkasi keliones atsižvelgdami į savo norus bei poreikius, esamus kelionės tikslus, į finansines galimybes ir pan. Turistų poreikiai nuolat keičiasi, jų poreikių pokyčiai skatina naujų ir kokybiškesnių turizmo paslaugų kūrimąsi.

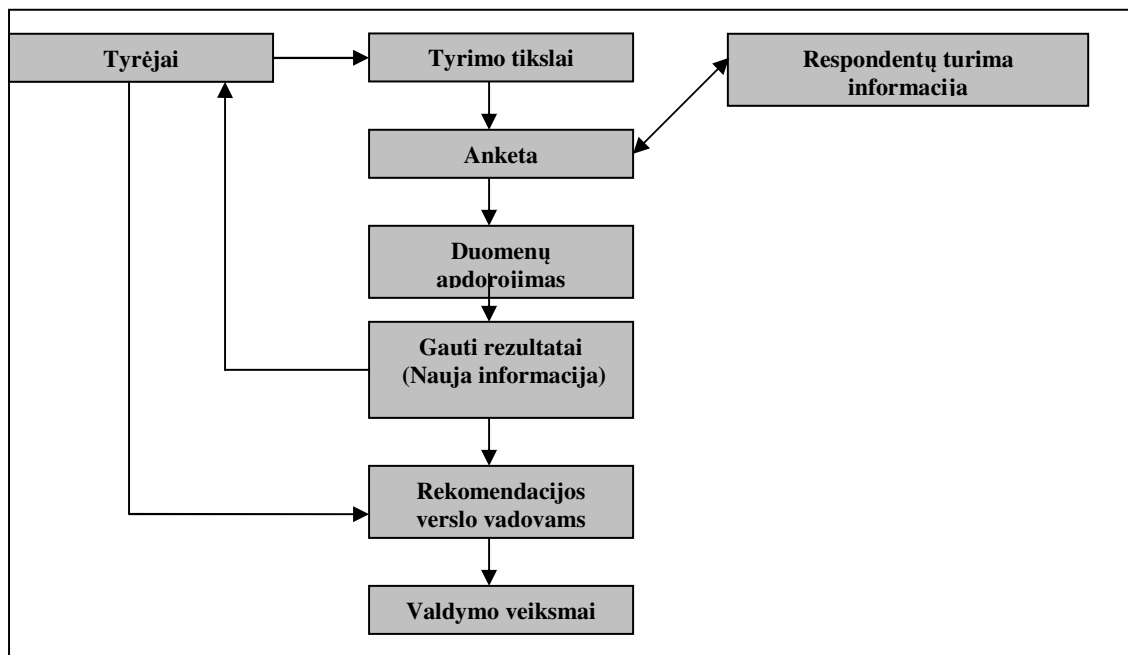
Paslaugos suteikia senjorams pasitikėjimo savimi ir savigarbos jausmą, kad gali keliauti ir įgyvendinti savo svajones. Tai turėtų suprasti paslaugų vertintojai ir vadybininkai- turizmo organizatoriai. Taigi kokybės svarba turi būti suprasta iš paslaugų gavėjų atsiliepimų apie jų kasdienius patyrimus.

Norint įvertinti turizmo organizavimo lygį Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ organizacijoje atlikome tyrimą kuriam iškėlėm tokius **uždavinius**:

1. pateikti Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos charakteristiką. Šiam tyrimo uždaviniui atlikti pasinaudojome medžiaga gauta iš bendrijos: įstatai, veiklos planai ir ataskaitos.
2. atlikti Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės bendrijos valdybos narių anketinę apklausą. Anketinės apklausos tikslas – įvertinti kaip senjorams organizuojamos turizmo kelionės, išvykos, ekskursijos, ar sudaromos reikiamos sąlygos, ar įvertinama jų sveikatos būklė. Anketos turinį sudarė 20 klausimų. Tam kad sužinoti kaip panaši veikla vykdoma kitose bendrijose, apklausti dar Širvintų ir Trakų bendrijų valdybų nariai.
3. atlikti Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės bendrijos narių anketinę apklausą, tikslu nustatyti senjorų turizmo organizavimo problemas. Anketinės apklausos tikslas – sužinoti Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės bendrijos narių nuomonę apie bendrijos veiklą organizuojant turistinės keliones. Anketos turinį sudarė 20 klausimų;
4. remiantis anketinės apklausos rezultatais atlikti Lietuvos senjorų turizmo SSGG analizę.

Tyrimas atliktas naudojant anketinės apklausos metodą bei pasitelkiant lyginamąjį faktorių ir anketinių duomenų analizės bei stebėjimo metodus. Apklausas – tai susistemintas informacijos iš respondentų rinkimas pateikus anketą. Susistemintas informacijos rinkimas reiškia, kad stengiamasi gauti kuo tikslesnius rezultatus, kurių patikimumą būtų galima įvertinti statistiniais metodais (A. Valackienė, 2004).

Socialiniuose moksluose apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas. Viena vertus, tai gali rodyti metodo patikimumą, o antra – jo populiarumą dėl tariamo paprastumo, manant, jog nėra nieko lengvesnio, kaip atlikti apklausą. Tokia pažiūra į šį metodą ir masinis jo taikymas gali sumenkinti jo reikšmę moksliniuose tyrimuose (K. Kardelis, 2005). Šiam tyrimui (apklausai) atlikti buvo pasirinktas instrumentas - anketa. Anketa yra į tam tikrą formą bei loginį nuoseklumą sudėliotų klausimų rinkinys, kuris naudojamas iš apklausiamųjų asmenų informacijai surinkti“ (Pranulis, 1998). Anketos vieta tyrimo procese ir visas tyrimo procesas pateiktas 16 paveiksle.

16 pav. Anketos vieta tyrimo procese

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis K.Kardelis

Anot K. Kardelio (2005) tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram įstatymui. Ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti. O V. Pranulio nuomone (1998), gerai paruoštoje anketoje apklausiamiesiems pateikiami logiškai, nuosekliai, mandagia forma ir suprantamai sudaryti klausimai.

V. Pruskus (2004) pažymi, kad apklausos metodas taikomas šiais atvejais:

- kai tiriama problema yra nepakankamai išanalizuota ir aprašyta įvairiuose dokumentuose arba kai tokios literatūros apskritai nėra;
- kai tyrimo dalyko arba atskirų jo charakteristikų neįmanoma pažinti ir ištirti stebėjimo metu;
- kai tyrimo dalykas yra visuomeninės ar individualios sąmonės elementai – poreikiai, interesai, motyvacijos, vertybės ir t.t.

Anketa buvo pasirinkta todėl, kad taip galima greičiausiai surinkti duomenis iš respondentų, tai užima mažiau laiko, bei todėl, jog anketavimas yra pigesnis nei naudojant kitus informacijos rinkimo metodus (Luobikienė, 1997).

Anketoje, kuri skirta apklausti „Bočių“ bendrijos valdybos narius, visi klausimai (jų yra 20) yra uždaro tipo. Kadangi Ukmergės rajono „Bočių“, bendrijos valdybos narių yra 14, o taip pat siekiant palyginti Ukmergės bendrijos ir kitų Lietuvos miestų „Bočių“ bendrijų organizuojamą turistinę veiklą, papildomai buvo apklausta Širvintų ir Trakų rajonų „Bočių“ bendrijų valdybų nariai.

„Bočių“, bendrijos valdybos narių anketinė apklausa buvo vykdoma 2008 metų gruodžio mėnesį. Grįžtamumo kvota – 88 proc. Duomenys apdoroti MS Excel programa. Anketa sudaryta iš trijų pagrindinių dalių: įžanginės, pagrindinės ir baigiamosios žr. 5 priedą.

Įžanginėje anketos dalyje pateikta informacija apie anketinės apklausos vykdytoją, tikslą ir pateikiama instrukcija, kaip pildyti anketą.

Anketos **pagrindinės** dalies klausimai suskirstyti į blokus:

I. informacija apie organizaciją;

II. palanavimo, organizavimo procesai organizacijoje.

Baigiamojoje anketos dalyje dėkojama respondentams už atsakymus.

Anketoje, kuri skirta apklausti senjorus – „Bočių“ bendrijos narius, visi klausimai (jų taip pat 20) yra uždaro tipo, išskyrus vieną - paskutinį, kuris yra atviro tipo. Uždaro tipo klausimus nuspręsta pateikti dėl to, kad tokio tipo klausimų „atsakymai yra vertingesni, nes jie nėra tokie subjektyvūs, orientuoja atsakantįjį į daugumos priimtinius variantus, padeda išryškinti klausimo esmę. Antra vertus, tokius atsakymus lengviau išreikšti kiekybiniais matais. Uždari klausimai leidžia lengviau interpretuoti atsakymus. Atsakymų siaurumas sudaro daugiau galimybių juos klasifikuoti, sudaryti skales, lyginti gautus duomenis su kitais tyrimo metodais gautais rezultatais, geriau išsiaiškinti atsakymų turinį, jų intensyvumą“ (Tidikis, 2003). O atviri klausimai, šiuo atveju, leis sužinoti senjorų pastabas ir pasiūlymus susijusius su kelionių senjorams organizavimu.

Bendras apklausiamųjų skaičius nustatomas remiantis Paniotto formule:

$$n = 1 / (\Delta^2 + 1 / N);$$

n = reikiamų respondentų skaičius

Δ = paklaida

N = tiriamos visumos skaičius

Imtis, n — tai tyrimui atrinktos visumos dalis, galinti tinkamai jai atstovauti bei teikti reikalingos informacijos.

Generalinė visuma, N – tai tikslinė žmonių grupė, kurią reikia ištirti;

$$n = 1 / (0,05^2 + 1 / 300) = 172 \text{ žm. (didžiausia leistina paklaida 8 proc.)}$$

Reiškia, kad tyrimo rezultatai būtų validūs, būtina apklausti ne mažiau 172 respondentų.

Anketos pavyzdys pateiktas 6 priede.

Anketinė apklausa buvo vykdoma 2008 gruodžio-2009 m vasario mėnesiais. Grįžtamumo kvota – 58 proc. Duomenys apdoroti MS Excel ir SPSS 0.9 programomis. Instrukcinis anketos blokas pateiktas anketos pradžioje, kur pažymimas tyrimo tikslas, nurodymai, kaip pildyti anketą.

Anketą sudaro trys pagrindinės dalys: įžanginė, pagrindinė ir baigiamoji žr. 6 priedą.

Įžangoje yra pristatomas tyrimo tikslas, anketos pildymo technika, įsipareigojimas, kad tyrimo rezultatai bus naudojami tik tik magistro darbui rašyti bei užtikrintas jų konfidencialumas.

Pagrindinėje anketos dalyje pateikti klausimai, susiję su senjorų turizmo organizavimu, o **baigiamojoje** - padėkota respondentams už atsakymus.

Į anketas senjorams apie turizmo paslaugas, įtraukti tik esminiai klausimai, kurie atspindi tyrimą ir padeda surinkti reikiamus duomenis. Anketose pateikiami uždari ir atviri klausimai, kai respondentui paliekama galimybė pareikšti savo nuomonę, neradus tinkamo atsakymo tarp pateiktų iš anksto.

3. TYRIMO REZULTATAI IR INTERPRETACIJA

3.1. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos charakteristika

Lietuvos pensininkų sąjunga „Bočiai“ buvo įsteigta 1991 m. kovo 1d. Pradinė jų veikla buvo bandyti spręsti labai aktualias senjorų problemas, tokias kaip žemės gražinimo ir butų privatizavimo klausimus.

1998 metais įvyko reorganizacija ir buvo įsteigta Respublikinė Lietuvos pensininkų sąjunga „Bočiai“, kuri vienija apie 45 000 Lietuvos pensininkų įvairiuose Lietuvos miestuose. Tais pačiais metais ir Ukmergės pensininkų judėjimas įteisino savo veiklą, kaip Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrija. Bendrija vienija fizinius pensinio amžiaus asmenis, siekiančius pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybes gerinimo ir geresnio savo interesų atstovavimo. Ši bendrija yra nevyriausybinė savanoriška asociacija, veikianti laikydamosi Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos asociacijų Įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir savo veiklą grindžianti įstatais.(7 priedas)

Kaip teigiama Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ įstatuose (8 priedas), o taip pat ir Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai" įstatuose(7 priedas), šios organizacijos nariais gali būti fiziniai asmenys - Lietuvos piliečiai pensininkai ir priešpensinio amžiaus žmonės, nepriklausomai nuo rasės, tautybės partiškumo, religijos bei lyties, pensinio amžiaus Europos Sąjungos valstybių piliečiai ir visų šalių užsienio lietuviai.

Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai" narius vienija bendras tikslas – sulaukus pensinio amžiaus, išlikti nepriklausomais, savarankiškais ir vertingais savo bendruomenei nariais. Bendrija savo veiklą grindžia jos narių iniciatyva ir galimybėmis. Bendrijos pagrindiniai veiklos tikslai ir uždaviniai yra visų lygių valdžios institucijose atstovauti pensinio ir priešpensinio amžiaus žmonių ekonominiams, socialiniams, kultūriniais interesams; organizuoti diskusijas, seminarus, konferencijas, kursus, leidybinę veiklą dalyvauti įvairiuose projektuose; teikti visuomenei ir savo nariams politinio, teisinio, ekonominio, socialinio ir kultūrinio pobūdžio informaciją apie pagyvenusių žmonių padėtį bei reikalus Lietuvoje ir visame pasaulyje; įgyvendinant principą „Mokytis visą gyvenimą", teikti savo nariams mokymo bei kvalifikacijos tobulinimo paslaugas; organizuoti pagyvenusių žmonių meninės saviraiškos veiklą propaguoti klubinius užsiėmimus pagal pomėgius, skatinti savišvietą sveiką gyvenseną, plėtoti savitarpio pagalbą, šalpa, slaugą, globą ir labdarą, palaikyti ir diegti tautines kultūrinės tradicijas, tenkinti savo narių kitus viešuosius interesus.

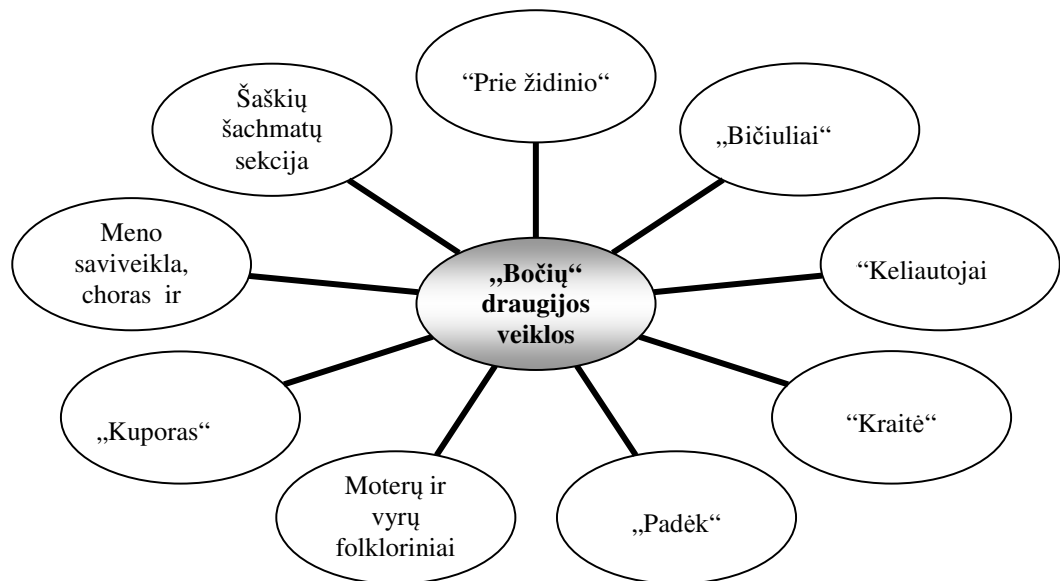
Bendrijos aukščiausias organas yra visuotinis narių susirinkimas, kuris šaukiamas vieną kartą per metus.

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu. Reda PAULIUKONIENĖ.

„Bočiai“ turi savo filialus daugelyje Lietuvos miestų. (Vilniuje yra 17 skyrių).

Ukmergės rajono bendrijoje yra virš 300 narių ir skaičius jų didėja.(valdybą sudaro 14 asmenų).

Ukmergės rajono bendrijos veikla pavaizduota 17 pav.:

17 pav. „Bočių“ bendrijos veikla

Šaltinis sudaryta autorės rėmintis bendrijos veiklos ataskaitomis.

Detalesnis veiklos formų iššifravimas pavaizduotas 4 lentelėje:

4 Lentelė

Ukmergės rajono „Bočių“ bendrijos veiklos

Veiklos formos	Veiklos turinys
1. „Prie židinio“	Aptaria mokslinius klausimus, nagrinėja žymių žmonių gyvenimus, žymias datas, rengia teminius renginius;
2. „Bičiuliai“	Tai buvusių pedagogų būrys, anksčiau vadinęsis „Dar ne ruduo“. Organizuoja konferencijas, senovines gegužines, dainų vakarones.
3. „Keliautojai“	Senjorai keliauja po įvairias pasaulio šalis turistiniais tikslais .Buvo išvykę į Italiją, Prancūziją, Kroatiją, Norvegiją, Daniją ir kt. Taip pat keliauja ir su koncertine veikla(choras vyko į Lenkiją, Latviją).Pernai vyko į Latviją, į Jūrmalą - į Joninių šventę. Organizacija, vykdydama tarptautinius projektus, buvo iš vykusi į Belgiją, Olandiją.
4. „Kraitė“-	Tai mezgimo, dailės, drožimo,, kulinarijos užsiėmimai.
5. „Padėk“	Tai veikla, kuri padeda bendrijos nariams, kurie turi problemų: slaugos paslaugos, giedojimas laidotuvėse, pagalba buityje staiga susirgus.
6. „Kuporas“	Teatrinė veikla
7. Šaškių – šachmatų sekcija.	Žaidžiama, pravedami konkursai, apdovanojami nugalėtojai

8. Meno saviveikla, choras ir raiška	Statomi spektakliai, dainuojama, šokama.
9. Moterų ir vyrų folkloriniai ansambliai	Dainuojama senasis lietuviškas folkloras

Iš lentelėje pateiktų Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos veiklą matyti, kad senjorai yra aktyvūs ir pagal savo poreikius gali užsiimti skirtingomis veiklomis būdami bendrijos nariais.

3.2 Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos valdybos narių apklausos analize

Anketos apie organizacijos veiklą buvo pateiktos Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai“ valdybos nariams (10 vnt.), Širvintų rajono bendrijos "Bočiai" valdybos nariams (10vnt), ir Trakų rajono bendrijos "Bočiai" nariams (10vnt.) tam, kad galima būtų sužinoti ir palyginti, kaip panaši veikla vykdoma kitų rajonų „Bočių“ bendrijose. (5 lentelė)

5 lentelė

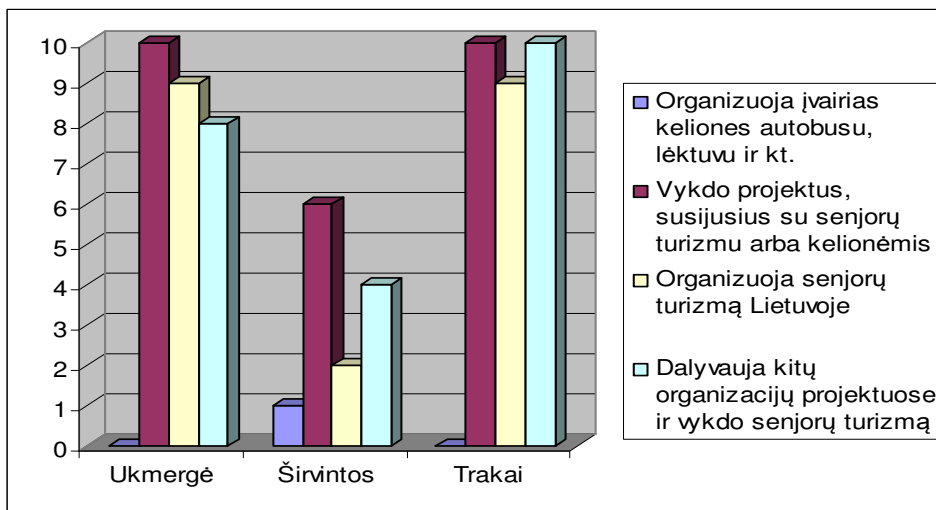
Informacija apie respondentus – organizacijų valdybos narius, dalyvavusius tyrime

	Ukmergės rajono bendrija	Širvintų rajono bendrija	Trakų rajono bendrija
Bendras narių organizatorių skaičius	300	87	92
Išdalinta anketų	10	10	10
Sugrįžo anketų	10	6	10

5 lentelėje pristatyta, kiek respondentų- organizacijų valdybos narių dalyvavo tyrime pagal atskirus rajonus. Matome informaciją apie išdalintas ir sugrįžusias anketas iš Ukmergės, Širvintų ir Trakų rajonų bendrijose narių.

Į klausimą apie tai, „Kiek metų funkcionuoja Jūsų organizacija“, buvo gauta informacija, kad Jauniausia yra Širvintų „Bočių“, organizacija, kuri veikia tik 6 metus, o Ukmergės ir Trakų bendrijos veikia jau 10 metų. Pati gausiausia pagal narių skaičių yra Ukmergės rajono „Bočių“ bendrija, kuri jungia net 300 narių.

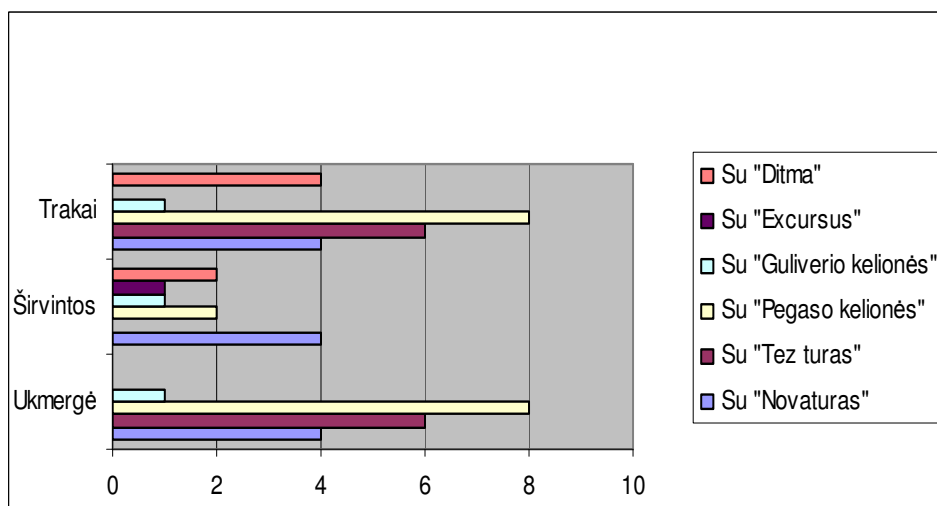
Į klausimą, kokias turizmo paslaugas siūlo organizacija senjorams atsakymai pateikti 18 pav.

18 pav. Turizmo paslaugų pasiūla senjorams organizacijoje.

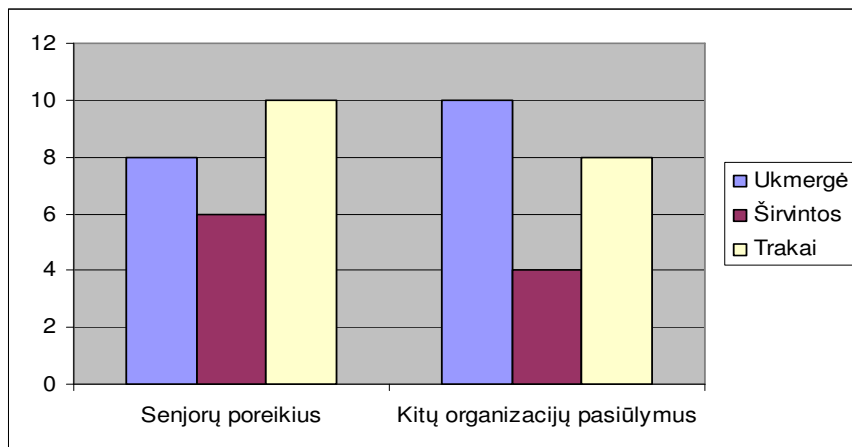
Išanalizavus Ukmergės ir kitų rajonų organizacijose siūlomas turizmo paslaugas, matome, kad organizacijos daugiausiai vykdo projektus, kurie susiję su senjorų turizmo organizavimu Lietuvoje bei užsienyje.

Į klausimą „Su kokiomis kelionių agentūromis - kelionių organizatoriais bendrauja Jūsų organizacija?“ buvo atsakyta, kad organizuojant išvyką yra kreipiamasi į visas turizmo organizacijas ir gavus palankiausią pasiūlymą, priimamas sprendimas. Daugiausia teko bendrauti su kelionių agentūra „Pegaso kelionės“ 19 pav.

19 pav. Senjorų bendrijos „Bočiai“ bendradarbiavimas su kelionių agentūromis- kelionių organizatoriais

Iš 19 pav. davinių matome, kad Trakų ir Ukmergės bendrijos daugiausia bendrauja su turizmo firma „Pegaso kelionės“, o Širvintų bendrija su „Novaturu“, nes šios turizmo firmos siūlo palankiausias sąlygas ir pagal kelionių organizavimą ir pagal apmokėjimą. Kada organizuojama kelionė autobusu, organizacija taip planuoja kelionę, kad būtų kuo geriau tenkinami senjorų poreikiai ir atsižvelgiama į pasiūlymus iš visų miestų organizacijų.

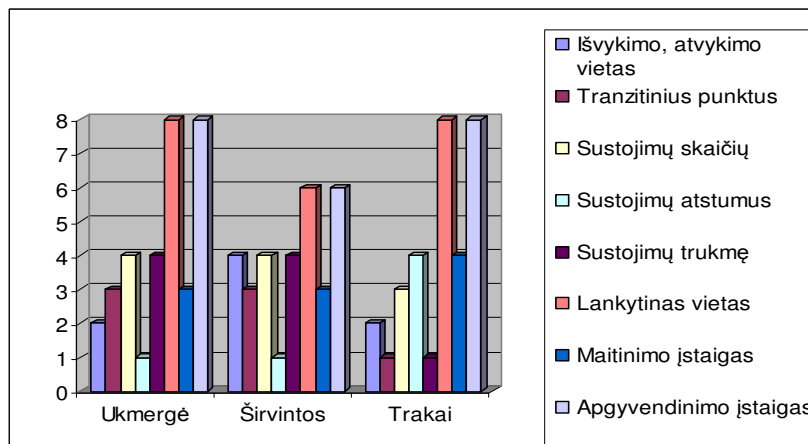

20 pav. Prioritetų išskyrimas organizuojant keliones autobusu

Iš 20 pav. matome, kad Trakų bendrija, organizuodama keliones daugiausia atsižvelgia į senjorų poreikius.

Į klausimą „Su kokiomis organizacijomis bendradarbiaujama organizuojant išvykas?“ matome, kad Ukmergės rajono bendrija daugiausia bendradarbiauja su Širvintų ir Kauno „Bočiais“. Trakų rajono bendrija bendradarbiauja su Vilniaus, o Širvintų bendrija bendradarbiauja su Ukmergės ir Kauno rajonų „Bočių“ bendrijomis.

Į 7 klausimą „Ar Jūsų organizacija renka ir analizuoja informaciją apie pasirinktą kelionę arba maršrutą“ visi respondentai atsakė, kad atsakingas už kelionės organizavimą žmogus visada surenka ir išanalizuoja informaciją apie būsimą kelionę, maršrutus ir važiavusių į analogišką kelionę atsiliepimus. Be to yra sudaromos išankstinės sutartys su gidais dėl ekskursijų, su viešbučiais suderinamas apgyvendinimas bei sudaroma sutartis ir pateikiami specialūs senjorų reikalavimai dėl važiavimo (Išvykimo, atvykimo laikai bei vietos, tranzitiniai punktai, sustojimų skaičius, sustojimų atstumus, sustojimų trukmę, nurodomos lankytinos vietos, maitinimo įstaigos ir apgyvendinimo įstaigos). Tai atspindi 21 pav.

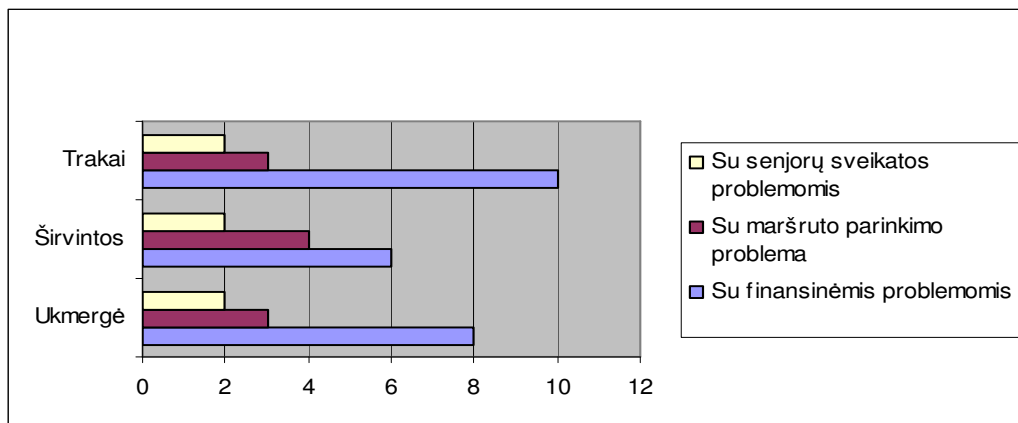

21 pav. Informacija apie kelionių senjorams planavimą

Kelionės planuojamos atsižvelgiant į organizacijos finansinius pajėgumus ir senjorų finansinę padėtį, stengiantis, kad senjorų mokama dalis būtų kuo mažesnė.

Organizacijos planuodamos keliones senjorams, numato išvykimo, atvykimo vietas, tranzitinius punktus, sustojimų skaičių, sustojimų atstumus bei sustojimų trukmę, išvardija lankytinas vietas bei maitinimo bei apgyvendinimo įstaigas. Lankstinukai su pilna informacija yra įteikiama senjorams. Prieš išvykstant visa informacija yra patikslinama ir esant nukrypimams informuojami į kelionę vykstantieji senjorai.

Į 12 anketos klausimą apie problemas išskylančias planuojant senjorų turizmą informacija pristatoma 22 pav.

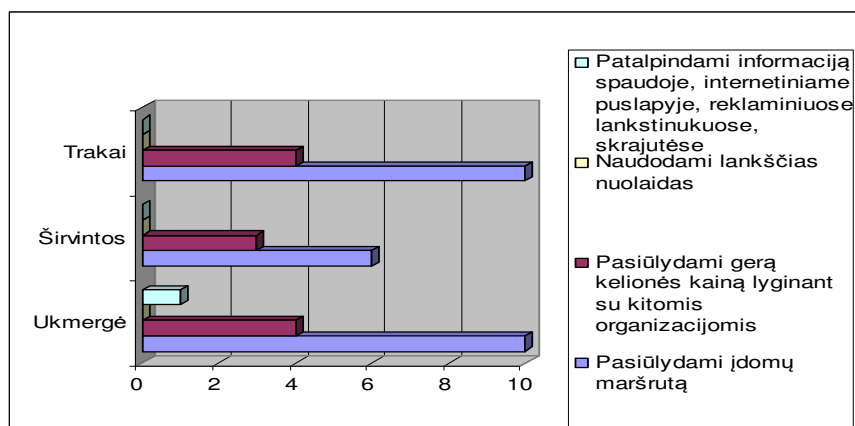

22 pav. Problemos planuojant keliones senjorams atskirose organizacijose

Pagrindinės problemos su kuriomis susiduria visos organizacijos yra finansai. Dėl mažų gaunamų pensijų senjorams atsiranda problemų susimokėti už keliones. Maršrutas ir kitos kelionės problemos nėra labai žymios, jos išsprendžiamos ir aptariamos senjorų tarpe priimant sprendimus daugumos principu.

Atsakydami į 14 anketos klausimą „Ar organizacija numato nuolaidų pritaikymo galimybes senjorams?“ dauguma respondentų atsakė, kad organizacijos valdybos nariams bei aktyviems organizacijos nariams yra taikomos nuolaidos, priklausomai nuo jų indėlio į organizacijos veiklą.

Į 15 klausimą, „Kaip organizacija skatina senjorus keliauti?“, atsakymai išsiskyrė ir atvaizduoti 23 pav.

23 pav. Priemonės, taikomos organizacijose skatinant senjorus keliauti

Iš 23 pav. davinių matome, kad pagrindinis veiksnys skatinant senjorus keliauti yra kiek galima mažesnė kaina siūlant lanksčius kelionių maršrutus.

Į 16 klausimą ar iš anksto yra rezervuojamos maitinimo, apgyvendinimo įstaigos ir lankytinos vietos, respondentai teigia, kad visada yra iš anksto rezervuojamos apgyvendinimo ir maitinimo įstaigų paslaugos.

Atsakydami į 17 anketos klausimą ar organizacija parengia ir išdalina tikslų kelionės (maršruto) aprašymą, respondentai atsakė teigiamai Širvintų bendrijoje 6 (100 %), Trakų bendrijoje 7 (70%), O Ukmergės bendrijoje 8 (80%).

Į 18 anketos klausimą, kuriame organizacija rengdama tikslų kelionės aprašymą senjorams nurodo atsakė sekančiai žr.6 lentelę

6 lentelė

Organizacija rengdama tikslų kelionės aprašymą senjorams nurodo

	Ukmergės „Bočių“ bendrija	Širvintų „Bočių“ bendrija	Trakų „Bočių“ bendrija
Išvykimo, atvykimo laikas	8	6	8
Sustojimo vietas	7	4	4
Atstumus tarp sustojimų	2	2	2
Sustojimų laiką	2	2	2
Susutojimų trukmę	2	2	2
Paslaugas kurios bus teikiamos arba bus galima gauti sustojimo taškuose	2	2	2

Pagal respondentų atsakymus į 19 ir 20 anketos klausimus visų „Bočių“ bendrijų – Ukmergė, Trakų ir Širvintų valdybų nariai grįžus iš kelionių kolektyve aptariama kelionė, išanalizuojamos problemos bei priimami sprendimai bei pasiūlymai būsimų kelionių kokybei pagerinti. Informacija apie keliones pateikiama portalui www.bendruomenes.lt norint perduoti patirtį kitoms organizacijoms bei aptarti sunkumus, su kuriais susidūrė senjorai kelionės metu.

3.3. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos senjorų apklausos analizė

Buvo apklausti 175 Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos senjorai, kurių požymiai pagal lytį ir amžių atvaizduoti 7 lentelėje.

7 Lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

Požymiai	Grupės	Respondentai	
		Skaičius	Proc.
Lytis	Vyras	98	56,0
	Moteris	77	44,0
Amžius	Iki 55 metų	39	22,3
	56-69 m.	83	47,4
	70 ir daugiau	53	30,3

Į 3 anketos klausimą “Kiek metų Jūs esate Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos nariu?” atsakymai pristatyti 8 lentelėje.

8 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal dalyvavimą Lietuvos pensininkų sąjungoje “Bočiai”

Kiek metų Jūs esate Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos nariu?	0-5 m.	23	13,1 proc.
	6-10 m.	59	33,7 proc.
	11-15 m.	93	53,1 proc.

Iš 8 lentelės davinių matome, kad net 53,1 proc. bendrijos narių dalyvauja organizacijos veikloje nuo 11-15 m.

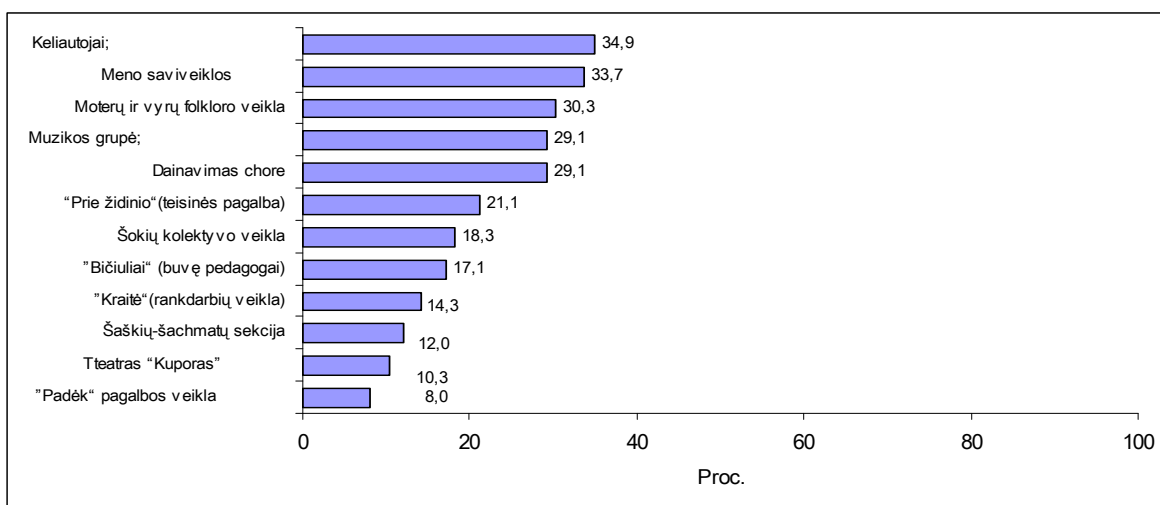
9 lentelė

Respondentų pajamos per mėnesį

Pajamos	Iki 500 Lt.	29	16,6 proc.
	501- 800 Lt.	41	23,4 proc.
	801 – 1000 Lt.	59	33,7 proc.
	1001 lt ir daugiau	46	26,3 proc.

Iš 9 lentelės davinių matome, kad 33,7 proc. bendrijos narių pajamos per mėnesį sudaro 801 – 1000 Lt. ir tik 16,6 proc. pajamos – iki 500 Lt.

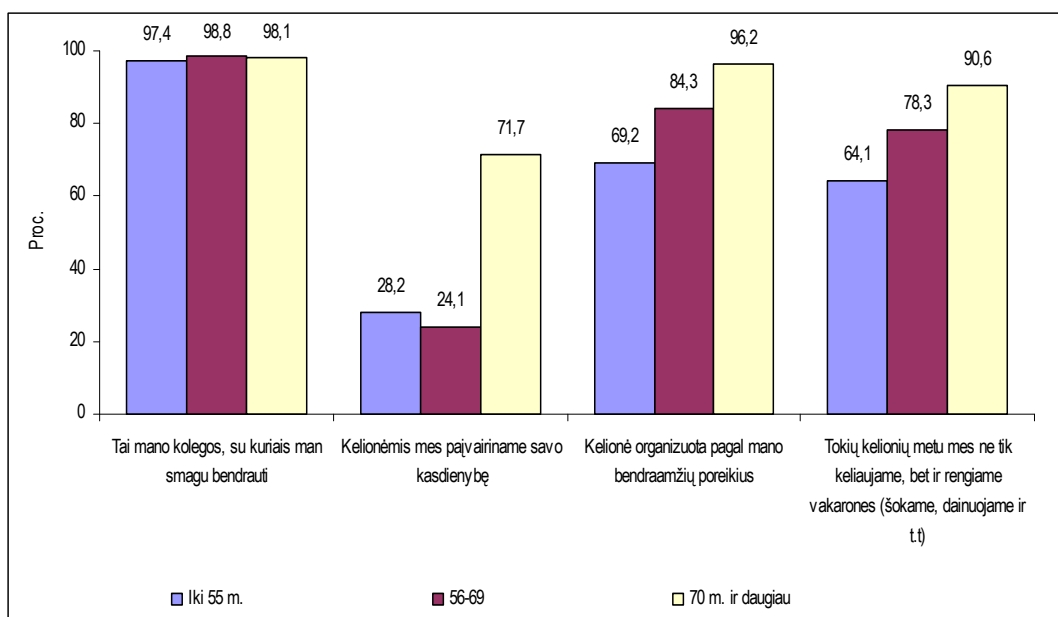
Į 5 klausimą “ Kokią veiklą Jums siūlo „Bočių“ bendrija?” yra pristatyta net 12 veiklų, kurios atvaizduotos 24 pav.

24 pav. “Bočių” bendrijos veiklos, išdėstytos pagal respondentų vertinimus

Iš 24 pav. davinių matome, kad respondentai „Bočių“ organizacijos veiklas vertina nuo 8 proc. iki 34.9 proc. Aukščiausio įvertinimo – net 34.9 proc. gavo „keliavimo“ veikla ir 33.7 proc. – meno saviveiklos veikla. Pakankamai aukštai yra vertinamos ir kitos organizacijos veiklos, tokios kaip folkloras, muzikinė, dainavimas chore, dalyvavimas šokių kolektyve, rankdarbių ir kitos.

Respondentai, atsakydami į 6 anketos klausimą „Argumentuokite, kuo organizuojama „Bočių“ bendrijos veikla Jums tinkama?, pateikė argumentus ir įvertino „Labai svarbu,“ „Svarbu,“ „Neturiu nuomonės“, „Nesvarbu“ ir „Visai nesvarbu“. 25 pav. pateikiami respondentų atsakymai, kur buvo argumentuota „Labai svarbu,“ „Svarbu.“

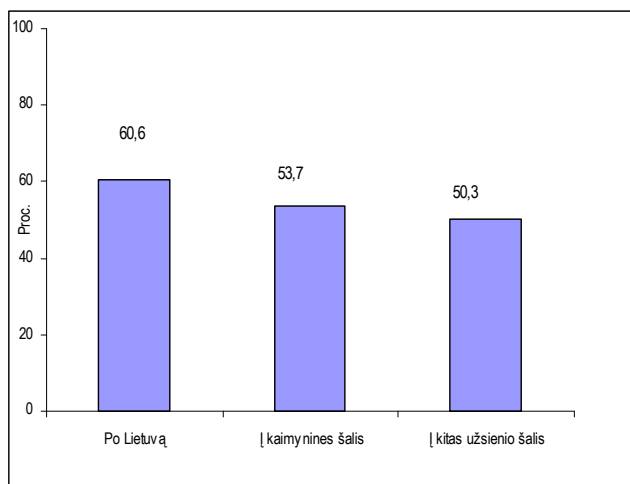

25 pav. „Bočių“ bendrijos veiklos vertinimai atsižvelgiant į respondentų amžių.

Iš 25 pav. duomenų matome, kad visų amžiaus grupių respondentai aukščiausiai įvertino „Bočių“ organizacijos veiklą, nes tai yra būrys kolegų, su kuriais smagu bendrauti. Respondentai, kurių amžius virš 70 metų ypač aukštai vertino tokias organizacijos keliones, kurios organizuojamos pagal jų bendraamžių poreikius. ir kada kelionių metu ne tik keliaujama, bet ir būna rengiamos vakarones (šokama, dainuojama ir pan.). Respondentai, kurių amžius 56-59m. ir kurie turi pakankamai kitų veiklų, palyginti žemai vertina keliones, kada respondentai pajavairina savo kasdienybę.

Iš 175 apklaustų respondentų net 170 (97 proc.) per pastaruosius 3 metus buvo išvykę į turistines keliones. (7 klausimas). Į klausimą „Ar per pastaruosius 3 metus teko išvykti į turistines keliones, net 170 respondentų - t.y.97 proc. buvo išvykę į turistines keliones

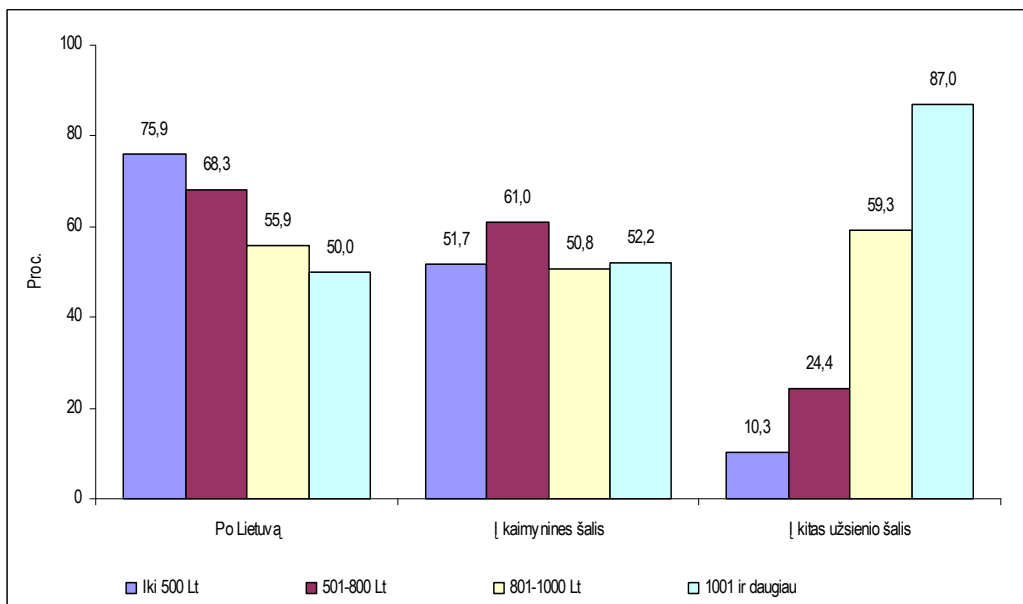
8 klausimo buvo apklausti 170 respondentų, kurie vyko į turistines keliones. Buvo įvertinti respondentų atsakymai „Labai dažnai“ ir „Dažnai“, nes atsakymai „Manęs tai nedomina“, „Retai“ ir „Visai nevykome“ sudarė labai nežymią atsakymų dalį. (26 pav.)

26 pav. Informacija apie respondentų keliones per 3 metus.

Iš anketinės apklausos davinių matome, kad per 3 metus 60,6 proc. respondentų keliavo po Lietuvą, 53,7 proc. buvo išvykę į kaimynines šalis ir 50,3proc. į kitas užsienio šalis.

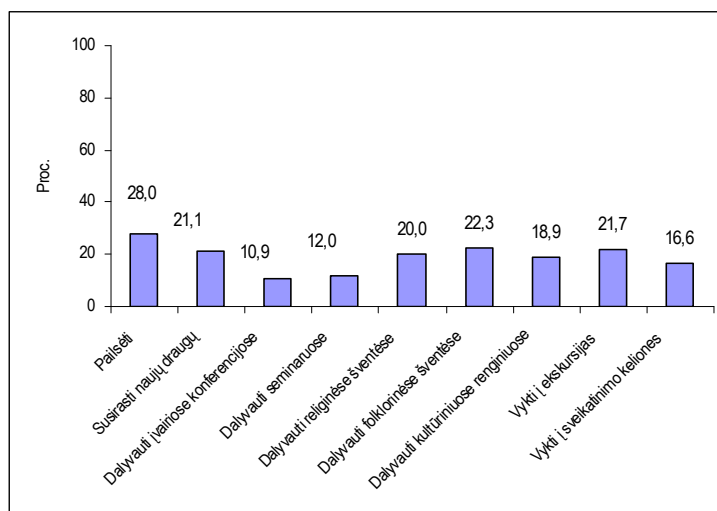
Buvo analizuojama kokią įtaką kelionėms turi respondentų pajamos. (27 pav.)

27pav. Informacija apie respondentų pajamų ir kelionių ryšį

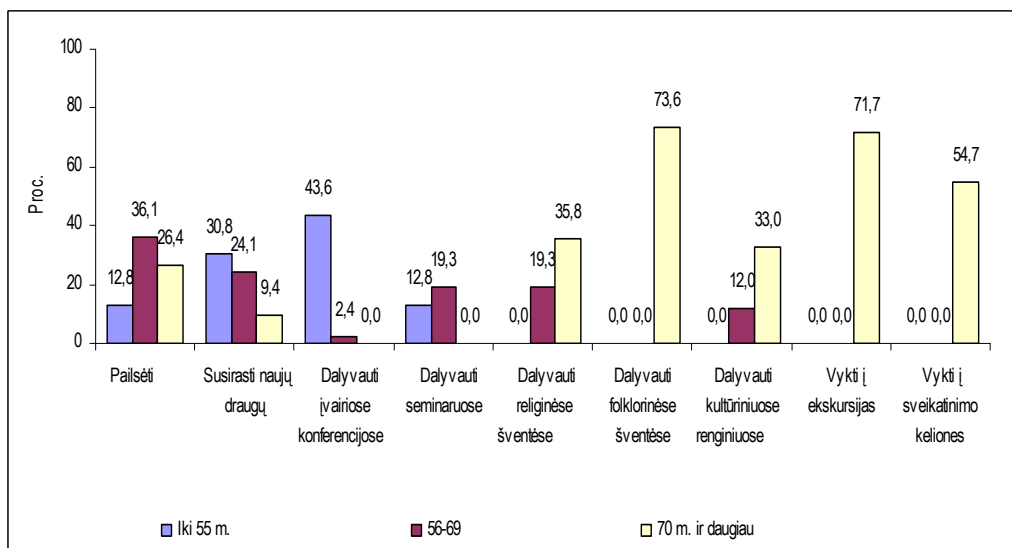
Kaip matome iš anketinės apklausos davinių po Lietuvą daugiausia keliauja respondentai, kurių pajamos yra iki 500 Litų. Į kaimynines šalis vyksta respondentai, kurių pajamos virš 500 Litų. tačiau į kitas užsienio šalis gali leisti sau išvykti net 87 proc. respondentų, kurių pajamos 1001 Litas ir daugiau. Nors į užsienį vyksta ir 59,3 proc. respondentų, kurių pajamos nuo 801-100Lt. bei 24,4 proc. respondentų, kurių pajamos 501-800 Lt. Ir tik 10,3 proc. respondentų, kurių pajamos iki 500 Lt. taip pat vyksta į keliones į užsienį.

Atlikus respondentų apklausą apie kelionės tikslus, matome, kad 28 proc. apklaustųjų turi norą pailsėti, 22,3 proc. dalyvauti folklorinėse šventėse, 21,7 proc. respondentų nori vykti į ekskursijas, 21,1 proc. susirasti naujų draugų, 20 proc. dalyvauti religinėse šventėse ir kt. (28 pav.)

28 pav. Respondentų kelionės tikslai

Išnagrinėjus respondentų kelionės tikslus pagal amžiaus grupes (28 pav.) galima padaryti išvadas, kad labai skiriasi atsakymai ir statomi kelionės tikslai pagal respondentų amžiaus grupes

29 pav. Respondentų kelionės tikslų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes

Respondentai, kurių amžius virš 70 metų, nori dalyvauti folklorinėse šventėse (73,6 proc.), Vykti į ekskursijas (54,7 proc.), dalyvauti kultūrinuose renginiuose (33 proc.) ir tik 25,4 proc. nori vykti pailsėti. Tuo tarpu respondentai nuo 59-69 metų net 36,1 proc. nori vykti į keliones pailsėti ir 19,3 proc. dalyvauti religinėse šventėse. Tačiau respondentai iki 55 metų net 43,6 proc. vyksta į dalyvauti įvairiose konferencijose bei 30,8 proc. turi tikslą susirasti naujų draugų. (29 pav.)

Į 10 klausimą „Kaip dažnai organizuojamos turistinės kelionės?“, respondentai atsakė, kad kelionės organizuojamos daugiausia į proginius renginius (63,1 proc.) ir kas 3 mėnesiai (58,1 proc.)

Į 11 anketos klausimą „Kokie kelionių pasiūlymai turi didžiausią paklausą senjorų tarpe?, atsakymai pristatomi 10 lentelėje.

Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal paklausos lygius

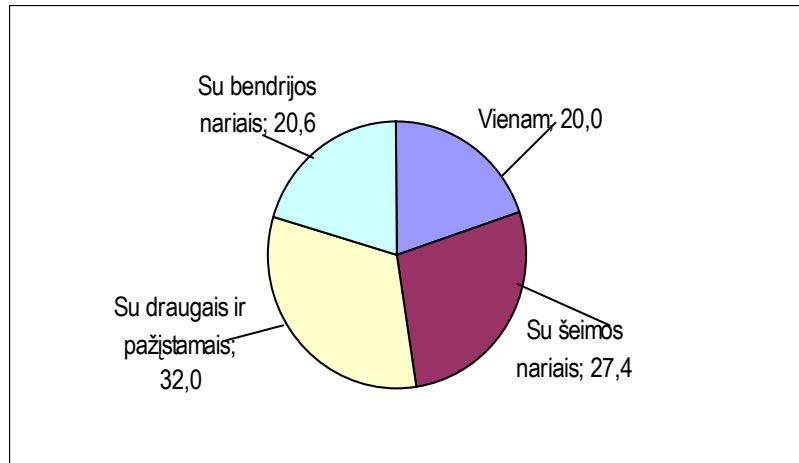
	Labai paklausios	Paklausios	Neturiu nuomonės	Nepaklausios	Visiškai nepaklausios
PAGAL LAIKĄ					
1-2 dienų kelionės	59	43	45	17	11
3-5 dienų kelionės	37	39	51	27	21
6 ir daugiau dienų kelionės	23	25	49	33	45
PAGAL VIETOVĘ					
Prie vandens telkinių	51	48	46	17	13
I kalnus	14	16	43	41	61
I dykumą	33	29	42	39	32
I mišką	45	49	41	28	12
I kaimą	39	42	44	28	22
PAGAL VEIKLĄ					
Aktyvios	53	46	43	18	15
Pramoginės	67	59	41	5	3
Poilsinės	49	41	44	29	25
PAGAL POJŪČIUS					
Aštrių pojūčių	35	31	47	30	32
Dvasinių pojūčių	61	55	41	10	8
Relaksacinės	39	35	41	32	28
PAGAL POBŪDĮ					
Kelionės susijusios su studijomis	35	33	44	33	30
Kelionės susijusios su lavinimusi	39	39	43	34	20
Kelionės susijusios su kultūrine veikla	49	39	42	23	22
Kelionės susijusios su sveikatinimu	47	42	41	25	20
Kelionės susijusios su poilsiu	47	41	43	30	14
PAGAL KAINĄ					
Iki 500 litų	64	52	33	16	10
501-800 litų	49	43	35	18	20
801-1000 litų	25	19	45	36	50
1001-1500 litų	21	13	43	43	55

Analizuojant respondentų atsakymus, galima išskirti labiausiai paklausias keliones:

- Pagal laiką - 1-2 dienų keliones palankiausiai labiausiai vertina - 58,2 proc. respondentų;
- Pagal vietovę – prie vandens telkinių – 56,6 proc. respondentų;
- Pagal veiklą – pramoginės – 72 proc. respondentų;
- Pagal pojūčius – kelionės, kurios sukelia daugiausiai dvasinių pojūčių – 66,3 proc. respondentų;
- Pagal pobūdį – kelionės, susijusios su kultūrine veikla – 50,3 proc. respondentų;
- Pagal kainą – kelionės, kurios kainuoja iki 500 Litų – 66,2 proc. respondentų.

Kaip matome iš anketinės apklausos davinių, respondentai nori vykti į 1-2 dienų pramogines bei kultūrines keliones, kad patirtų daugiau dvasinių pojūčių ir pagal kainą, kad kainuotų išvykos iki 500 Litų.

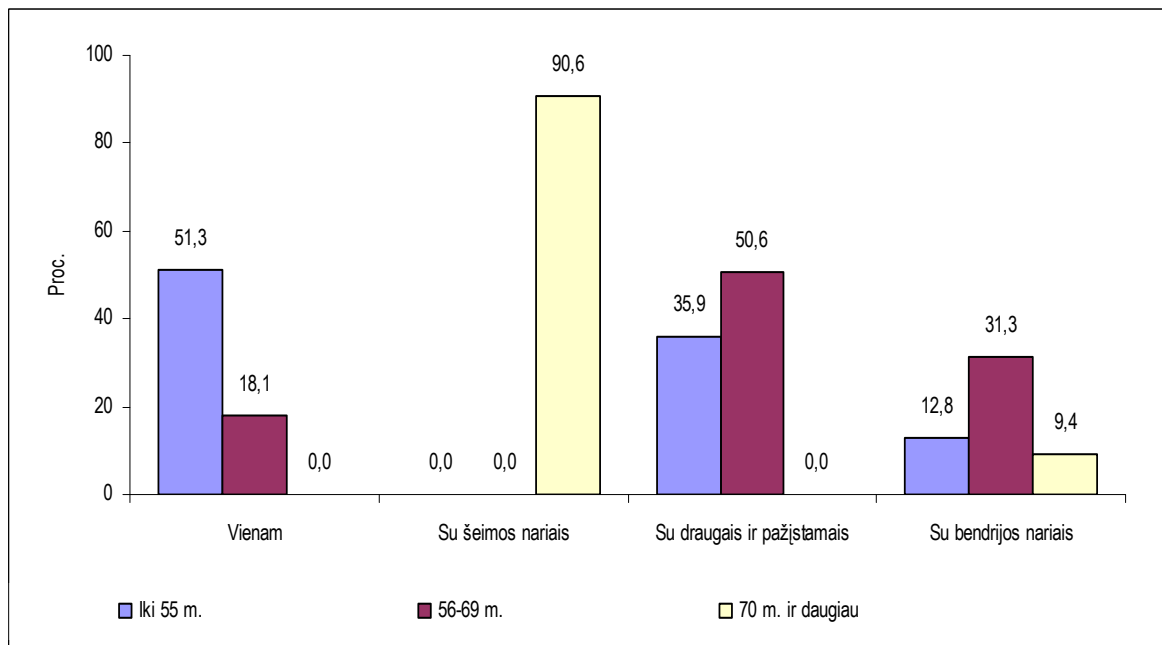
Į 12 klausimą „Su kuo geriau keliauti“ buvo analizuojami respondentų atsakymai su kuo geriau keliauti (30 pav.) ir pagilunami norai atsižvelgiant į amžiaus grupes (31 pav.) bei lytį (20 pav.)

30 pav. Respondentų norai su kuo keliauti

Iš 18 pav. davinių matome, kad daugiausia – net 32, 0 proc. respondentų norėtų keliauti su draugais ir pažįstamais ir 27,4 proc. su šeimos nariais.

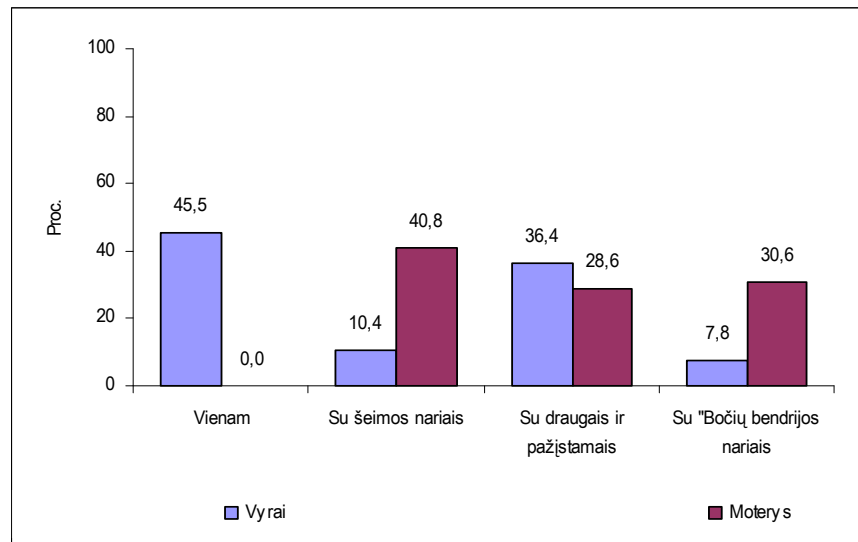
Kaip pasiskirsto respondentų norai keliauti pagal amžiaus grupes atvaizduoti 31 pav.

31 pav. Respondentų norai su kuo keliauti pagal amžiaus grupes

Išanalizavus respondentų norus su kuo keliauti pagal amžiaus grupes, 31 pav. matome, kad respondentai virš 70 metų amžiaus nori keliauti su šeimos nariais (90,6 proc.), tačiau respondentai,

kurių amžius iki 55 metų nori keliauti vieni (51,3 proc.). Respondentai, kurių amžius 56-69 metai, nori keliauti su draugais ir pažįstamais (31,3 proc.)

32 pav. Respondentų norai su kuo keliauti pagal lytį

32 pav. matome, kad vyrai pageidautų keliauti vieni – 45,5 proc., o moterys norėtų keliauti su šeimos nariais (40,8 proc.) arba su „Bočių“ bendrijos nariais (30,6 proc.)

Atsakymai į 14 anketos klausimą „Kokias specialiąsias paslaugas Jums teikia Lietuvos kelionių agentūros (ar kitos organizacijos teikiančios kelionių paslaugas) atsižvelgiant į Jūsų amžių?“ atvaizduoti 11 lentelėje.

11 lentelė.

Informacija apie Lietuvos kelionių agentūrų teikiamas specialiąsias paslaugas

Eil Nr	Paslaugos	Dažnai	Ko gero dažnai	Neturiu nuomonės	Ko gero retai	Retai
1.	Parenka geresnes vietas	57	41	43	21	13
2.	Taiko nuolaidas	47	39	41	25	23
3.	Supažindina su galimais sunkumais dėl amžiaus	38	35	45	32	25
4.	Supažindina su keliaujančių sudėtimi	51	47	41	21	15
5.	Įspėja dėl vaistų ar medikamentų turėjimo	39	34	41	31	30
6.	Kita(<i>įrašykite</i>).....					

Iš 11 lentelės davinių matome, kad Lietuvos agentūros pakankamai nuoširdžiau gerbia ir vertina senjorus bei atsižvelgia į jų poreikius:

- Parenka geresnes vietas – teigia 56 proc. respondentų;
- Taiko nuolaidas – teigia 49,1 proc. respondentų.;
- Supažindina su galimais sunkumais dėl amžiaus – teigia 41,7proc. respondentų;
- Supažindina su keliaujančių sudėtimi – tvirtina 56 proc. respondentų;
- Įspėja dėl vaistų ar medikamentų turėjimo – teigia 41,7 proc.respondentų

Senjorų specialūs poreikiai ir pageidavimai kelionių metu

Eil Nr	Senjorų pageidavimai /poreikiai	Būtimi	Ko gero būtimi	Neturiu nuomonės	Ko gero nebūtimi	Nebūtimi
1.	Su spec. dietomis	17	23	49	39	47
2.	Su alergija (jautrumu)	15	13	51	43	53
3.	Su silpnaregyste	3	5	53	53	61
4.	Su judėjimo sutrikimais	9	9	51	51	55
5.	Su širdies ir kraujagyslių sistemos ligomis	13	37	32	45	48
6.	Kita(jrašykite)					

Iš respondentų atsakymų, kurie pateikti.12.lentelėje, galima teigti, kad reikėtų atsižvelgti į sekančius senjorų poreikius:

1. Dėl spec. dietų – teigia 23 proc.respondentų;
2. Dėl alergijos(jautrumo) – 16 proc. respondentų;
3. Dėl silpnaregystės –5 proc. respondentų;
4. Dėl judėjimo sutrikimų – 10,3 proc.respondentų;
5. Dėl širdies ir kraujagyslių sistemos ligų – 28,6 proc.

Galima daryti išvadą, kad labiausia kelionės senjorams yra svarbu, kad būtų atsižvelgiama į senjorus, kurie turi problemų dėl širdies ir kraujagyslių sistemos ligų bei atkreipiamas dėmesys dėl spec. dietų, kurios skiriamos gydytojų pagal jų sveikatos būklę. Senjorai turi taip pat problemų dėl alergijos ir net 16 proc. respondentų mano, kad keliaujant šis susirgimas yra labai svarbus.

Respondentai, atsakydami į 16 klausimą, vertino kokios kelionės jiems buvo pačios įdomiausios, priklausomai nuo to, kas organizavo tas keliones.

Respondentų vertinimai apie kelionių kokybę

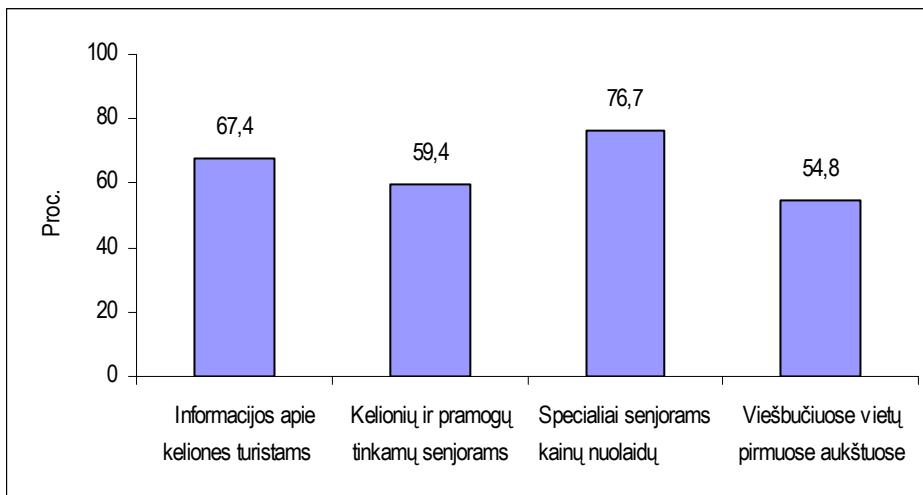
Eil Nr.	Organizatorius	Įdomios	Ko gero įdomios	Neturiu nuomonės	Ko gero neįdomios	Neįdomios
1.	Turistinių firmų organizuotos kelionės	51	45	37	25	17
2.	Nevyriausybinų organizacijų siūlomi maršrutai	62	55	41	9	8
3.	Jūsų („Bočių“ bendrijos) organizuojamos kelionės	67	53	39	9	7
4.	Individualiai organizuojamos kelionės	13	17	35	57	53
5.	Kita(jrašykite).....					

Iš respondentų vertinimų rezultatų galima teigti, kad labiausiai yra vertinamos bendriju „Bočiai“ organizuojamos kelionės, nes net 68,6 proc. šias keliones vertina palankiausiai ir mano, kad šių kelionių metu labiausiai atsižvelgiama į jų poreikius.. 66,8 proc. respondentų tvirtina, kad patinka ir yra labai įdomios kelionės bei maršrutai, kuriuos siūlo kitos nevyriausybės

organizacijos. Tik 17.1 proc. respondentų teigiamai vertina individualias keliones, dėl patirties neturėjimo bei atsirandančių problemų keliaujant individualiai.

Respondentai pakankamai žino apie užsienio šalių turizmo organizacijų teikiamas paslaugas. Net 38,9 proc. respondentų žino, kad firmos senjorams parenka geresnes vietas, 41,1 proc. respondentai teigia, kad senjorams taikomos nuolaidos. 39 proc. respondentų teigia, kad užsienio firmos įspėja senjorus dėl vaistų ir medikamentų turėjimo.

Tačiau senjorai pasigenda (18 klausimas) sekančių turizmo paslaugų, kurios pristatytos 33 pav.:

33 pav. Labiausiai senjorus – respondentus dominanti informacija apie turizmo paslaugas

Iš 33 pav. davinių matome, kad senjorus respondentus labiausia domina informacija iš turizmo firmų, teikiančių paslaugas apie specialiai senjorams taikomas kainų nuolaidas (76,7 proc.) ir apie specialiai organizuojamas keliones senjorams. Net 68 procentai respondentų teigia, kad kelionės atitinka jų lūkesčius.

Atsakydami į 20 anketos klausimą, 6 senjorai pateikė rekomendacijas kaip pagerinti senjorų turizmo organizavimą ir pasiūlė, kad :

1. Būtina atsižvelgti į vyresnio amžiaus žmonių dažniausiai pasitaikančias ligas (kad gidai turėtų informaciją apie keliautojų sveikatos problemas);
2. Reikėtų organizuoti tik senjorams keliones ir apie tai paskelbiant visuose informaciniuose šaltiniuose;
3. Taikyti senjorams kainų nuolaidas;
4. Reikėtų, kad būtų pačių senjorų atsiliepimų apie keliones;
5. Reikėtų organizuoti Delfyje pokalbius apie senjorų turizmą, kuriame galėtų senjorai komentuoti ir tuo pačiu turistinės firmos galėtų pateikti savo pastabas ir pastebėjimus apie senjorų turizmą.

3.4 LIETUVOS SENJORŲ TURIZMO SISTEMOS BŪKLĖS VERTINIMAS PAGAL SSGG

Tikslu parodyti senjorų turizmo sistemos vertinimą pagal stiprybę, silpnybes, galimybes ir grėsmes sudarome lentelę .

14 lentelė

Lietuvos senjorų turizmo sistemos būklės SSGG vertinimas

<p>STIPRYBĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Padidėjusios senjorų pensijos ir iki šiol gerėjanti socialinė ir ekonominė aplinka; • Tinkama geografinė padėtis, ir gamtinė aplinka tinkam tiek išvažiuojamam tiek vietiniam senjorų turizmui; • Ilgėjantis senjorų amžius ir gerėjanti sveikata; • Nėra teroristinių išpuolių ir gamtos stichijų Lietuvoje; • Populiarėja kelialapių dovanojimų tradicija senjorams Jubiliejų proga; • Didėjantis viešbučių skaičius ir gerėjanti teikiamų paslaugų kokybė. • Steigiami nauji viešbučiai siūlo specializuotas paslaugas senjorams arba turistams su specialiais poreikiais turistams. • Platesnis maitinimo įmonėse teikiamų patiekalų asortimentas(galima derinti asortimentą pagal sveikatos poreikius). • Tinkamas kelių tinklas. • Pakankamai gausus kelionių agentūrų skaičius. • Platus pramogų sektorius, tinkamas senjorams. • Įvairių kultūrinių išteklių gausa. • Sparčiai vystomas rekreacinis ir kaimo turizmas. 	<p>SILPNYBĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turistų įvažiavimo barjerai dėl vizų (NVS šalims).į Lietuvą • Nepakankama maitinimo įmonių aptarnavimo kokybė. • Neišplėtotą jūrinio transporto infrastruktūra, kuri yra labai tinkama senjorams. • Žema geležinkelio teikiamų paslaugų kokybė. • Daug nepanaudotų ir neatrestauruotų kultūrinių objektų. • Tinkamai neišplėtotą infrastruktūra nuošalesnėse vietovėse. • Turizmo paslaugų teikėjų kalbų nemokėjimas, ypač kaimo vietovėse. • Nepakankamos investicijos turizmo plėtrai plėtoti
<p>GALIMYBĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įstojimas į ES turėtų pagerinti senjorų turizmo galimybes į ES Turėtų padidėti turistų senjorų srautai iš ES šalių • Organizuoti specialias keliones su specialiais maršrutais ir viešbučiais, kur būtų specializuotos paslaugos • Turizmo potencialo išnaudojimas ne sezono metu • Efektyvesnis rekreacinio potencialo išnaudojimas. • ES struktūrinių fondų panaudojimas investicijoms. 	<p>GRĖSMĖS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blogėjanti socialinė aplinka. • Turistinių srautų praradimas dėl netinkamo turizmo plėtros senjorams planavimo.

Įvertinus turizmo sistemos būklę Lietuvoje, senjorų turizmo objekto veiklos funkcionavimo gerinimui, galima pateikti tokius pasiūlymus:

- Spręsti turistų įvažiavimo barjerus senjorams dėl vizų (NVS šalims).į Lietuvą ir iš

Lietuvos

- Gerinti maitinimo įmonių aptarnavimo kokybę ir asortimentą aptarnaujant senjorus.
- Neišplėtota jūrinio transporto infrastruktūra, kuri yra labai tinkama senjorams.
- Žema geležinkelio teikiamų paslaugų kokybė.
- Tinkamai neišplėtota infrastruktūra nuošalesnėse vietovėse.
- Turizmo paslaugų teikėjų kalbų nemokėjimas, ypač kaimo vietovėse.
- Nepakankamos investicijos senjorų turizmo plėtrai plėtoti
- Organizuoti specialias keliones su specialiais maršrutais ir viešbučiais, kur būtų specializuotos paslaugos
- Išnaudoti turizmo potencialą senjorams ne sezono metu
- Geriau panaudoti rekreacinį potencialą
- ES struktūrinių fondų panaudojimas investicijoms į senjorų turizmą.
- Plėtoti Klaipėdos ir Šventosios jūrų uostų infrastruktūrą: sukurti tinkamas kruizinių laivų prieklaukas;
- Plėsti pramogų ir laisvalaikio galimybes senjorams ;
- Formuoti naujus turistinės traukos židinius, pirmiausiai atstatant, restauruojant tinkamus turizmui paveldo objektus bei nenaudojamus pastatus;
- Plėsti turizmo infrastruktūrą nuošalesnėse (kaimiškose) teritorijose;
- Plėsti turizmo infrastruktūrą kurortiniuose regionuose;
- Skirti didesnę dėmesį turizmo rinkodarai Lietuvoje;

Turizmo sistemos plėtojimas, įvertinus stiprybes, silpnybes, galimybes bei grėsmes, ir įgyvendinant pateiktus pasiūlymus, turėtų didesnę paklausą. Įvertinus turizmo sistemos SSGG išryškėja atitinkamų turizmo formų ir kryptių, infrastruktūros plėtros galimybės. Turizmo infrastruktūros plėtojimas, sudarytų sąlygas naujoms veiklos nišoms atsirasti, o didėjančios regionų turistinės galimybės ir pagerėjusi verslo plėtros aplinka, skatintų vietos gyventojų verslumą, užimtumą ir tiesiogiai ekonominį augimą. Teigiama turizmo sistemos prielaida galėtų būti ir ta, kad gaunamos lėšos iš ES fondų padėtų pasiekti greitesnių ir sėkmingesnių turizmo sistemos plėtros rezultatų.

IŠVADOS

Per pastarąjį dešimtmetį Lietuvos turizmo sferoje įvyko dideli kiekybiniai ir kokybiniai pokyčiai, iš esmės pasikeitė turizmo paslaugų kokybės samprata, sukurta turizmo teisinio reguliavimo sistema, parengta nacionalinė turizmo plėtros programa, kurioje pirmą kartą buvo nustatytos Lietuvos turizmo plėtros politikos gairės ir jos įgyvendinimo prioritetai bei priemonės. Turizmo sektoriuje susiformavo organizacinės struktūros, kurios apima visas turizmo veiklos sritis: valdymą, verslą, priežiūrą ir vartotojų interesų gynimą. Turizmo politikos įgyvendinimą vykdo ir koordinuoja Valstybinis turizmo departamentas.

1.Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme turizmo paslauga apibrėžiama kaip „veikla, susijusi su turistų poreikių tenkinimu, suteikiant turistams kelionės organizavimo, transporto, apgyvendinimo, maitinimo, informacijos ar specialias paslaugas.“

Turizmo sistema – tai grupė tarpusavyje susijusių turizmo organizacijų, sudarančių vientisą funkcinę sistemą turistiniame regione, ir bent vienos turizmo organizacijos ar jų veikimą įtakančios išorinės aplinkos pasikeitimas paliečia ir kitų sistemą sudarančių elementų veiklą. Turizmo priklausomybė nuo šių veiksnių – viena iš žymiausių jo charakteristikų ir ypatumų. Turizmo sistema yra labai dinamiška ir nuolat kintanti. Tai išreiškiama ne vien per masinį turistų keliavimą, bet ir per nuolatinį, vis naujai atsidarantių ir užsidarančių, infrastruktūros elementų – apgyvendinimo, transporto maršrutų ir pan., kitimą. Vieną iš svarbesnių vietų turizmo sistemoje užima turizmo subjektas – turistas, kurio poreikiai lemia atitinkamų turizmo formų, rūšių ir krypčių plėtrą.

Šiame darbe laikomasi demografinio požiūrio, kad senjorai - tai 60 - 74 gyvenimo metai, kai žmogus atsistatydina iš darbo ir lieka tik socialiai aktyvus visuomeninės veiklos prasme vadovaujantis pagal pasaulinės senėjimo asamblėjos 1983 m. pasiūlytą demografinį senėjimo kriterijų - 60 asmens gyvenimo metus, kaip skiriamąją liniją tarp vidutinio ir vyresnio amžiaus žmonių Atlikus Lietuvos turistų, kurių amžius 60 metų ir daugiau kelionių analizę per 2007 m., daugiausia t.y. 72,1 proc. vyksta lankyti draugų ir giminių ir tik 13,3 proc. poilsiauti ir atostogauti.

Didelės įtakos turizmui turi pokyčiai Europos demografinėje struktūroje. Vyresnių žmonių (60 metų ir vyresnių) ir toliau daugės, kadangi palyginus su ankstesnėmis kartomis gyventojų sveikatos priežiūra gerėja, vidutinė gyvenimo trukmė ilgėja ir perkamoji galia didėja. Turizmo verslas vis daugiau reikšmės teikia vyresnio amžiaus žmonių grupei kaip tikslinei rinkai. Potencialūs vyresnio amžiaus žmonės, galintys išleisti daugiau pinigų, vis labiau viliojami reklamomis. Tačiau šis potencialas nėra taip lengvai pasiekiamas. Turizmas taip pat turi atitikti vyresnio amžiaus žmonių poreikius ir reikalavimus. Socialinio turizmo ir senjorų turizmo idėjos

atskleidžia naujas realias senų ir pagyvenusių žmonių socialinio aktyvumo išsaugojimo galimybes, mažinančias socialinės atskirties pavojų..

2. Atlikus Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės, Širvintų ir Trakų bendrijų narių anketinės apklausos 201 senjorų turizmo organizavimo klausimais, galima teigti, kad šios organizacijos skiria pakankamą dėmesį senjorų turizmo organizavimui Lietuvoje ir už respublikos ribų. „Bočių“ organizacija, planuodama keliones senjorams, numato išvykimo, atvykimo vietas, tranzitinius punktus, sustojimų skaičių, sustojimų atstumus bei sustojimų trukmę, išvardija lankytinas vietas bei maitinimo bei apgyvendinimo įstaigas. Lankstinukai su pilna informacija yra įteikiama senjorams. Prieš išvykstant visa informacija yra patikslinama ir esant nukrypimams informuojami į kelionę vykstantieji senjorai.

3. Iš anketinės apklausos davinių matome, kad 53,1 proc. respondentų, kurie atsakė į anketos klausimus dalyvauja organizacijos veikloje nuo 11-15 m. ir analizuojant jų pajamas, matome, kad 33,7 proc. respondentų pajamos per mėnesį sudaro 801 – 1000 Lt. ir tik 16,6 proc. pajamos – iki 500 Lt. Iš anketinės apklausos davinių matome, kad per 3 metus 60,6 proc. respondentų keliavo po Lietuvą, 53,7 proc. buvo išvykę į kaimynines šalis ir 50,3 proc. į kitas užsienio šalis. Atlikus apklausą apie kelionės tikslus, matome, kad 28 proc. apklaustųjų turi norą pailsėti, 22,3 proc. dalyvauti folklorinėse šventėse, 21,7 proc. respondentų nori vykti į ekskursijas, 21,1 proc. susirasti naujų draugų, 20 proc. dalyvauti religinėse šventėse ir kt. Daugiausia – net 32,0 proc. respondentų norėtų keliauti su draugais ir pažįstamais ir 27,4 proc. su šeimos nariais. Respondentai, kurių amžius 56-69 metai, nori keliauti su draugais ir pažįstamais (31,3 proc.), o respondentai virš 70 metų amžiaus nori keliauti su šeimos nariais (90,6 proc.). Iš respondentų atsakymų matosi, kad „Bočių“ organizuojamos kelionės ir nevyriausybinė organizacijų siūlomi kelionių maršrutai labiausiai atitinka senjorų respondentų poreikius. Tačiau senjorai pasigenda sekančių turizmo paslaugų:

- Informacijos apie keliones senjorams (67,4 proc.);
- Specialiai senjorams kainų nuolaidų (76,7 proc.);
- Viešbučiuose vietų pirmuose aukštuose (54,8 proc.);
- Kelionių ir pramogų, tinkamų senjorams (59,4 proc.)

68 procentai respondentų teigia, kad kelionės, kuriose jiems teko būti, atitinka jų lūkesčius.

4. Atliktas Lietuvos turizmo sistemos būklės įvertinimas pagal SSGG analizę ir pateikti pasiūlymai, išryškina senjorų turizmo potencialo panaudojimo galimybes. Teigiama turizmo sistemos prielaida galėtų būti ta, kad įstojus į Europos Sąjungą, gaunamos lėšos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų, padėtų pasiekti greitesnių ir sėkmingesnių turizmo sistemos senjorams plėtros rezultatų. Lietuvos turizmo organizacijos turėtų atkreipti dėmesį į Europos bendrijų

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

komisijos komunikatą „Europos demografijos ateitis: iššūkį paversti galimybe“, kur pristatoma, ką ir kaip Europos Komisija ketina daryti senjorų turizmo srityje pagal esamą Europos Sąjungos įstatyminę bazę siekiant geriau išnaudoti sektoriaus potencialą ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui darniu būdu.

REKOMENDACIJOS SENJORŲ TURIZMO ORGANIZAVIMO TOBULINIMUI

Išanalizavus lietuvių ir užsienio autorių mokslinę literatūrą, publicistinius straipsnius, internetinius šaltinius senjorų turizmo organizavimo klausimais, atlikus Lietuvos senjorų turizmo sistemos būklės vertinimą pagal SSGG ir Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės, Trakų ir Širvintų rajonų bendrijų valdybos narių, Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos narių anketinių tyrimų rezultatus bei išnagrinėjus pagyvenusių žmonių - senjorų, kaip potencialių turizmo paslaugos vartotojų, galimybes bei sunkumus organizuojant jų turizmą, siūlomos sekančios rekomendacijos:

- Būtina skirti didesnę dėmesį senjorų turizmo rinkodarai Lietuvoje;
- Kad bendravimas su senjorais būtų efektyvus, reikalinga užtikrinti geras apgyvendinimo sąlygas, lygias galimybes naudotis tam tikromis specialiomis paslaugomis. Senjorams keliautojams su klausos, regėjimo, pažinimo ir kitais sutrikimais turi būti suteikiama ta pati informacija įvairiais būdais, kad kiekvienas turistas turėtų supratimą apie teikiamas paslaugas, siūlomas programas bei kitą aktyvią veiklą;
- Sumažinti įvažiavimo sunkumus dėl vizų Rytų užsienio turistams – senjorams;
- Svarbu suaktyvinti turizmo rinkodarą, skleidžiant informaciją apie Lietuvos senjorų turizmo galimybes tolimesnėms užsienio rinkoms ir daryti senjorų grupių pasikeitimus iš užsienio bei Lietuvos;
- Vykdyti senjorų – senjorų šeimų pasikeitimo programą. Priimti pagyventi užsienyje šeimose ir analogiškai Lietuvoje šeimose, prieš tai išnagrinėjus tų šeimų galimybes priimti svečius – senjorus;
- Norint skatinti darnią ir tvarią senjorų turizmo plėtrą, būtinas dialogas tarp sektoriaus socialinių partnerių, atstovų ir valstybės valdymo institucijų. Be to, reikalinga visų atstovų partnerystė kiekvienu sprendimu, susijusiu su turizmu, priėmimo proceso lygmeniu. Partnerystė turėtų būti pagrindinė veiksmų dalis visais lygmenimis, t.y. Europos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos; valstybiniu ir privačiu;
- Būtina plėtoti turizmo infrastruktūrą, kad atsirastų turizmo niša senjorams, o didėjančios regionų turistinės galimybės ir pagerėjusi verslo plėtos aplinka, skatintų vietos gyventojų verslumą, užimtumą ir tiesiogiai ekonominį augimą;
- Būtina senjorams įrengti patogius priėjimus arba privažiavimus prie architektūrinių paminklų, pastatų bei muziejų;

- Dėl savo perkamosios galios ir didelio noro keliauti, vyresniojo amžiaus žmonės yra patraukli rinka turizmo verslui plėtoti. Ne tik užsienio, bet ir Lietuvos kelionių organizatoriai, norėdami išsilaikyti krizės sąlygomis, privalo kurti turizmo rinkos produktus, atsižvelgdama į specialius senjorų pageidavimus bei poreikius;
- Labai svarbu senjorus, kurie keliauja su įvairaus amžiaus turistų grupėmis, neiškirti nuo kitų turistų. Jie taip pat nori dalyvauti pramogose, mėgautis įvairiomis atrakcijomis. Todėl labai svarbus senjorų ne tik verbalinis, bet ir neverbalinis bendravimas su paslaugų teikėjais.
- Reikėtų teikti lengvatinius kreditus senjorų turizmo verslui organizuoti;
- Būtina ruošti profesionalių specialistus – gidus, darbui su senjorais. Reikėtų analizuoti ir platinti apie Vokietijos ir kitų šalių patirtį senjorų turimo paslaugų verslo organizavimo srityje.

Pagrindinės senjorų turizmo problemų sritys yra - ilgalaikių paskolų senjorų turizmui organizuoti trūkumas, specialių paslaugų senjorams nebuvimas, nėra įvairių organizacijų veiklos koordinavimo, pasigendama senjorų turizmo populiarinimo, neieškoma tinkamos aplinkos bei paramos formų senjorų turizmo plėtrai.

LITERATŪRA

1. Adler A. *What life should mean to you*. Boston: Little- Brown, 1931.
2. Andružytė, R. *Naujųjų palengvino apskaitą* // Verslo žinios. 2000, geg.2,
3. Bagdonienė L., Hopeniene R., *Paslaugų marketingas ir vadyba*. Kaunas, Technologija, 2004.
4. Berry L.I. *On great service-a framework for action*. New York, 1995
5. Ballou, R. H. *Basic business logistics: transportation, materials management, physical distribution*. Prentice-Hall International.Inc, 1987.
6. Bikmonienė R., Danusevičienė L., Jagelavičius A., Kimbrienė B., Koskinen S., Lesauskaitė V., Liobikienė N., Macijauskienė J., Mikulionienė S., Naujanienė R., Palujanskienė A., Pivorienė J., Povilaikienė S., Staniulevičienė D., Tulva T., Večkienė N., Večkys V., Vidugirytė-Hartblay M., Žalimienė L. *Socialinė gerontologija ištakos ir perspektyvos*. Kaunas, VDU SDI, 2004
7. Cabrini, L. *Trends of International Tourism*. [žiūrėta 2008-09-25]. Prieiga per Internetą: www.world-tourism.org/regional/europe/PDF/SPEECHES/2004/Prague12Feb2004.pdf
8. *Canadian Association of Logistics Management*. [žiūrėta 2008-11-03]. Prieiga per Internetą: <http://www.calm.org/calm/AboutCALM/AboutCALM.html>
9. *Council of Logistics Management*. [žiūrėta 2008-11-04]. Prieiga per Internetą: <http://www.clm1.org/mission.html>
10. Čeikauskienė, M. *Mokykimės sudaryti kontraktą*. Vilnius, 1996.
11. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas*. [žiūrėta 2008-10-04]. Prieiga per Internetą: <http://www.autoinfo.lt/webdic/>.
12. Damulienė, A. *Lietuvos turizmo verslas narystės Europos Sąjungoje išvakarėse // Žmogiškieji ištekliai ir turizmo verslo efektyvumas*. Druskininkai, 2004. . ISBN 9955-586-29-X
13. Damulienė, A. *Tourism infrastructure in Lithuania: theoretical and practical aspects // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. ISSN 1392-1142. 2003, nr. 26,
14. Dikčius, V. *Marketingo tyrimai: teorija ir praktika*. Vilnius, 2003.
15. Dvilevičienė, D. *Kelionių paslaugų industrija ir komercija*. Vilnius, 1997.
16. *Effective communication in Parks and Recreation*. 2001 11 05
,<http://www.indiana.edu/~nca/research/effect.htm>
17. *Europos Sąjungos Tarybos Direktyva „Dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų“ (90/314/EEC)*. 1990.
18. eur-lex.europa.eu/int/comm/research/future/index_en.cfm
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0571:FIN:LT:DOC>

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

19. Ginevičius R., Haussmann T., Schafir S. „Vyresnio amžiaus žmonių turizmas- tikslinė pensininkų grupė apgyvendinimo ir turizmo kompanijose“ // Verslas: teorija ir praktika . Vilnius: Technika , 2007, t8, Nr.1)
20. Grow, K. *The Next Steps in E-Logistics*. [žiūrėta 2008-10-01]. Prieiga per Internetą: <http://www.unysis.com/biz/trans>
21. Havinghurst R. *Development tasks and edukation*. Chicago: University of Chicago Press, 1948
22. Holloway, J. Ch. *The Business of Tourism*. Longman, England, 1999.
23. Juršėnas, Č. *Tarptautininko žinynas*. Vilnius, 1983.
24. Kardelis, K. [Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas, 2003.](#)
25. Kardelis K., Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai .Šiauliai :leidykla Liucijus 2005
26. Kasavan, M. L.; Brooks, R. M. *Managing Front Office Operations*. - *United States of America: Educational Institute*, 1991.- Ed. 3.
27. Kindurys, V. *Paslaugų marketingas*. Vilnius, 1998.
28. Kubertavičienė – Jakučiūnaitė R. *Kaip organizuoti kelionę*. Vilnius, 2000.
29. Janulienė I. *Neįgaliųjų turizmo organizavimo problemos* . Bakalauro darbas 2002 Šiaulių Universitetas socialinių mokslų fakultetas vadybos katedra
30. Johnson, J.C.; Wood, D.F. *Contemporary Logistics. 5th edition*, USA: Macmillan Inc., 1993,
31. Law, R.; Leung, K.; Wong, J. *The impact of the internet on travel agencies*. Iš *Emeraldinsight* [interaktyvus]. [žiūrėta 2008-10-15]. Prieiga per internetą: <http://www.emeraldinsight.com/0959-6119.htm>
32. *Lietuvos atvykstamojo turizmo produktų/paslaugų rinkų tyrimas*. [žiūrėta 2008-11-25] Prieiga per Internetą: <http://www.tourism.lt>.
33. *Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas*. 1998 m. kovo 19d. Nr. VIII-667 Vilnius. [žiūrėta 2008-10-01]. Prieiga per Internetą: http://skelbimas.lt/istatymai/turizmo_istatymas.htm.
34. *Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo pakeitimo įstatymas*, 2002. [žiūrėta 2008-10-25]. Prieiga per Internetą: <<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=197451&Condition2>>.
35. *Lietuvos turizmo plėtros dešimtmetis 1992-2002*. [žiūrėta 2008-11-03] Prieiga per Internetą: <http://www.tourism.lt/lt/stat/turlt10.pdf>.
36. *Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymas* (2005 m. gegužės 19 d. įstatymo Nr. X-209)(nuo 2005 m. liepos 1 d.) (Žin., 2005, Nr. 71-2555) redakcija)
37. *Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymas*, 1998 m.
38. *Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas*, 1996 m
39. *Lietuvos Respublikos gyventojų užimtumo įstatymas*, 1996 m

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

40. Lileikienė A., Šaparnis G., Tamošiūnas T. *Magistro darbo rengimo metodika* 2004 Šiaulių Universiteto leidykla
41. McIntoch R.W., Goeldior C. R., *Tourism: Principles, practices, philosophies*, New York, 1998
42. *Making Europe Accessible for Tourists with Disabilities*. Handbook for the Tourism Industry. European Commission Directorate-General XXIII-Tourism Unit. Brussels, Luxembourg.-1996.
43. Miller, M.L.; Auyong, J.; Hadley, N.P. *Sustainable coastal tourism: challenges for management, planning and education*. [žiūrėta 2008-10-20]. Prieiga per Internetą: http://nsgl.gso.uri.edu/washu/washuw99003/1-Introduction_Miller.pdf
44. *Nacionalinė turizmo plėtros 2003-2006 metų programa*. [žiūrėta 2008-11-15]. Prieiga per Internetą: www.lrv.lt/teisės_aktai/files/2003/12/1975doc.
45. *National Tourism Program 2001-2006. Tourism: The force that binds us together*, [žiūrėta 2008-10-15]. Prieiga per internetą: http://www.sectur.gob.mx/work/resources/LocalContent/9969/1/PNT_ingles.pdf.
46. Nausėdienė, I. *Marketingo tyrimų duomenų rinkimo metodai: kiekybiniai, kokybiniai ir jų deriniai* // Marketingas, 2005, Nr. 2.
47. *Outbound Tourism, International Tourism Expenditure*. [žiūrėta 2008-10-15]. Prieiga per Internetą: www.world-tourism.org/facts/eng/pdf/indicators/ITE.pdf.
48. *Pagrindiniai tyrimo metodai*. [žiūrėta 2008-10-15] Prieiga per internetą: <http://www.ipc.lt/zemyna/taryba/metodai.htm>
49. *Pasaulio turizmo etikos kodeksas*. [žiūrėta 2008-10-04]. Prieiga per Internetą: http://www.tourism.lt/nsv/Pas_tur_etikos_kod.doc.
50. Paulauskas, V. *Logistika*. Klaipėda, 2005.
51. Povilanskas, R. *Turizmo geografija ir kurortologija universitetinėse rekreacijos ir turizmo studijų programose* // Tiltai, 2003, nr.4.
52. Pranulis, P., Pajuodis, A., Urbonavičius, S., Virvilaitė, R. *Marketingas*. 2000 Vilnius.
53. Pranulis, P., *Marketingo tyrimai*. 1998 Vilnius. Kranta.
54. Pruskus, V. *Sociologija. Teorija ir praktika*. 2004 Vilnius: VĮ Vilniaus teisės ir verslo kolegija.
55. *Quality and trade: in search of common denominators, fairness and transparency*. [žiūrėta 2008-10-15]. Prieiga per Internetą: <http://www.world-tourism.org/quality/E/main.htm>.
56. Rodžersas K. *Harmoningai gyvenančio žmogaus samprata*. //Psichologija, 1989,
57. Stynes, D. J. *Economic Impacts of Tourism*. New York: Prentice Hall, 1999.
58. Stock, J. R.; Lambert, D. M. *Strategic logistic management*. Illinois: Irwin, 1987
59. Stulpinaitė, J. *Turizmo sistema*. Vilnius, 2000.

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

60. Svetikienė, I. *Turizmo marketingas*. Vilnius, 2002.
61. Tarptautinėje parodoje Vilnius – konferencinio turizmo centras. [žiūrėta 2008-10-27]. Prieiga per Internetą: <http://www.info.lt/index.php?page=naujienos&view=naujienaarch &id=59644>
62. Tidikis, R. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003.
63. Tompkins, J. A.; Harmelink, D. *The Distribution Management Handbook*. McGraw-Hill, Inc, 1994.
64. *Transportation and Travel: Unysis OpemAIR Solution*. [žiūrėta 2008-10-05]. Prieiga per Internetą: <http://www.unysis.com/biz/trans/airlinest/default.asp>.
65. *Transportation and Travel: Unysis Travel Management*. [žiūrėta 2008-10-02]. Prieiga per Internetą: <http://www.unysis.com/biz/trans/travelMgt/default.asp>.
66. *Travel and tourism definition*. [žiūrėta 2008-10-28]. Prieiga per Internetą: <http://www.iata.org/doltravel/application/sectionC2.htm>.
67. *Turistinių įmonių darbo rodikliai 1996-2006 m.*. Prieiga per Internetą: http://kaunas.lt/miestas/_statistika/turizmas/turizmas.sthtml
68. *Turizmo pagrindiniai rodikliai*. [žiūrėta 2008-10-20]. Prieiga per Internetą: <http://www.std.lt/lt/pages/view/?id=1622>.
69. Urbonas, J. A. *Tarptautinė logistika*. Kaunas, 2005.
70. Vainienė I. *Kaimo turizmo organizavimas*. -V.:Eugrimas, 2001.
71. Vaitkevičiūtė V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius 2007.
72. Vanden Zanden. *The Social Experience. An Introduction to Sociology*. McGraw-Hill, USA, 1990
73. Valackienė, A. (2004). *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija.
74. Vitkienė E. *Paslaugų marketingas*.- Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004
75. Vengrienė, B. *Paslaugų ekonomika*. Vilnius, 1998.
76. *Websters Dictionary*. [žiūrėta 2008-10-27]. Prieiga per Internetą: <http://websters-dictionary.the71.com>.
77. *World Tourism Organization (WTO) (1980), Manila Declaration on World Tourism*, Manila.
78. Žalys L., Žalienė I., Iždonaitė I., *Turizmo organizacijos įvaizdžio formavimo aspektai rinkodaros požiūriu*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. ŠU. Socialinių mokslų fakultetas. 2005 Šiauliai.
79. Žalys L., Žalienė I., Iždonaitė I., *Lietuvos kaimo turizmo charakteristika ir plėtros politika*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. ŠU. Socialinių mokslų fakultetas. 2006 Šiauliai.
80. Žukauskaitė, A. *Elektroninė rezervavimo sistema*. Verslo žinios, Nr. 107, 2005 m. birželio 3d. VŽ Savaitgalis, Nr. 20,

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

81. Shaughnessy T. *The search for quality // Journal of Library Administration.*- 1987, Nr. 8(1).
82. Александрова А. Ю. *Международный туризм.* Москва, 2001
83. Чудновский А.Д. *Туризм и гостиничное хозяйство* ЕКМОС, 2000
84. Дурович А.П., Кабушкин Н.И. *Организация туризма*, Москва 2003
85. Гвозденко, А.А. *Логистика в туризме.* Москва, 2004.
86. Кирилов, А.Т., Волкова ,Л. А. *Маркетинг в туризме.* Санкт-Петербург, 1996.
87. Котлер Ф. *Маркетинг менеджмент : анализ, планирование, внедрение, контроль.* Санкт-Петербург, 1999.
88. Кабушкин, Н.И. *Менеджмент туризма.* Москва, 1999.
89. Папирян, Г. А. *Экономика туризма.* Москва, 2000.
90. Сапрунова, В. *Туризм: эволюция, структура, маркетинг.* Москва, 1998.

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

PRIEDAI

Detalesnė turizmo sampratos analizė

Dar 1954 m. Jungtinės Tautos priėmė nutarimą, kuriame turizmas yra apibūdintas kaip „aktyvus poilsis už savo nuolatinės gyvenamosios vietos ribų, padedantis gerinti sveikatą, fiziškai lavinti žmogų“. Jungtinių Tautų organizacijos konferencijoje, įvykusioje 1971m., buvo pasiūlytas toks apibrėžimas: „turizmas, kaip ūkio šaka, yra industrinė ir komercinė veikla, teikianti prekes ir paslaugas užsienio lankytojams ar šalies vidaus turistams“.

Pagal 1980 m. Maniloje priimtą Pasaulio turizmo deklaraciją, yra teigiama, jog „turizmas suprantamas kaip veikla, turinti svarbią reikšmę tautų gyvenimui, nes tiesiogiai lemia socialinę, kultūrinę, švietimo bei ekonominę šalių gyvenimo sferas ir jų tarptautinius santykius“ (Websters Dictionary, 1982). 1981 m. Madride vykusioje Pasaulinės turizmo Organizacijos konferencijoje turizmo sąvoka pristatoma taip: „turizmas – tai viena iš aktyvaus poilsio rūšių, kelionės, siekiant susipažinti su vienais ar kitais rajonais, šalimis; kelionės dažnai derinamos su sportu. (Turistinių įmonių pagrindiniai rodikliai, 1984). 1989 m. Hagos turizmo deklaracijoje turizmas įvardijamas kaip „laisvas žmonių judėjimas už jų nuolatinės gyvenamosios ir darbo vietos, taip pat paslaugų sfera, sukurta tenkinti poreikius, iškilusius šio judėjimo metu“.

1993 m. Jungtinių tautų Statistikos komisija apsprendė, kad „turizmas – tai veikla asmenų, kurie keliauja po vietoves, esančias už jiems įprastos aplinkos ribų, ne ilgiau kaip vienerius metus poilsio, verslo ir kitais tikslais“.

Mokslinėje literatūroje yra pristatoma labai daug įvairių turizmo sampratos aiškinimų. Pasak A.Damulienės 2003, „turizmas – tai atviros šalies įvaizdis, paslaugų sferos plėtojimas, geresnis šalies infrastruktūros naudojimas, darbo efektyvumo didinimas, naujų darbo vietų sukūrimas, geresnis veiklos pasiskirstymas regionuose, mažų ir vidutinių įmonių vystymas, ryšių su kitais ekonomikos sektoriais stiprėjimas“. Svetikienė 2002 Mathe H ir Wall teiginius kurie apie turizmą teigia „kaip apie laikiną išvykimą iš įprastos namų ar darbo vietos, veiklą lankomojoje vietoje ir paslaugas, tenkinančias turistų poreikius“. Mokslinėje literatūroje yra naudojamas Pasaulinės Turizmo Organizacijos pasiūlytas apibrėžimas: „turizmas – visos kelionių, ekskursijų rūšys, kai asmuo palieka savo darbo ir gyvenimo vietą ilgiau nei vieną parą ir trumpiau nei 12 mėnesių, ir kai išvykos tikslas nėra samdoma, apmokama veikla“. Labai panašiai turizmas apibrėžiamas ir Lietuvos Respublikos Turizmo įstatyme, kur žymima, kad „turizmas – žmonių veikla, susijusi su kelione ir laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymasis ar mokamas darbas lankomojoje vietoje“ (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas, 1998).

Turizmo infrastruktūros elementai

Ekonominė aplinka. Ekonomiką ir turizmą sieja labai glaudus ryšys. Turizmą teigiamai veikiantys ekonominiai veiksniai yra:

- Realių pajamų augimas;
- Pajamų paskirstymas;
- Stabilus valiutos kursas.

Neigiamai turizmą veikiantys veiksniai yra:

- Ekonominė krizė kaip reiškinys;
- Pramonės krizė (nedarbo augimas, atlyginimų mažinimas ir pan.)
- Valiutos kurso svyravimai.

Turistinių paslaugų paklausą veikia šalies bendrojo produkto augimas. Jei kyla atlyginimai ir žmonių pajamos padidėja kelionių paklausa. Turizmą taip pat įtakoja ir pajamų paskirstymas. Kuo proporcingiau visuomenėje yra paskirstomas pelnas, tuo daugiau žmonių gali sau leisti keliauti. Taip pat svarbus veiksnys turizmo sistemoje yra valiutos kurso stabilumas. Kurso svyravimai lemia tai, kad kainų skirtumas už tas pačias turizmo paslaugas tampa labai žymus. Vienos šalies gyventojams kelionės tikslo vieta dėl valiutos kursų svyravimo kainuoja brangiau, o kitiems yra pigiau.

Turizmas labai jautrus ekonomikos nuosmukiui, nedarbui, padidėjusioms palūkanoms už banko kreditus. Pablogėjus šalies ekonominei padėčiai ekonominių sąlygų pablogėjimą iš karto pajaučia viešbučiai, maitinimo ir transporto įmonės.

Ekologinė aplinka. Transporto gausa, užterštas oras, triukšmas verčia turistus ieškoti atgaivos natūralioje gamtoje. Turtina gamtinės aplinkos įvairovė, unikaliausi gamtiniai dariniai, kraštovaizdžio vaizdingumas traukia turistus iš viso pasaulio šalių. Ši aplinka yra viena iš pagrindinių turizmą skatinančių veiksnių. Ruošiantis keliauti ir pasirenkant norimą vietovę turistams įtaką turi gamtos ypatumai, aplinkos galimybės ir privalumai. Jiems įvertinti naudojami tokie kriterijai:

- Rekreacinės teritorijos;
- Oro grynumas;
- Klimato palankumas;
- Aplinkos vaizdingumas;
- Ramybė;
- Laisvė;
- Pasirinkimo galimybė.

Vietovės, kuriose yra tokie aplinkos privalumai, kaip rekreaciniai vandens telkiniai, miškai, miško parkai ar skverai, paplūdimiai, kalnai sutelkia didžiausius turistų srautus. Tai yra vienas iš pagrindinių veiksnių nulemiančių žmonių apsisprendimą keliauti. Pavargę nuo kasdienybės, nuo užteršto oro turistai nori atsipalaiduoti, pailsėti ir pamatyti unikaliausius gamtos darinius, egzotiškas vietas.

Pagal aplinkos gamtiškumo ar antropogenizacijos lygį yra skiriami penki gamtinių erdvių tipai (R. Kubertavičienė -Jakučiūnaitė, 2000):

- Natūrali gamtinė aplinka, kurioje žmogaus veiklos poveikis nejaučiamas, turistas joje turi laukinės gamtos iliuziją.;
- Gamtinė aplinka, kurioje antropogenuotos veiklos vizualinis poveikis nestiprus, gamtiniai elementai paslepia dirbtinius;
- Aplinka, kurioje juntama gamtinių ir antropogenuotų elementų pusiausvyra;
- Aplinka, kurioje vyrauja antropogenuoti elementai, tačiau dar yra pakankamai natūralios gamtos fragmentų, leidžiančių žmogui pasislėpti nuo triukšmo, bendrauti su gamtos elementais mažose erdvėse;
- Antropogenuota aplinka, kurioje gamta visiškai nustelbiama statinių, nėra želdinių, vandens.

Keliaujant turistai renkasi atitinkamą aplinką pagal savo poreikius. Vieni vartotojai renkasi natūralią gamtinę aplinką, kiti – antropogenuotą aplinką, kurioje gamta nustelbiama statinių.

Lietuvos gamtinės ir klimatinės sąlygos palankios turizmui – švelnus klimatas, natūralūs gamtos ištekliai - Baltijos jūra, gausūs vandens telkiniai, plažai, miškai, parkai, mineraliniai vandenys.

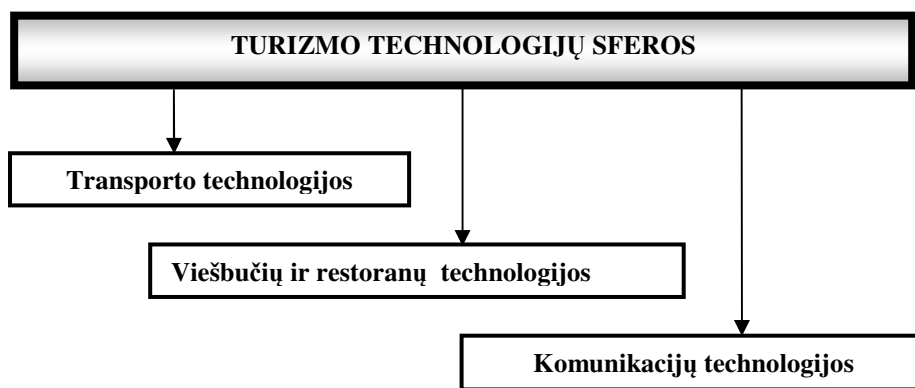
Politinė aplinka. Turizmas paklūsta valstybiniam reguliavimui ir valdymui, kurį formuoja valstybė.

Pagal Дурович А.П., Кабушкин Н.И.(2003), turizmo sistemas politinė aplinka, sudaro keli sudedamieji elementai, vienaip ar kitaip įtakojantys turizmą. Prie jų priskiriami:

- Ekonominė politika. Politiniai-ekonominiai sprendimai turi bendrą charakterį ir liečia visą ekonomiką.
- Keleivių pervežimo politika. Šis elementas yra visada veikiantis turizmą. Vykti į kelionę reiškia kažkoku būdu tampa keleivių pervežimo dalyviu. Šioje sferoje egzistuoja abipusis ryšys, nes ne tik turizmas priklauso nuo keleivių pervežimo, bet ir jie patys tam tikru aspektu priklauso nuo turizmo vystimosi, kas turi reikšmės keleivių pervežime. Šis tarpusavio ryšys stipriai pasireiškia masiškų atostogų periode, kai eismas užpildo magistrales ir kitus kelius ir sukelia eismo kamščius.

- Socialinė politika. Socialinė politika suteikia visiems dirbantiems žmonėms atostogas, galimybę pailsėti ir pakeliauti. Socialinis turizmas stengiasi sukurti puikias poilsio sąlygas įvairioms socialinėms grupėms – jaunimui, moterims, turinčioms vaikų, ir garbaus amžiaus žmonėms.
- Teritorinė politika. Šios politikos uždavinys, turizmo atžvilgiu, yra dvejopas. Tai geriausių sąlygų turizmo plėtrai kūrimas, ir kenksmingų gamtai pasekmių pašalinimas.
- Laisvalaikio politika. Valstybė savo įstatymais nustato piliečių laisvalaikio apimtį, kiek jis gali būti visiškai laisvas nuo darbo. Toks reguliavimas labai svarbus turizmui, nes savo laisvą laiką žmonės gali paskirti kelionėms.

Technologinė aplinka. Technologijos, naudojamos turizmo šakoje skirstomos į šias sferas (žr. pav.)

pav. Turizmo technologijų sferos

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Дурович А.П., Кабушкин Н.И.(2003)

Transporto technologijos. Turizmo vystymasis neįmanomas be transporto priemonių atnaujinimo. Tačiau turizmui yra svarbi ne tik techninė pusė, dar vienas svarbus rodiklis yra mobilumas, kuris sukuria judėjimo laisvės galimybes. Padidintas mobilumas didina kiekvieno žmogaus asmeninę laisvę, nes jis gauna didesnes lankomos vietovės tyrinėjimo galimybes.

Viešbučių ir restoranų technologijos. Viešbučių ir restoranų įranga ir aprūpinimas pastoviai gerėja.

Komunikacijų technologijos. Komunikacinės technikos vystimuisi didelę reikšmę turi kompiuterinių technologijų tobulėjimas. Informacinės sistemos iš esmės pagerino turistinės rinkos viešumą ir palengvino sprendimų priėmimą, liečiančių kelionių pasirinkimą ir pasiruošimą.

Socialinė aplinka. Turistui svarbu ne tik pamatyti įdomius kultūros objektus ir pabūti gražioje gamtoje, jam taip pat svarbu, prieš pasirenkant kelionės maršrutą, išsiaiškinti sveikatai pavojingus veiksnius, prekių kainas, ir pan. Turizmo socialinę aplinką sudaro:

- Sociodemografiniai veiksniai;
- Sveikatos saugumas;
- Aplinkos saugumas;
- Subkultūriniai dariniai;
- Teisinė aplinka ir turto saugumas;
- Svetingumas.

Didelę reikšmę turistams turi tokie veiksniai kaip saugus nuvažiavimas, turto ir jų pačių saugumas, svetingumas nepažystamose šalyse. Turizmo plėtojimą stabdo neigiami socialinio pobūdžio reiškiniai.

Nusikalstamumas, sveikata ir aplinkos veiksniai, formuojantys socialinę turizmo aplinką, turi didžiulės įtakos visai turizmo sistemai. Socialinės aplinkos svarbiausias veiksnys yra sveikatos saugumas. Pajūrių tarša, virusinių ligų protrūkiai, blogas maistas ir dėl to kylančios ligos ir apsinuodijimai gali būti atsisakymo vykti į kokią nors vietovę priežastis.

Kultūrinė aplinka. Nuo seniausių laikų kultūrinės aplinkos savitumas buvo viena svarbiausių turizmą skatinančių priežasčių. Turistai keliauja į svetimą šalį tam, kad susipažintų su skirtingomis kultūromis, papročiais, kad pamatytų menines vertybes. Kiekviena šalis turi tik jai būdingų ir išskirtinių tradicijų bei kultūrinių vertybių, įspūdingų paminklų bei statinių. Išskiriamos šios kultūrinės vertybės, kurios nulemia turizmo plėtrą:

- Urbanistikos paveldo vertybės;
- Tradicijos ir liaudies amatai;
- Menines kultūros vertybės;
- Mokslo vertybės;
- Archeologinės vertybės;
- Techninės kūrybos vertybės.

Norint pritraukti kuo daugiau turistų yra ruošiamos įvairios ekspozicijos, periodiniai ir originalūs renginiai, specialios etninės kultūros programos, liaudies meno kūrinių eksponavimas. Prestižiniai muzikos, sporto, meno bei kultūros renginiai pagyvina turistų srautus.

Turizmo procese kultūrinės aplinkos vertybių lankymas yra efektyvesnis apžiūrint ne pavienius objektus, o vertybių grupines sankaupas. Turistams tai yra labai patogu, nes vienu metu jie gali aplankyti daug įžymių vietų ir pamatyti daug kultūrinių ypatumų.

TURIZMO KRYPTYS

Turizmo kryptys	Apibūdinimas
<i>Ekskursinis turizmas</i>	keliavimas pažinimo tikslais. Turistai į svetimą šalį keliauja pažinti jos kultūrą, tradicijas, istoriją, pamatyti įspūdingus kraštovaizdžius ar menines vertybes.
<i>Verslo turizmas</i>	keliavimas verslo tikslais. Turistai keliauja atliekant profesines pareigas - tai dalyvavimas įvairiose konferencijose ar seminaruose, susitikimai su verslo partneriais.
<i>Etninis turizmas</i>	keliavimas norint aplankyti giminaičius.
<i>Rekreacinis turizmas</i>	keliavimas gydymosi ir poilsio tikslais. Turistai keliauja norėdami pailsėti ar pasigydyti į sanatorijas ar kurortus.
<i>Sportinis turizmas</i>	keliavimas susijęs su sportiniais renginiais.
<i>Socialinis turizmas</i>	keliavimas susijęs su visuomeniniais renginiais. Šią turizmo kryptimi naudojasi įvairios organizacijos dalyvaujančios mitinguose, demonstracijose ir pan..
<i>Tikslinis turizmas</i>	kelionės susijusios su įvairiais masiniais renginiais. Šiuo turizmu daugiausiai naudojasi turistai norintys aplankyti mugės, parodas, festivalius.
<i>Religinis turizmas</i>	keliavimas susijęs su religiniais tikslais. Žmonės keliauja į svetimą šalį pamatyti šventas vietas, sudalyvauti religiniuose susibūrimuose, priimti įžadus.
<i>Nuotykinis turizmas</i>	keliavimas susijęs su fiziniais sunkumais, kartais ir pavojingais gyvybei. Tokios kelionės dažniausiai rengiamos į tokias, dar ne visiškai ištirtas, vietas, kaip kalnus, dykumas, salas, džungles. Šį turizmą daugiausiai renkasi aštrių pojūčių mėgėjai.
<i>Kaimo turizmas</i>	kelionės susijusios su laikinu persikėlimu į kaimo vietas. Žmonės apsigyvena kaimo sodybose norėdami pailsėti ar pažinti vietines tradicijas, papročius, susipažinti su ten gyvenančių žmonių gyvenimo būdu.
<i>Ekologinis turizmas</i>	keliavimas susijęs su rūpinimosi gamtos apsauga. Tokių kelionių metu didžiulis dėmesys skiriamas aplinkos saugojimo būtinybei.
<i>Vandens turizmas</i>	kelionės laivu, jachtomis, garlaiviais ar kitomis vandens transporto priemonėmis.

Socialinio turizmo teisinė bazė

Kaip teigia Bikmanienė ir kiti (2004) išsamiau socialinis turizmas apibrėžiamas, kaip paslauga apmokama paslaugos gavėjo, rėmėjų, valstybinių institucijų, privačių organizacijų ir kitų struktūrų, teikiama bendruomenės nariams, keliaujantiems pažintiniais, profesiniais, dalykiniais, etniniais, kultūriniais, rekreaciniais, religiniais, poilsio, reabilitacijos ar kitais tikslais, sudaranti sąlygas stiprinti ryšius tarp bendruomenės narių, padedant jiems bendrauti tarpusavyje, geriau suprasti vienas kitą ir šiaip integruotis į visuomenę.

Pasaulyje priskaičiuojama virš 200 tarptautinių organizacijų, besirūpinančių turizmo klausimais. Viena didžiausių, koordinuojančių socialinio turizmo sferą yra Tarptautinis socialinio turizmo biuras, įkurtas 1963 metais ir dabar įeinantis į 1975 metais įsteigtą Pasaulio turizmo organizaciją, kaip asocijuojantis narys.

Pasaulinė turizmo organizacija Manilos deklaracijoje (1980) formaliai įvardijo problemas, su kuriomis susiduriama dėl diskriminacijos. Deklaracijoje patvirtinti socialinio turizmo tikslai, o plačiau jie atspindėti Monrealio deklaracijoje (1988). Pagrindinis tikslas – turizmo prieinamumo visiems (šeimoms, jaunimui, seniems ir pagyvenusiems žmonėms) įgyvendinimas. Kaip nurodoma apibrėžime, būtinas socialinio turizmo produkto elementas yra pridėtinė neekonominė vertė. Taip aiškiai nurodomas siekis harmoningai integruotis į vietinę bendruomenę. Formuojamas kainas rekomenduojama derinti su numatytais socialiniais tikslais, o visą pelną arba jo dalį investuoti į paslaugų kokybės gerinimą.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, taip pat buvo priimti įstatymai, reglamentuojantys visuomenės narių poilsio, reabilitacijos, integracijos ir kitų socializacijos galimybių suvienodinimą. Šios teisinės nuostatos taikytinos ir socialinio turizmo sferai, nors konkretesnių nuorodų vis dar pasigendama. Socialinio turizmo idėjų įgyvendinimui reikšmingi net keli įstatymai.

Remiantis Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymu gali būti numatomas ir socialinio turizmo finansavimas. Nors įstatymas nėra tobulas, jame numatyta, kada ir kam taikyti valstybinių mokesčių, maito mokesčių, valstybinių rinkliavų lengvatas. Minimimi neįgalūs asmenys, ligoniais, vieniši senyvo amžiaus žmonės ir tie, kurių pajamos negali laiduoti minimalaus gyvenimo lygio ir neleidžia visavertiškai integruotis į visuomenę.

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu socialines paslaugas ir pagalbą asmenims galima teikti įvairiomis nepiniginėmis formomis bei globos pinigais. Socialinių paslaugų tikslas – patenkinti asmens gyvybinius poreikius ir sudaryti žmogaus orumo nežeminančias gyvenimo sąlygas, kai jis pats nepajėgia to padaryti, taip pat grąžinti asmenims gebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis visuomenėje. Vienas socialinės integracijos būdų galėtų būti socialinio turizmo paslaugų plėtojimas.

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymu su papildymais gali remtis savo teises ir interesus ginantys neįgalieji ir jų organizacijos. Pasak jo, neįgaliesiems reikia sudaryti sąlygas integruotis į visuomenę, privalu garantuoti jų teises ir lygias socializacijos galimybes (viena jų – socialinio turizmo plėtojimas).

ANKETA

Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ organizacijai

Aš, Reda Pauliukonienė, esu Šiaulių Universiteto studentė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas - įvertinti senjorų turizmo organizavimą tiriant senjorų kelionių poreikį Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.

Anketa yra anoniminė. Jums tinkamus atsakymus pažymėkite X

I. INFORMACIJA APIE ORGANIZACIJĄ

Kiek metų funkcionuoja Jūsų organizacija? *Irašykite*

Senjorų skaičius Jūsų organizacijoje?*Irašykite.....*

Kokias turizmo paslaugas siūlo Jūsų organizacija senjorams? *(galimi keli atsakymų variantai)*

- Organizuoja įvairias keliones autobusu, lėktuvu ir kt.;
- Vykdo projektus, susijusius su senjorų turizmu arba kelionėmis;
- Organizuoja senjorų turizmą Lietuvoje;

- Dalyvauja kitų organizacijų projektuose ir vykdo senjorų turizmą;
- Kita *(įrašykite).....*

II. PLANAVIMO, ORGANIZAVIMO PROCESAI ORGANIZACIJOJE

Su kokiomis kelionių agentūromis-kelionių organizatoriais bendrauja Jūsų organizacija?

- Su „Novaturas“
- Su „Tez turas“
- Su „Pegaso kelionės“
- Su „Guliverio kelionės“
- Su „Excursus“
- Su „Ditma“
- Kitomis *(įrašykite).....*

Ar Jūsų organizacija senjorams keliones autobusu maršrutą parenka atsižvelgdama į: *(galimi keli atsakymų variantai)*

- senjorų poreikius;
- Kita *(įrašykite)*
- kitų organizacijų pasiūlymus;

6. Su kokiomis organizacijomis bendradarbiauja Jūsų organizacija organizuodama išvykas?
Irašykite.....

• Ar Jūsų organizacija renka ir analizuoja informaciją apie pasirinktą kelionę arba maršrutą?

- Taip;
- Ne.

• Jūsų organizacija informaciją renka ir analizuoja apie: *(galimi keli atsakymų variantai)*

- Lankytinus objektus;
- Maitinimo įstaigas;
- Kita *(įrašykite)*
- Apgyvendinimo įstaigas;
- Įvairius mokesčius;

• Ar Jūsų organizacija atlieka finansinius kelionės autobusu paskaičiavimus atsižvelgiant į senjorų finansinę padėtį?

- Taip;
- Ne.

10. Ar Jūsų organizacija pati planuoja senjorų kelionių maršrutus?

- Taip;
- Ne.

11. Planuodama keliones senjorams, Jūsų organizacija numato: *(galimi keli atsakymų variantai)*

- Išvykimo, atvykimo vietas;
- Tranzitinius punktus;
- Sustojimų skaičių;
- Sustojimų atstumus;

- Sustojimų trukmę; Apgyvendinimo įstaigas;
 Lankytinas vietas; Kita (*įrašykite*).....
 Maitinimo įstaigas;

• **Jūsų organizacija planuodama senjorams keliones susiduria:**

- Su finansinėmis problemomis; Su senjorų sveikatos problemomis;
 Su maršruto parinkimo problema;
 Kita (*įrašykite*).....

• **Ar Jūsų organizacija patikslina reikalingą informaciją dar kartą prieš išvykstant?**

- Taip;
Ne.

• **Ar Jūsų organizacija numato nuolaidų pritaikymo galimybes senjorams?**

- Taip;
Ne.

• **Kaip Jūsų organizacija skatina senjorus keliauti: (galimi keli atsakymų variantai)**

- Pasiūlydami įdomų maršrutą; Patalpindami informaciją spaudoje, internetiniame puslapyje, reklaminiuose lankstinukuose, skrajutėse;
 Pasiūlydami gerą kelionės kainą lyginant su kitomis organizacijomis;
 Naudodami lanksčias nuolaidas;
 Kita (*įrašykite*)

• **Jūsų organizacija iš anksto rezervuoja: (galimi keli atsakymų variantai)**

- Maitinimo įstaigas; Lankytinus objektus;
 Apgyvendinimo įstaigas; Kita (*įrašykite*)

• **Jūsų organizacija parengia ir išdalina tikslų kelionės (maršruto) aprašymą:**

- Taip; Ne.
Jei atsakymas "ne" pereikite prie 20 klausimo.

• **Jūsų organizacija rengdama tikslų kelionės aprašymą senjorams nurodo: (galimi keli atsakymų variantai)**

- Išvykimo, atvykimo laikus; Sustojimų trukmę;
 Sustojimų vietas; Paslaugas kurios bus teikiamos arba bus galima gauti sustojimo taškuose.
 Atstumus tarp sustojimų
 Sustojimų laiką; Kita (*įrašykite*).....

• **Jūsų organizacija atlieka senjorų kelionių kokybės vertinimo vartotojų požiūriu tyrimus?**

- Taip; Ne.

• **Tyrimo duomenis Jūsų organizacija naudoja: (galimi keli atsakymų variantai)**

- Kitos kelionės (maršruto) tobulinimui ;
 Aprašymams apie kelionę (maršrutą) Jūsų organizacijos internetiniame puslapyje;
 Informacijos apie senjorus (turistus) kaupimui.
 Kita (*įrašykite*)

Ačiū už bendradarbiavimą ir geranoriškumą!

ANKETA SENJORAMS

Aš, Reda Pauliukonienė, esu Šiaulių Universiteto studentė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas - įvertinti senjorų turizmo organizavimą. Kviečiu Jus dalyvauti apklausoje. Tyrimo rezultatai bus naudojami tik magistro darbui rašyti.

Anketa anoniminė. Jums tinkamus atsakymus pažymėkite.

X

1. Koks Jūsų amžius?

- Iki 55 metų;
 56-69 metų;
 70 metų ir daugiau.

2. Jūs esate:

- Moteris;
 Vyras.

3. Kiek metų Jūs esate Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos nariu?

- iki 1 metų;
 nuo 1 metų iki 3 metų;
 nuo 3 metų iki 10 metų;
 kita (įrašykite)

4. Jūsų pajamos per mėnesį yra:

- iki 500 litų,
 501- 800 litų,
 801 – 1000 litų,
 1001 lt ir daugiau.

5. Kokią veiklą Jums siūlo „Bočių“ bendrija?

- meno saviveiklos;
 dainavimas chore;
 moterų ir vyrų folkloro veikla;
 šokių kolektyvo veikla;
 muzikos grupė;
 šaškių-šachmatų sekcija;
 teatras “Kuporas”;
 ”Kraitė“(rankdarbių veikla);
 ”Padėk“ pagalbos veikla;
 ”Bičiuliai“ (buvę pedagogai);
 keliautojai;
 “Prie židinio“(teisinės pagalba).

6. Argumentuokite, kuo organizuojama „Bočių“ bendrijos veikla Jums tinkama:

Eil Nr	Argumentas	Labai svarbu	Svarbu	Neturiu nuomonės	Nesvarbu	Visai nesvarbu
1.	Tai mano kolegos, su kuriais man smagu bendrauti					
2.	Kelionėmis mes pajvairiname savo kasdienybę					
3.	Kelionė organizuota pagal mano bendraamžių poreikius					
4.	Tokių kelionių metu mes ne tik keliaujame, bet ir rengiame vakarones (šokame, dainuojame ir t.t)					
5.	Kita(įrašykite).....					

7. Ar per pastaruosius 3 metus teko išvykti į turistines keliones?

- Taip; Ne.

8. Jei atsakymas “taip”, tai į kokias keliones buvote išvykę?

Eil Nr	Kelionės	Labai dažnai	Dažnai	Manęs tai nedomina	Retai	Visai nevykome
1.	Po Lietuvą					
2.	Į kaimynines šalis					
3.	Į kitas užsienio šalis					

4.	Kita(jrašykite).....					
----	----------------------	--	--	--	--	--

9. Kokiais tikslais keliate?

☐ Pailsėti;	☐ Dalyvauti religinėse šventėse;
☐ Susirasti naujų draugų;	☐ Dalyvauti folklorinėse šventėse;
☐ Dalyvauti įvairiose konferencijose;	☐ Dalyvauti kultūriniuose renginiuose;
☐ Dalyvauti seminaruose;	☐ Vykti į ekskursijas;
	☐ Vykti į sveikatinimo keliones.

10. Kaip dažnai organizuojamos turistinės kelionės ?

Eil Nr	Kelionių dažnumas	Labai dažnai	Dažnai	Manęs tai nedomina	Retai	Labai retai
1.	Kas savaitę					
2.	Kas mėnesį					
3.	Kas 3 mėnesius					
4.	Kas pusmetį					
5.	Tik į proginius renginius					
4.	Kita(jrašykite).....					

11. Kokie kelionių pasiūlymai turi didžiausią paklausą senjorų tarpe?

	Labai paklausios	Paklausios	Neturiu nuomonės	Nepaklausios	Visiškai nepaklausios
PAGAL LAIKĄ					
1-2 dienų kelionės					
3-5 dienų kelionės					
6 ir daugiau dienų kelionės					
PAGAL VIETOVĖ					
Prie vandens telkinių					
Į kalnus					
Į dykumą					
Į mišką					
Į kaimą					
PAGAL VEIKLĄ					
Aktyvios					
Pramoginės					
Poilsinės					
PAGAL POJŪČIUS					
Aštrių pojūčių					
Dvasinių pojūčių					
Relaksacinės					
PAGAL POBŪDĮ					
Kelionės susijusios su studijomis					
Kelionės susijusios su lavinimusi					
Kelionės susijusios su kultūrine veikla					
Kelionės susijusios su sveikatinimu					
Kelionės susijusios su poilsiu					
PAGAL KAINĄ					
Iki 500 litų					
501-800 litų					
801-1000 litų					

1001-1500 litų

12. Su kuo Jums geriau keliauti?

- Vienam
 Su šeimos nariais
 Su draugais ir pažįstamais
 Su Bendrijos nariais
 Kita (*įrašykite*).....

13. Ar žinote, kokių kelionių organizatorių paslaugomis naudojasi Jūsų organizacija?

- Su „Novaturas“
 Su „Tez turas“
 Su „Pegaso kelionės“
 Su „Guliverio kelionės“
 Su „Excursus“
 Su „Ditma“
 Kitomis (*įrašykite*).....

14. Kokias specialiąsias paslaugas Jums teikia Lietuvos kelionių agentūros (ar kitos organizacijos teikiančios kelionių paslaugas) atsižvelgiant į Jūsų amžių ?

Eil Nr	Paslaugos	Dažnai	Ko gero dažnai	Neturiu nuomonės	Ko gero retai	Retai
1.	Parenka geresnes vietas					
2.	Taiko nuolaidas					
3.	Supažindina su galimais sunkumais dėl amžiaus					
4.	Supažindina su keliaujančių sudėtimi					
5.	Įspėja dėl vaistų ar medikamentų turėjimo					
6.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

15. Kokie specialieji pageidavimai /poreikiai Jums būtini kelionės metu:

Eil Nr	Pageidavimai –poreikiai, susiję :	Būtini	Ko gero būtini	Neturiu nuomonės	Ko gero nebūtini	Nebūtini
1.	Su spec. dietomis					
2.	Su alergija (jautrumu)					
3.	Su silpnaregyste					
4.	Su judėjimo sutrikimais					
5.	Su širdies ir kraujagyslių sistemos ligomis					
6.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

16. Kokios siūlomos kelionės Jums įdomiausios?

Eil Nr.	Organizatorius	Įdomios	Ko gero įdomios	Neturiu nuomonės	Ko gero neįdomios	Neįdomios
1.	Turistinių firmų organizuotos kelionės					
2.	Nevyriausybinių organizacijų siūlomi maršrutai					
3.	Jūsų („Bočių“ bendrijos) organizuojamos kelionės					
4.	Individualiai organizuojamos kelionės					
5.	Kita (<i>įrašykite</i>).....					

17. Ką Jūs žinote apie Užsienio šalių turizmo organizacijų teikiamas paslaugas senjorams?

Eil Nr	Paslaugos	Dažnai	Ko gero dažnai	Neturiu nuomonės	Ko gero retai	Retai
1.	Parenka geresnes vietas					
2.	Taiko nuolaidas					
3.	Supažindina su galimais sunkumais dėl amžiaus					
4.	Supažindina su keliaujančių sudėtimi					
5.	Įspėja dėl vaistų ar medikamentų turėjimo					
6.	Kita(<i>įrašykite</i>).....					

18. Kokių turizmo paslaugų senjorams pasigendate Lietuvoje?

Eil Nr	Paslaugos	Dažnai	Ko gero dažnai	Neturiu nuomonės	Ko gero retai	Retai
1.	Informacijos apie keliones senjorams					
2.	Specialiai senjorams kainų nuolaidų					
3.	Važiuojant autobusu priekinėse sėdynėse					
4.	Viešbučiuose vietų pirmuose aukštuose					
5.	Kelionių metu programų ir pramogų, tinkamų senjorams					
6.	Kita(<i>įrašykite</i>).....					

19. Po kelionių Jūsų prašoma įvertinti ar kelionė atitiko lūkesčius?

Taip; Ne

20. Ką siūlytumėte, kad ateityje senjorai galėtų daugiau

keliauti?(*įrašykite*).....
.....
.....
.....
.....

Ačiū už bendradarbiavimą ir geranoriškumą!

7 PRIEDAS

LIETUVOS PENSININKŲ SĄJUNGOS „BOČIAI“ UKMERGĖS RAJONO BENDRIJA

IREGISTRUOTA

2008 KOVO 14
KODAS 283120990

ĮSTATAI

1. BENDROJI DALIS

1. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrija yra ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, kurio teisine forma yra asociacija.
2. Asociacijos pavadinimas - Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrija (sutrumpintai - Ukmergės bendrija „Bočiai“ arba Bendrija). Bendrija vienija fizinius pensinio amžiaus asmenis, siekiančius pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės gerinimo ir geresnio savo interesų atstovavimo.
3. Ukmergės bendrija „Bočiai“ yra nevyriausybinė savanoriška asociacija, veikianti laikydama Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos asociacijų (statymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kitų Lietuvos Respublikos įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir savo veiklą grindžianti šiais įstatais.
4. Ukmergės bendrija „Bočiai“ nariais gali būti fiziniai asmenys - Lietuvos piliečiai pensininkai ir priešpensinio amžiaus žmonės, nepriklausomai nuo rasės, tautybės partiškumo, religijos bei lyties, pensinio amžiaus Europos Sąjungos valstybių piliečiai ir visų šalių užsienio lietuviai.
5. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrija turi savo simbolišką ir atributiką antspaudą su pavadinimu, savarankišką balansą atsiskaitomąjį ir valiutę sąskaitas Lietuvos Respublikoje įregistruotuose bankuose, gali turėti sąskaitas užsienio valstybių bankuose. Bendrija už savo prievolės atsako visu savo turtu. Bendrija neatsako už savo narių prievolės, o nariai neatsako už Bendrijos prievolės.
6. Ukmergės bendrijos „Bočiai“ buveinės adresas: Aguonų g. 13, LT-20172 Ukmergė. Telefonas: (8 340) 59 946.
7. Bendrijos finansiniai metai prasideda sausio 1 d., baigiasi gruodžio 31 d.
8. Bendrijos veiklos laikotarpis neribotas.

2. BENDRIJOS VEIKLOS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

2.1. Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai“ narius vienija bendras tikslas - sulaukus pensinio amžiaus, išlikti nepriklausomais, savarankiškais ir vertingais savo bendruomenei nariais. Bendrija savo veiklą grindžia jos narių iniciatyva ir galimybėmis. Veikla turi būti idomi,

naudinga patiems nariams, visuomenei ir Tėvynei.

2.2. Bendrijos pagrindiniai veiklos tikslai ir uždaviniai yra visų lygių valdžios institucijose atstovauti pensinio ir priešpensinio amžiaus žmonių ekonominiams, socialiniams, kultūriniais interesams; organizuoti diskusijas, seminarus, konferencijas, kursus, leidybinę veiklą dalyvauti įvairiuose projektuose; teikti visuomenei ir savo nariams politinio, teisinio, ekonominio,

socialinio ir kultūrinio pobūdžio informaciją apie pagyvenusių žmonių padėtį bei reikalus Lietuvoje ir visame pasaulyje; įgyvendinant principą „Mokytis visą gyvenimą“, teikti savo nariams mokymo bei kvalifikacijos tobulinimo paslaugas; organizuoti pagyvenusių žmonių meninės savišraiškos veiklą propaguoti klubinius užsiėmimus pagal pomegius, skatinti savišvietą sveiką gyvenimą plėtoti savitarpio pagalbą, salpą, slaugą, globą ir labdarą, palaikyti ir diegti tautines kultūrinės tradicijas, tenkinti savo narių kitus viešuosius interesus.

3. BENDRIJOS TEISĖS IR PAREIGOS

3.1. Ukmergės bendrija „Bočiai“ šiuose įstatuose numatytiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti Lietuvos Respublikos įstatymų numatyta tvarka turi teisę:

1. 3.1.1. Nekliudomai raštu, žodžiu ar kitais būdais skleisti informaciją apie Bendrijos veiklą propaguoti jos tikslus ir uždavinius; užsiimti leidyba, steigti visuomenės informavimo priemones.

3.1.2. Organizuoti įvairius mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo kursus.

3.1.3. Įsistatymų nustatyta tvarka organizuoti nepolitinius susirinkimus, mitingus, piketus, demonstracijas, kitokius taikius beginklius susirinkimus ir masinius renginius.

1. 3.1.4. Pirkti, nuomoti ar kitaip įsigyti savo veiklai reikalingą turtą, jį naudoti ir juo disponuoti.

3.1.5. Samdyti asmenis istatuose numatytai veiklai vykdyti.

3.1.6. Gauti lėšas ar kitokio turto iš Valstybės ar savivaldybės biudžeto, taip pat valstybinių organizacijų įstaigų, tarptautinių visuomeninių organizacijų, nevalstybinių organizacijų, fondų fizinių ir juridinių asmenų.

3.1.7. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo nustatyta tvarka, gavusi paramos gavėjo statusą tapti paramos gavėju ir gauti paramą.

3.1.8. Naudoti lėšas istatuose numatytiems tikslams įgyvendinti.

3.1.9. Bendradarbiauti su kitomis pensininkų organizacijomis šalyje ir užsienyje.

3.1.10. Stoti i Lietuvos pensininkų sąjungą „Bočiai“ pagal LPS „Bočiai“ įstatų numatytas juridinių asmenų stojimo sąlygas. Įstojimo atveju įgyjama teisė oficialiai naudoti bendrijos pavadinimą *Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės-bendrija*, įgyjamos kitos teisės bei pareigos numatytos sąjungos įstatuose, tarp jų teisė naudotis LPS „Bočiai“ registruotu prekės ženklu - emblema su žodžiais LIETUVOS BOČIAI, simbolizuojančią Ažuolą- Namą- Tėvynę.

3.1.11. Steigti savo filialus ir atstovybes (skyrius ir klubus). Šie struktūriniai bendrijos padaliniai steigiami pagal Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso numatytus reikalavimus, jie nėra juridiniai asmenys. Bendrija atsako pagal filialo ar atstovybes prievoles. Filialas ar atstovybė (skyrius ar klubas) veikia pagal Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės bendrijos valdybos patvirtintus nuostatus, kuriuose turi būti nurodytas tikslus filialo ar atstovybės (skyriaus ar klubo) pavadinimas, jų buveinės adresas, veiklos tikslai, valdymo organai ir jų kompetencija, kitos Lietuvos įstatymų ir šių įstatų numatytos nuostatos.

3.2. Bendrija yra nepolitine organizacija, tačiau visų lygių rinkimuose gali remti kandidatus ir partijas, kurių rinkimų programose yra numatyta atstovauti teisėtiems pensininkų intere-

sams ir reikalavimams.

3.3.Ukmergės bendrijai „Bočiai“ draudžiama:

3.3.1.Neatlygintinai perduoti Bendrijos turtą nuosavybėn bendrijos nariui, valdybos nariui, darbo sutarties pagrindu dirbančiam asmeniui ar su jais susijusiam asmeniui, ar trečiajam asmeniui, išskyrus labdaros ar paramos tikslus, nustatytus įstatuose pagal Labdaros ir paramos įstatymą.

3.3.2.Perduoti likviduojamos Bendrijos turto dalį, viršijantią stojamąjį nario įnašą ar mokestį.

3.3.3. Bet kokia forma skirstyti Bendrijos turtą ir lėšas, išskyrus labdarą ir paramą pagal Labdaros ir paramos įstatymą. Bendrijos ar jos valdymo organų nariams, darbo sutarties pagrindu dirbantiems asmenims, išskyrus atvejus, kai yra mokamas darbo užmokestis, kitos su darbo teisiniais santykiais susijusios išmokos ir kai autorines sutarties pagrindu mokamas autorinis atlyginimas, atlyginama už suteiktas paslaugas ar parduotas prekes.

3.4. Reikšmingi Bendrijos veiklai pranešimai ir skelbimai, kuriais Lietuvos Respublikos teises aktų

nustatyta tvarka turi būti skelbiama vieša informacija, turi būti patalpinti Ukmergės rajono laikraštyje

„Ukmergės žinios“, likus ne trumpesniam kaip teises aktų nustatytam terminui. Už savalaikį viešos

informacijos skelbimą atsako Ukmergės bendrijos „Bočiai“ pirmininkas. Kiti pranešimai ir skelbimai

bendrijos nariams siunčiami laiškais, faksu, elektroniniu paštu, pranešami telefonu ar susisiekiama asmeniškai.

4. BENDRIJOS NARIAI, REMĖJAI, JU TEISĖS IR PAREIGOS

4.1 . Pensinio arba priešpensinio (*tapę pensininkais penkeriais metais anksčiau termino*)

amžiaus fiziniai asmenys - Lietuvos Respublikos ar užsienio valstybių piliečiai dėl priėmimo į

Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendriją kreipiasi su rašytiniu prašymu

į bendrijos valdybą arba jos nurodytą filialą ar atstovybę. Prašyme reikia nurodyti, kad asmuo

pripažįsta Ukmergės bendrijos „Bočiai“ įstatų keliamus tikslus ir uždavinius bei isipareigoja būti

lojaliu nepriklausomai demokratinei Lietuvos valstybei.

2. 4.2.Naujas narys priimamas Bendrijos valdybos arba filialo ar atstovybės valdybos posėdyje paprastąja balsų dauguma.

4.3.Fizinio asmens naryste Ukmergės rajono bendrijoje „Bočiai“ įforminama jo parašu vardiname narių sąrašė ir nario pažymėjimu. Narių sąrašė reikia nurodyti asmens pilną vardą, pavardę, gimimo metus, mėnesį ir dieną gyvenamosios vietos pašto kodą ir adresą, telefono ra-
joninį kodą ir numerį.

4.4.Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai“ narių sąrašus tvarko ir nario pažymėjimus pasi-

rašo Bendrijos pirmininkas.

4.5. Fiziniai nariai bet kada gali išstoti iš Ukmergės rajono bendrijos „Bočiai“, apie tai raštu pranešę Bendrijos pirmininkui ar valdybai. Tokiu atveju stojamieji nario įnašai ir nario mokesčiai ar kitaip Bendrijai nuosavyben perduotos lėšos ir turtas negražinami.

4.6. Narių galima pašalinti iš Ukmergės bendrijos „Bočiai“ narių už sistemingą įstatų nesilaikymą, už veiklą prieštaraujančią Bendrijos tikslams, už daromą materialinę žalą už nario mokesčio nemokejimą be pateisinamos priežasties, už nario etikos ir moralės normų pažeidimus, - Bendrijos valdybos, filialo ar atstovybės (skyriaus ar klubo) valdybos sprendimu 2/3 balsų dauguma.

3. 4.7. Sprendimą dėl pašalinimo Bendrijos narys gali apskųsti visuotiniam narių susirinkimui ar narių atstovų konferencijai.

4.8. Už netinkamą elgesį ar nario etikos pažeidimus kolegialus valdymo organas - valdyba turi teisę nariui pareikšti viešą papeikimą, kuris įrašomas į posėdžio protokolą.

4.9. Bendrijos remėju gali tapti kiekvienas Lietuvos Respublikos ar Europos Sąjungos valstybių pilietis ar juridinis asmuo, pritariantis Bendrijos tikslams ir uždaviniams ir pareiškęs norą tapti remėju. Remėjas nemoka stojamųjų įnašų, nario mokesčių, jis turi visas nario teises, išskyrus balsavimo teisę.

4.10. Visi Bendrijos nariai turi lygias teises:

11. 4.10.1. Dalyvauti ir balsuoti visuotiniame narių susirinkime, igalioti kita^ asmenį balsuoti už jį.

4.10.2. Rinkti ir būti renkamas į valdymo organus ir problemines komisijas; būti renkamas delegatu į suvažiavimus ir narių atstovų konferencijas nustatytą kvotų ribose.

4.10.3. Nustatyta tvarka ir sąlygomis naudotis Bendrijos baze, įranga, teikiamomis paslaugomis.

4.10.4. Susipažinti su narių sąrašu, valdybos nutarimais, LPS „Bočiai“ valdymo organų nutarimais bei kitais dokumentais, kurie adresuoti Bendrijai.

4.10.5. Kreiptis su klausimais, pareiškimais, pasiūlymais į bet kurį valdymo organą ar jo narį ir gauti motyvuotą atsakymą.

4.10.6. Asmeniskai dalyvauti posėdyje, kuriame svarstomąjį veiklą.

4.11. Bendrijos nariai privalo būti tolerantiški kitiems nariams, gerbti jų nuomonę ir pažiūras, nepažeisti nario etikos ir moralės normų, mokėti nustatyto dydžio nario mokesčių.

Akty-

viausie nariai gali būti apdovanojami Ukmergės bendrijos „Bočiai“ Padekos raštais ir kitaip pagerbiami.

4.12. Bendrijai įstojus į Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“, visiems nariams tampa privalomi bendri reikalavimai ir nutarimai. Bendrijos teikimu, nusipelnę nariai už aktyvią veiklą

gali būti apdovanojami Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Padekos raštais, ilgamečiai nariai

Garbės ženklai, o ypač nusipelnusiems Lietuvos pensininkų sąjungai „Bočiai“ Lietuvos ar užsienio piliečiams Bendrijos teikimu LPS „Bočiai“ taryba gali suteikti Garbės nario vardą.

5. BENDRIJOS VALDYMO IR KONTROLĖS ORGANAI,

JŲ KOMPETENCIJA BEI ATSAKOMYBĖ

5.1. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijoje yra šie organai:

5.1.1. Visuotinis narių susirinkimas.

5.1.2. Kolegialus valdymo organas - valdyba.

5.1.3. Vienasmenis valdymo organas - Bendrijos pirmininkas.

5.1.4. Kontrolės organas - revizijos komisija.

5.2. Kiti valdymo organai nesudaromi.

VISUOTINIS SUSIRINKIMAS

3. 5.3. Bendrijos aukščiausias organas yra visuotinis narių susirinkimas, kuris šaukiamas

vieną kartą per metus. Jeigu bendrija išaugusi virš 300 narių, tai gali būti šaukiama narių atstovų konferencija. Susirinkimas (konferencija) dirba pagal posėdžio pradžioje pasitvirtintą savo reglamentą.

5.4. Visuotinio narių susirinkimo (arba narių atstovų konferencijos) vietą laiką darbotvarkę nustato Bendrijos valdyba ir sutartu būdu praneša visiems nariams ne vėliau kaip prieš 30 dienų. Esant reikalui gali būti saukiamas neeilinis susirinkimas, kurį inicijuoja valdyba arba 1/3

bendrijos narių.

5.5. Visuotinio narių susirinkimo (arba narių atstovų konferencijos) kompetencijai priklauso:

1. Bendrijos strateginių veiklos gairių nustatymas, koregavimas ir tvirtinimas.
2. Reglamento ir darbotvarkės tvirtinimas.
3. Įstatų priėmimas, papildymas ir pakeitimas.
4. Bendrijos pirmininko rinkimas ir atsaukimas atviru balsavimu.
5. Valdybos narių - nuo 5 iki 15 - rinkimas ir atsaukimas atviru balsavimu.
6. Revizijos komisijos narių - nuo 3 iki 5 - rinkimas ir atsaukimas atviru balsavimu. Revizijos komisijos nariais negali būti renkami valdybos nariai.
7. Probleminiu ir laikinųjų komisijų ivairiems klausimams spręsti sudarymas, pavedimų skyrimas ir ataskaitų išklauskymas.
8. Bendrijos valdybos veiklos svarstymas ir nutarimų priėmimas.
9. Bendrijos pirmininko, valdybos ir išdininko metinės veiklos ataskaitų išklauskymas ir tvirtinimas.
10. Apeliacijų dėl pašalinimo iš Ukmergės bendrijos „Bočiai“ narių svarstymas ir sprendimų priėmimas.
11. Sprendimų dėl Bendrijos pertvarkymo, reorganizavimo ar likvidavimo priėmimas.

☞ Visuotinis susirinkimas (ar narių atstovų konferencija) teisėtas, jeigu jame dalyvauja daugiau puses bendrijos narkj.

☞ Visuotinio susirinkimo (ar narių atstovų konferencijos) sprendimą priimami paprasta balsų dauguma, išskyrus įstatų priėmimą papildymą ir pakeitimą bei Bendrijos veiklos reorganizavimą ar likvidavimą, kuriems reikia 2/3 dalyvavusių narių balsų daugumos.

☞ Jeigu visuotiniame susirinkime (ar narių atstovų konferencijoje) nėra kvorumo, tai ne vėliau kaip po dviejų savaitių turi būti saukiamas pakartotinis visuotinis susirinkimas (ar narių atstovų konferencija), kurie turi teisę priimti sprendimus neįvykusio susirinkimo darbotvarkės

klausimais, ir tada jau nesvarbu, kiek susirinkime (ar konferencijoje) dalyvaus Bendrijos nariai.

☞ Visuotiniai narių susirinkimai ar narių atstovų konferencijos posėdžiai protokoluojami ir pasirašomi Bendrijos pirmininko ir protokolą rašiusių sekretorių. Visuotinio susirinkimo

nariai, atstovų konferencijos delegatai registruojami pasirašytinai. Registracijos sarašai prideda-

mi prie protokolų..

VALDYBA

5.10. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos kolegialus valdymo organas yra valdyba, kurią sudaro Bendrijos pirmininkas, jo pavaduotojai, Bendrijos Garbes pirmininkas ir visuotinio narių susirinkimo (ar narių atstovų konferencijos) trejiems metams išrinkti nuo 5 iki 15 valdybos nariai. Valdyba kasmet atsiskaito visuotiniam narių susirinkimui (narių atstovų konferencijai).

11. Valdybos nariu gali būti renkamas tik Bendrijos narys, veiksnus fizinis asmuo. Valdybos nariu negali būti asmuo, kuris pagal Lietuvos Respublikos įstatymus neturi teisės eiti

šių pareigų.

12. Bendrijos valdybos veiklai vadovauja jos pirmajame posedyje išrinktas valdybos pirmininkas, kuriuo galima rinkti Ukmergės bendrijos „Bočiai“ pirmininką.

13. Valdybos nariai pirmame posedyje pasiskirsto pareigomis, išrenka sekretorių išdinininką (buhalteri), patvirtina Bendrijos pirmininko pasiulytą pavaduotoją.

14. Valdybos posėdžius kartą per mėnesį šaukia valdybos pirmininkas (jam nesant pavaduotojas). Valdybos nutarimai teiseti, jeigu posedyje dalyvauja daugiau kaip pusė valdybos

narių. Nutarimai priimami paprastąja balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai lemia pirmininko balsas.

15. Valdybos narys gali atsistatydinti iš pareigų apie tai raštu išpejus valdybą ne vėliau kaip prieš 14 kalendorinių dienų.

16. Bendrijos pirmininkui (jeigu jis yra ir valdybos pirmininkas), sekretoriui ir izdinininkui (buhalteriui) gali būti mokamas atlyginimas, kurio dydį turi patvirtinti valdyba savo nutarimu.

17. Valdybos kompetencijai priklauso:

1. Bendrijos pirmininko pasiulytų kandidatų į jo pavaduotojus tvirtinimas. Jų skaičių nustato pirmininkas.
2. Spręsti visus Bendrijos valdymo, organizacinius, finansinius, ukinius, einamuosius klausimus, siekiant įgyvendinti Bendrijos tikslus ir uždavinius.
3. Kviesti eilinį ir neeilinį visuotinį narių susirinkimą nustatyti jo datą vietą darbotvarkę.
4. Bendrijai išaugus virš 300 narių, kviesti eilinę ir neeilinę narių atstovų konferenciją nustatyti jos datą vietą darbotvarkę, atstovavimo normas ir delegate rinkimo tvarką.
5. Bendrijai esant Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ juridiniu nariu, rinkti delegate (LPS „Bociiai“ suvaziavim^pagal LPS „Bociiai“ valdybos nustatytas kvotas.
6. Kartu su Bendrijos pirmininku parengti metinę veiklos ataskaitą visuotiniam narių susirinkimui (narių atstovų konferencijai) ir LPS „Bociiai“ valdybai.
7. Kaupti lėšas, sudaryti veiklos samatas, ruošti projektus, priimti sprendimus del lesų panaudojimo.
8. Analizuoti ir vertinti pirmininko pateiktą ataskaitą apie organizacijos veiklą ir sandorius, izdinininko atskaitą apie lesų panaudojimą.
9. Užmegzti ryšius ir bendradarbiauti su giminingomis organizacijomis.
10. Priimti sprendimus del naujų narių priemimo į Bendriją.
11. Spręsti del nario pašalinimo iš Bendrijos 2/3 balsų dauguma.
12. Teikti kandidatus del Bendrijos ir LPS „Bočiai“ apdovanojimų
13. Valdybos posėdžiuose gali dalyvauti visi pakviesti nariai be balsavimo tei-

ses.

14. Valdybos posėdžiai protokoluojami. Protokolo pradžioje privalu nurodyti dalyvaujančių valdybos narių pilnus vardus ir pavardes. Protokolą pasirašo posėdžio pirmininkas ir posėdžio sekretorius.

15. **PIRMININKAS IR PAVADUOTOJAS, GARBES PIRMININKAS**

5.17. Lietuvos pensininkų sąjungos „Bociai“ Ukmergės rajono bendrijos pirmininkas yra vienasmenis bendrijos valdymo organas. *I* (trejiems metams renka visuotinis narių) susirinkimas (ar narhi atstovii^ konferencija). Pirmininko kadencijij skaičius neribojamas.

5.18. Tas pats fizinis asmuo, kuris yra isrinktas Bendrijos pirmininku, gali buti renkamas ir Bendrijos valdybos pirmininku.

5.19. Bendrijos pirmininkas be papildomj. igaliojimj. atstovauja Bendrijai. visose miesto ir rajono savivaldybes valdymo, politinese ir visuomeninese institucijose;

5.20. Bendrijos pirmininkas vadovauja visuotinio nariii^ susirinkimo (ar narui atstovii konferencijos) ir valdybos posėdžiams, pasiraso bendrijos dokumentus, tvarko vardinius nariii sajasus, tvarko bei saugo archyva., atsako uz viesos ar reiksmingos informacijos paskelbima^ su-tartu budu visiems bendrijos nariams, skiria pavedimus savo pavaduotojams ir kontroliuoja ųi

vykdymą.

5.21. Bendrijos pirmininkas kartu su valdyba rengia Bendrijos meting finansines ir uki-nes veiklos ataskaita^ reguliariai atsiskaito uz savo darba^ visuotiniam susirinkimui (atstovij kon-ferencijai), valdybai.

5.22. Bendrijos pirmininkas Bendrijos vardu sudaro [vairias sutartis, sandorius, atidaro ir uzdaro sąskaitas bankuose. Sudaro sutartis su samdomais darbuotojais.

16. 5.23. Bendrijos pirmininkas kartu su valdyba organizuoja savo bendrijos narių

visuomeninę, socialinę, kultūrinę veiklą padeda susaukti visuotinį susirinkimą ar atstovų konferenciją.

5.24. Bendrijai esant Lietuvos pensininkii sąjungos „Bociai“ juridiniu nariu, Bendrijos pirmininkas pagal pareigas yra Lietuvos pensininkii sąjungos „Bociai“ tarybos narys ir LPS

„Bociai“ suvaziavimų delegatas.

5.25. Jeigu Bendrija yra juridinis Lietuvos pensininkų sąjungos „Bociai“ narys, tai ne ve- liau kaip per menesį po kiekvių finansinių metų pabaigos Bendrijos pirmininkas kartu su me- tine veiklos ataskaita (Lietuvos pensininkii sąjungos „Bociai“ buveinei Vilniuje pristato ir patiks-

lintaa narių skaičiaus vardinį sarašą su narių pilnais vardais, pavardemis, gimimo datomis, adre- sais ir telefonų numeriais.

5.26. Bendrijos pirmininkas privalo pranešti LPS „Bociai“ valdybai Bendrijoje isrinktų suvaziavimo delegatų vardus ir pavardes ne veliau kaip prieš dvi savaites iki eilinio ir ne veliau kaip prieš savaitę iki neeilinio Lietuvos pensininkų sąjungos „Bociai“ suvaziavimo dienos.

5.27. Bendrijos pirmininkas teikia Bendrijos valdybai trejų metų laikotarpiui tvirtinti pirmininko pavaduotojus. Jis siulo ir konkretų jų skaičių.

5.28. Pirmininko pavaduotojai atsako uz jiems pavestas veiklos sritis, vykdo visus Ben- drijos pirmininko pavedimus, pavaduoja pirmininką šių įstatų numatytais atvejais, padeda pirmi- ninkui igyvendinti šių įstatų keliamus tikslus ir aukstesniųjų institucijų, sprendimus, už savo dar- bą atsiskaito Bendrijos pirmininkui, valdybai ir visuotiniam narių susirinkimui (ar narių atstovų konferencijai). Pirmininko pavaduotojai pagal pareigas tampa valdybos nariais.

5.29. Esant rimtoms priezastims, pirmininko pareigas laikinai gali eiti vienas is jo pava- duotojų, o tokio nesant valdybos paskirtas narys.

5.30. Už sistemingus įstatų pažeidimus, už veiklą prieštaraujančią Bendrijos tikslams, už daromą materialinę žalą aukstesniųjų sąjungos institucijti sprendimų nevykdymą etikos ir moralės normų nesilaikymą. Bendrijos valdyba savo narių 2/3 balsų dauguma turi teisę sustabdyti pirmininko ar jo pavaduotojo įgaliojimus. Sustabdžius pirmininko igaliojimus, ne veliau kaip per

menesį turi būti susauktas neeilinis bendrijos narių visuotinis susirinkimas ar narių atstovų konferencija. Tuo laikotarpiu pirmininko pareigas laikinai eina vienas iš jo pavaduotojų, o jeigu jo nėra - valdybos narys.

5.31 Lietuvos pensininkų sąjungos „Bociai“ Ukmergės rajono bendrijos Garbes pirmo nario vardą valdybos arba veikiančiojo Bendrijos pirmininko teikimu, suteikia visuotinis narių

susirinkimas ar narių atstovų konferencija asmeniui, sėkmingai dirbusiam Ukmergės bendrijos „Bociai“ pirmininko darbu ar pasitraukusiam (uztarnauti poilsį). Garbes pirmininkas atleidžiamas nuo nario mokesčio ir be papildomų rinkimų visada yra narių atstovų konferencijos delegatas, pilnateisis Bendrijos valdybos narys.

REVIZIJOS KOMISIJA

5.32. Revizijos komisija nuo 3 iki 5 narių, trejiems metams renka visuotinis narių susirinkimas (ar narių atstovų konferencija) iš Bendrijos narių nepriklausomai valdybai. Revizijos komisija iš savo narių išrenka pirmininką ir sekretorių. Revizijos komisija dirba pagal savo parengtą reglamentą ar nuostatus, pasirasytus Bendrijos pirmininko ir patvirtintus valdybos.

33. Revizijos komisija tikrina Bendrijos visą finansinę, ūkinę veiklą tikrina kaip panaudoja turimas lėšas pirmininkas, valdyba, filialai ir atstovybės (skyriai ir klubai). Apie

pastebėtus pažeidimus komisija informuoja valdybą ar visuotini narių susirinkimą. (narių atstovų konferencijai). Revizijos komisijos reikalavimu visos Bendrijos institucijos bei jų nariai privalo

pateikti reikiamus dokumentus ir nedelsiant pasalinti nustatytus finansines veiklos pažeidimus. Revizijos komisija gali teikti išvadą dėl finansinės, ūkinės veiklos pažeidimų. LPS „Bociai“

valdybai ir pirmininkui.

34. Revizijos komisija pateikia metinį išsamų pranešimą apie finansinę, ūkinę veiklą visuotiniams narių susirinkimui (narių atstovų konferencijai).

35. Revizijos komisija tikrinimus rengia valdybos pavedimu arba savo iniciatyva. Apie kiekvieno tikrinimo rezultatus jos informuoja valdybą.

36. Revizijos komisijos pirmininkas turi teisę dalyvauti Bendrijos valdybos posėdžiuose su patarimojo balsu teise.

37. Esant reikalui Bendrijos finansinę, ūkinę veiklą gali patikrinti aukštesnėji organizacijų kontrolės organai.

6. LĖŠŲ IR PAJAMŲ ŠALTINIAI. LĖŠŲ IR PAJAMŲ NAUDOJIMO KONTROLĖ

6.1. Ukmergės bendrijos „Bočiai“ nario, stojamojo paso dydį nustato visuotinis susirinkimas.

2. Ukmergės bendrijos „Bociai“ nario metinio mokesčio dydį nustato visuotinis susirinkimas.

3. Išimties atvejais Bendrijos valdyba gali atleisti nari nuo metinio mokesčio mokestimo.

4. Bendrijos lėšas sudaro:

1. Stojamieji ir kasmetiniai nario mokesčiai.
2. Fizinė ir juridinė asmenų dovanotos lėšos.
3. Valstybės ir savivaldos institucijų skirtos lėšos, bei lėšos, gautos pagal LR labdaros ir paramos įstatymą.
4. Labdaros organizacijų ir fondų bei nevyriausybinė organizacijų, tarptautinių

visuomeninių organizacijų dovanotos (paaukotos) lešos.

5. Lesos uz Bendrijos organizuotus projektus.
6. Kredito istaigų palukanos uz saugomas lešas.
7. Skolintos ir kitos teisetai gautos lešos. /

5. Lesoms, gaunamoms is valstybes ar savivaldybes biudzeto, sudaroma samata. Le somis is kitu_ saltinht samata sudaroma tik lesas teikianchi subjektxt reikalavimu.
6. Bendrijai nuosavybes teise gali priklausyti pastatai, transporto priemones ir kitoks teisetai igytas turtas.
7. Lesos ir turtas gali buti naudojami tik siuose istatuose numatytiems tikslams ir uzda-
viniams igyvendinti ir negali buti skirstomi Bendrijos nariams, isskyrus labdarq. ir parama^ pagal
Labdaros ir paramos j.statym%.
8. Bendrijos finansines veiklos apskaita_ vykdo izdininkas.
9. Bendrijos finansine_ veikla^tikrina Bendrijos revizijos komisija, LPS „Bociai“ revizi-
jos komisija ir kitos valstybines bei savivaldos institucijos, veikiancios pagal LR ijstatymus.

7. ISTATŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO TVARKA

1. Bendrijos [statai yra keiciami Lietuvos Respublikos istatymii ir shi jstatq. numatyta tvarka. Pasitilymus del [statij. pakeitimo ir papildymo gali pateikti Bendrijos valdyba, o jai visi Bendrijos nariai.
2. Bendrijos ^status priima, keicia ir papildo visuotinis narnn susirinkimas (ar nariij at-
stovij. konferencija) ne mazesne kaip 2/3 posedyje dalyvaujanchi nariij balsi dauguma. Tai isim-
tine visuotinio nari^ susirinkimo (ar nari^ atstovii konferencijos) teise.
3. Visuotiniam nariii susirinkimui (ar nariai atstovv^ konferencijai) priemus sprendimq.
pakeisti Bendrijos ^status, surasomas visas pakeistrt [statvj. tekstas ir po juo pasiraso Bendrijos
pirmininkas arba susirinkimo (konferencijos) igaliotas asmuo.
4. Bendrijos istatq pakeitimai isigalioja Lietuvos Respublikos teises aktii nustatyta
tvarka nuo jij. fregistravimo Juridiniij asmenij registre dienos.

8. BENDRIJOS REORGANIZAVIMAS IR LIKVIDAVIMAS. TURTO LIKVIDAVIMO TVARKA.

1. Priimti nutarima^ reorganizuoti Lietuvos pensininkii sąjungos „Bociai“ Ukmergės ra-
jono bendrijq. ir patvirtinti reorganizavimo projekta^ turi teis? Bendrijos visuotinis narhi susirin-
kimas (ar nariij. atstovu^ konferencija) ne mazesne kaip 2/3 posedyje dalyvaujanciiii narrii
balsij.
dauguma.
2. Bendrijos veikla pasibaigia jos visuotiniam narixj susirinkimui (ar narin atstovii_ kon-
ferencijai) ne mazesne kaip 2/3 balsij. dauguma nutarus likviduoti Bendrijq.ir ja^igregistravus Lie-
tuvos Respublikos teises aktii nustatyta tvarka. Tai yra isimtine visuotinio narni susirinkimo (ar
atstovq. konferencijos) teise spre_sti del Bendrijos veiklos nutraukimo ir likusio turto likvi-
davimo. Bendrijos veikla taip pat gali buti baigta Lietuvos Respublikos istatymais numatytos
valstybines institucijos ar teismo sprendimu.
3. Bendrijos reorganizavimas ir likvidavimas vykdomas remiantis Lietuvos Respubli-
kos asociaciji}. [statymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, kitij. teises aktii ir sN [stanj nu-
statyta tvarka.
4. Institucija, nutarusi likviduoti Lietuvos pensininkii sąjungos „Bociai“ Ukmergės ra-
jono bendrija^ skiria likvidatoriUj nustato likvidavimo terminus, inventorizacijos ir turto
peremi-

Senjorų turizmo organizavimas Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Ukmergės rajono bendrijos pavyzdžiu.
Reda PAULIUKONIENĖ.

mo rvarka^ . Nuo likvidatoriaus paskyrimo dienos Ukmergės rajono bendrijos „Bociai“ visuotinis nark}, susirinkimas (ar nariu_ atstovi^ konferencija) ir jos valdymo organai netenka igaliojimu_.

Valdymo organij. funkcijas atlieka likvidatorius. Apie Bendrijos likvidavima^ turi buti paskelbta

Ukmergės rajono laikrastyje „Ukmergės žinios“.

5. Pesibaigus Bendrijos veiklai, lik^s turtas ir lesos, patenkinus vis^ likviduojamos Bendrijos kreditoriu, reikalavimus, atsiskaicius su asmenimis, dirbusiais \$agal darbo sutartis, perduodami kitai ar kitoms asociacijoms, kuriu. tikslai artimi Bendrijos [statuose nurodytiems tikslams. Jeigu tokiq asociacij\i nera - kitoms asociacijoms arba labdaros organizacijoms bei labdaros ir paramos fondams.

Lietuvos pensininkvj. sąjungos „Bociai“
Ukmergės rajono bendrijos pirmininke

„!\" -\"//fa

Valerija Naraskeviciene

Ukmerge, 2008-01-17